

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κ. Στεφανίδης Δημήτριος

ΕΙΣΗΓΗΤΕΣ: Ζαχαρίας Χρήστος
Βέργος Ευάγγελος

Τ.Ε.Ι. ΣΕΡΡΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	ΣΕΛ.
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
<u>ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ</u>	
1.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	5
1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	8
1.21 ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	8
1.22 ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	13
1.221 ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ,ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	14
1,222 ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	15
1.3 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
<u>ΜΕΘΟΔΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ</u>	
2.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	22
2.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	23
2.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	25
2.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	
<u>ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ</u>	
3.1 ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΚΟΠΩΝ	31
3.2 Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΠΒΑΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΩΦΕΛΟΥΣ ΠΟΥ ΑΠΟΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΑΠΟ ΑΥΤΗ	32
3.3 Ο ΒΑΘΜΟΣ ΑΥΤΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	34
3.4 Η ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΜΕΤΡΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΒΑΡΥΝΣΗΣ	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	
<u>ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΥΦΕΣΗΣ</u>	
4.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ	38
4.2 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	38
4.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	39
4.1 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	
<u>ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ</u>	
5.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	43
5.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	44

5.3 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	46
5.4 Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	48
5.5 ΒΕΛΤΙΣΤΗ ΛΥΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	
<i><u>Η ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ</u></i>	
6.1 ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	53
6.2 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	54
6.3 Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7	
<i><u>Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΞΟΥΣΑΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ Α. WAGNER.</u></i>	
7.1 Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	57
7.2 ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	58
7.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΩΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ REASOCK ΚΑΙ WISEMAN	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	
<i><u>ΕΠΙΛΟΓΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ</u></i>	
8.1 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ	63
8.2 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	65
8.3 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ	67
8.4 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΠΑΜΒΛΥΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	
<i><u>ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ</u></i>	
9.1 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	70
9.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ «ΠΑΡΟΜΟΙΟΥ» ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ	72
9.3 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΒΑΣΕΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΟΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΟΡΙΑΚΟ ΟΦΕΛΟΣ	73
9.4 ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ	76
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	81

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το κράτος έχει τις ρίζες του στο παρελθόν και διαιωνίζεται στο μέλλον είναι ένα σύνολο δημοσίων υπηρεσιών . Με αυτή τη μορφή καλείται να εκπληρώσει πολλαπλή αποστολή , αυτό συνιστάται στην ικανοποίηση των δημοσίων αναγκών δια της πραγματοποίησεως των δημοσίων δαπανών .

Αυτό εξασφαλίζει την εσωτερική ασφάλεια και την εξωτερική άμυνα της χώρας , απονέμει δικαιοσύνη , προνοεί για την ανύψωση του υλικού και πνευματικού επιπέδου του λαού και ιδίως των εργατικών και αγροτικών μελών του έθνους .

Προς εκπλήρωση αυτής της αποστολής και προς ικανοποίηση των δημοσίων αναγκών , το κράτος οργανώνει τις κατάλληλες δημόσιες υπηρεσίες , των οποίων η συντήρηση και λειτουργία , δεν είναι δυνατή , χωρίς την πραγματοποίηση δημοσίων δαπανών για την αντιμετώπισή τους , επιδιώκει την εξεύρεση επαρκών οικονομικών μέσων , είτε αναπτύσσοντας το ίδιο οικονομική δράση , είτε παρεμβαίνοντας με διάφορα μέσα και μεθόδους στην λειτουργία της αγοράς για να επηρεάσει και να συντονίσει , τις οικονομικές αποφάσεις και τη δράση των ιδιωτικών φορέων , προς την κατεύθυνση των οικονομικών στόχων , που εκείνο επιλέγει κάθε φορά .

Όταν βρεθούν τα οικονομικά μέσα , προχωρεί στην πραγματοποίηση των δημοσίων δαπανών . Πριν γίνει αυτό όμως , θα πρέπει να κάνει μια ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών .

Οι δημόσιες δαπάνες ταξινομούνται με βάση διάφορα κριτήρια , από τα οποία τα κυριότερα είναι τα εξής τρία :

Το πρώτο κριτήριο , που χρησιμοποιείται σχεδόν από όλους τους νεοκλασικούς θεωρητικούς της Δημόσιας Οικονομικής , αναφέρεται στην συγκεκριμένη κοινωνική ανάγκη , στην κάλυψη της οποίας αποβλέπει η δαπάνη . Η ταξινόμηση με βάση το κριτήριο αυτό , είναι γνωστή ως *λειτουργική διάκριση των δημοσίων δαπανών* .

Το δεύτερο κριτήριο , αναφέρεται στον τρόπο , με τον οποίο η δημόσια δαπάνη επενεργεί , επηρεάζει την παραγωγή αγαθών , όπως και τα εισοδήματα . Υπάρχουν δημόσιες δαπάνες , οι οποίες συντελούν άμεσα στην χρησιμοποίηση μέσων για την παραγωγή αγαθών , δημιουργώντας με άμεσο τρόπο , εισοδήματα , μέσω του παραγωγικού μηχανισμού . Σαν παραδείγματα , θα μπορούσαν να αναφερθούν οι δαπάνες για την κατασκευή δρόμων , οι δαπάνες για την αγορά πολεμικού υλικού από τις ντόπιες βιομηχανίες , οι πληρωμές μισθών για τις υπηρεσίες των δημοσίων υπαλλήλων κτλ . Υπάρχουν εξάλλου , δημόσιες δαπάνες που αυξάνουν άμεσα τα εισοδήματα ορισμένης ομάδας ιδιωτικών φορέων , χωρίς όμως

την μεσολάβηση του παραγωγικού μηχανισμού ,δηλαδή χωρίς να χρησιμοποιούνται ,με άμεσο τρόπο ,παραγωγικά μέσα για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών .Σαν παραδείγματα θα μπορούσαν να αναφερθούν , οι δαπάνες για επιδόματα ανεργίας ,οι πληρωμές για συντάξεις , οι επιδοτήσεις κτλ. Είναι φανερό , ότι το πιο πάνω κριτήριο ταξινόμησης αναφέρεται στην οικονομική φύση της δημόσιας δαπάνης .

Για αυτό ακριβώς το λόγο , η ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών σύμφωνα με το κριτήριο αυτό είναι γνωστή ως *οικονομική διάκριση* των δημοσίων δαπανών .

Το τρίτο κριτήριο ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών , αναφέρεται στην φύση του δημοσίου φορέα , που ενεργεί την δαπάνη . Δημόσιες δαπάνες πραγματοποιούν , η κεντρική διοίκηση , οι δήμοι και οι κοινότητες ,οι ασφαλιστικοί οργανισμοί κτλ. Η ταξινόμηση με βάση το κριτήριο αυτό , είναι γνωστή ως *διοικητική διάκριση* των δημοσίων δαπανών .

Τέλος , υπάρχει και ένα τέταρτο κριτήριο ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών , που χρησιμοποιείται κυρίως για την κατάρτιση ,εκτέλεση και έλεγχο του προϋπολογισμού του κράτους και των άλλων δημοσίων φορέων και το οποίο αναφέρεται στο είδος ή στο αντικείμενο για το οποίο γίνεται η δαπάνη .

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

1.1 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Παρόλο , που η ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών , με βάση την κοινωνική ανάγκη που καλύπτουν ή τον ειδικότερο σκοπό που εξυπηρετούν , φαίνεται εύκολη , ωστόσο η ταξινόμηση αυτή συναντά στην πράξη δυσκολίες . Η κυριότερη δυσκολία προκύπτει , από ορισμένες δαπάνες που συντελούν στην ικανοποίηση περισσότερων κατηγοριών κοινωνικών αναγκών ή στην εξυπηρέτηση περισσότερων σκοπών , χωρίς να είναι δυνατός ο επιμερισμός τους . Δαπάνες τέτοιας φύσης είναι , π.χ. οι γενικές διοικητικές δαπάνες ή οι δαπάνες για την πληρωμή τόκων του δημοσίου χρέους . Παρά τις δυσκολίες αυτές , η διεύθυνση των Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων του ΟΗΕ , προτείνει την εξής λειτουργική διάκριση των δημοσίων δαπανών :

1. *Δαπάνες για υπηρεσίες γενικής φύσεως* , στις οποίες περιλαμβάνονται , οι δαπάνες γενικής διοίκησης (νομοθετικού σώματος , αμοιβή αρχηγού κράτους και μελών της κυβέρνησης , διπλωματικού σώματος κτλ.) , οι δαπάνες άμυνας , δημόσιας τάξης , απονομής δικαιοσύνης κτλ.
2. *Δαπάνες για υπηρεσίες κοινής ωφελείας* , στις οποίες περιλαμβάνονται οι δαπάνες κατασκευής και συντήρησης δρόμων , ύδρευσης και αποχέτευσης , προστασίας κατά της φωτιάς κτλ.
3. *Δαπάνες για κοινωνικές υπηρεσίες* , στις οποίες περιλαμβάνονται οι δαπάνες παιδείας , υγείας , κοινωνικής ασφάλισης , λαϊκής κατοικίας κτλ .
4. *Δαπάνες για οικονομικές υπηρεσίες* , στις οποίες περιλαμβάνονται οι δαπάνες προστασίας και ανάπτυξης της αγροτικής παραγωγής (αντιπλημμυρικά έργα , αρδευτικά έργα , διαμόρφωση και προστασία εδάφους , προστασία δασών , δαπάνες έρευνας και εφαρμογών κτλ.) , οι δαπάνες για την εκμετάλλευση του υπόγειου πλούτου , οι δαπάνες για το δίκτυο μεταφορών , την ενέργεια , τις τηλεπικοινωνίες κτλ.
5. *Λοιπές δαπάνες* , που δεν μπορούν να ταξινομηθούν και στις οποίες περιλαμβάνονται , οι τόκοι του δημοσίου χρέους , οι γενικές επιδοτήσεις και ορισμένες μεταβιβαστικές πληρωμές στο εξωτερικό.

Εξάλλου , οι Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας , κάνουν την εξής λειτουργική διάκριση , μόνο των τρεχουσών δαπανών του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες .

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Λειτουργική διάκριση των τρεχουσών δαπανών του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες στην Ελλάδα .

(σε τρέχουσες τιμές)

κατηγορία δαπάνης	1960		1978	
	εκατ. δρχ	% συμμετοχής στο σύνολο	εκατ. δρχ	% συμμετοχής στο σύνολο
1. Διοίκηση	3.938	32,00	53.074	28,66
2. Άμυνα	4.672	37,96	76.106	41,10
3. Δικαιοσύνη	778	6,32	7.111	3,84
4. Υγεία	843	6,84	16.098	8,69
5. Πρόνοια	145	1,18	2.306	1,24
6. Εκπαίδευση	1.702	13,83	27.657	14,94
7. Λοιπή δράση	229	1,87	2.798	1,51
ΣΥΝΟΛΟ	12.307	100	185.150	100

Πηγή . Εθνικοί λογαριασμοί της Ελλάδας

Η λειτουργική ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών είναι χρήσιμη γιατί παρέχει στους πολίτες τη δυνατότητα , να εξακριβώνουν την προτεραιότητα που δίνει η πολιτική εξουσία , στην ικανοποίηση των επιμέρους κοινωνικών αναγκών. Έτσι , μπορούν οι πολίτες να κρίνουν , κατά πόσο η συγκεκριμένη ιεράρχηση στην κατανομή των δημοσίων δαπανών ανταποκρίνεται προς την ιεράρχηση που θεωρούν ως κοινωνικά επιθυμητή . Παραδείγματος χάρη , από την επισκόπηση του πίνακα 1 διαπιστώνεται ότι από τις συνολικές τρέχουσες δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα το 1960 , το 37,96% αφορούσε δαπάνες εθνικής άμυνας και μόνο το 13,83% δαπάνες για την παιδεία . Το 1978 το ποσοστό συμμετοχής των αμυντικών δαπανών , αυξήθηκε σε 41,10% , ενώ το ποσοστό συμμετοχής των δαπανών για την παιδεία , σε 14,94% μόνο .

Εξάλλου , η λειτουργική διάκριση των δημοσίων δαπανών , είναι απαραίτητη για τη στάθμιση του κόστους και του οφέλους των διαφόρων

κατηγοριών δαπανών, η οποία επιτρέπει τη συγκριτική αξιολόγηση τους και διευκολύνει έτσι την πολιτική εξουσία στη λήψη αποφάσεων, όσον αφορά την ιεράρχηση των δημοσίων δαπανών, με τρόπο που να εξασφαλίζει τη μεγαλύτερη δυνατή απόδοσή τους. Για αυτό ακριβώς το λόγο, γίνονται σήμερα προσπάθειες λειτουργικής ταξινόμησης των δημοσίων δαπανών, που θα διευκόλυνε την εφαρμογή των σύγχρονων μεθόδων ανάλυσης του κόστους και οφέλους, των επιμέρους δραστηριοτήτων του κράτους. Για το σκοπό αυτό, ο R. McKean της Rand Corporation προτείνει την ταξινόμηση όλων των δημοσίων δραστηριοτήτων, κάθε είδους, σε « προγράμματα δημοσίων δαπανών ». Κάθε πρόγραμμα θα περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες του κράτους που συμβάλουν στην παραγωγή συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών. Για την ταξινόμηση της δραστηριότητας του κράτους σε « προγράμματα δημοσίων δαπανών », μπορεί να ακολουθηθεί η ίδια μέθοδος που έχει εφαρμοστεί για την ταξινόμηση του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας σε « κλάδους οικονομικής δραστηριότητας ». Σαν τέτοια προγράμματα δημοσίων δαπανών θα μπορούσαν να αναφερθούν, το « Πρόγραμμα Εθνικής Ασφαλείας », το « Στεγαστικό Πρόγραμμα », το « Πρόγραμμα Ύδρευσης », το « Πρόγραμμα Κοινωνικής Ασφάλισης », το « Αρδευτικό Πρόγραμμα » κτλ. Για ορισμένα από τα προγράμματα αυτά, από τη φύση τους, είναι δυνατή η ποσοτική μέτρηση του κόστους και του οφέλους, με την οποία διευκολύνεται η επιλογή του είδους και ο καθορισμός του ύψους της δαπάνης. Σαν παραδείγματα θα μπορούσαν να αναφερθούν τα αρδευτικά προγράμματα. Για πολλά, όμως, προγράμματα δημοσίων δαπανών, όπως είναι το πρόγραμμα εθνικής άμυνας, δεν είναι πρακτικά δυνατή η ποσοτική μέτρηση του κόστους και του οφέλους. Παρ' όλα αυτά, η ταξινόμηση των κρατικών δραστηριοτήτων σε προγράμματα δαπανών, διευκολύνει το φορέα της πολιτικής εξουσίας να εκτιμήσει καλύτερα, έστω κατά την αξιολογική κρίση του, το κόστος και το όφελος, και να πάρει ορθότερες αποφάσεις σχετικά με το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών.

1.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

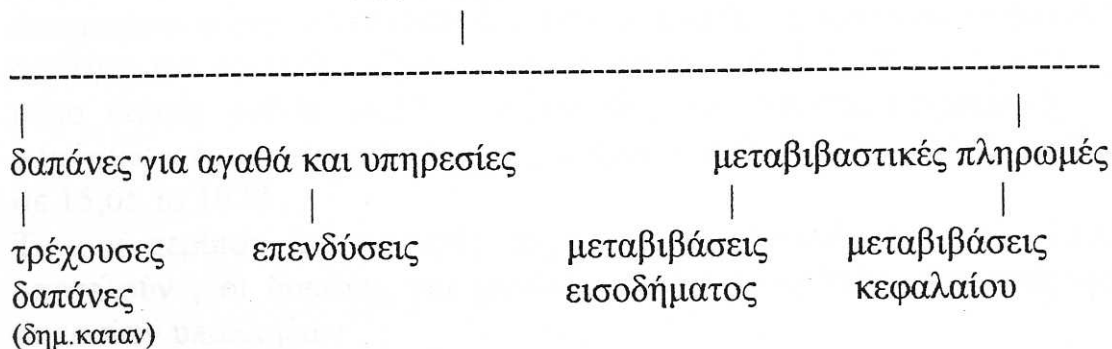
Οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται , σύμφωνα με τον τρόπο που επενεργούν στην παραγωγή και τα εισοδήματα , σε δύο βασικές κατηγορίες , σε δαπάνες του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες και σε δαπάνες του δημοσίου για μεταβιβαστικές πληρωμές .

1.21 ΔΑΠΑΝΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΑΓΑΘΑ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες προκύπτουν , μετά από διμερείς συναλλαγές του κράτους με ιδιωτικούς φορείς . Στις διμερείς αυτές συναλλαγές , το κράτος παρουσιάζεται σαν αγοραστής και οι ιδιωτικοί φορείς σαν πωλητές αγαθών και υπηρεσιών . Είναι φανερό ότι οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής , συνιστούν ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών από την πλευρά του δημοσίου και συντελούν άμεσα στην απασχόληση μέσων παραγωγής και στην δημιουργία εισοδημάτων μέσω του παραγωγικού μηχανισμού. Για την κατασκευή ενός σχολικού κτιρίου π.χ. ή ενός δρόμου , το κράτος μισθώνει τις υπηρεσίες μηχανικών και εργατών , αγοράζει υλικά για την κατασκευή (τσιμέντα , σιδηροδοκούς κτλ.) , αγοράζει και χρησιμοποιεί μηχανικό εξοπλισμό κτλ. Η δαπάνη επομένως αυτή συνεπάγεται άμεσα την παραγωγή αγαθών (σχολείου , δρόμου κτλ.) την απασχόληση μέσων παραγωγής (εργατών , μηχανικών κτλ.) και την δημιουργία εισοδημάτων για τα απασχολούμενα μέσα παραγωγής (μισθοί και ημερομίσθια εργατών και τεχνικών , κέρδη και ημερομίσθια βιομηχανιών κατασκευαστικών υλικών κτλ.) .

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Σύνολο δαπανών

Οι δαπάνες του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες υποδιαιρούνται παραπέρα σε δαπάνες για δημόσια κατανάλωση και σε δαπάνες για δημόσια επένδυση .

α . ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Οι δαπάνες για δημόσια κατανάλωση συνηθίζεται επίσης να λέγονται και τρέχουσες δαπάνες του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες . Η δημόσια κατανάλωση περιλαμβάνει όλες τις δαπάνες του δημοσίου για καταναλωτικά αγαθά , δηλαδή για αγαθά που εξαντλούν τις υπηρεσίες τους μέσα στην περίοδο στην οποία χρησιμοποιούνται .Οι δαπάνες π.χ για γραφική ύλη , για πληρωμή ενοικίων , για την αγορά τροφίμων και ρούχων των ενόπλων δυνάμεων , για την πληρωμή των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων κτλ. υπάγονται στη δημόσια κατανάλωση . Ωστόσο παρά τον ορισμό αυτό , έχει επικρατήσει να περιλαμβάνονται στη δημόσια κατανάλωση και πολλά διαρκή αγαθά όπως είναι τα αυτοκίνητα των δημοσίων υπηρεσιών , οι αρχειοθήκες , οι μηχανές γραφείου κτλ. , παρόλο που τα αγαθά αυτά , από την φύση τους , δίνουν όφελος για μια σειρά ετών . Η δημόσια κατανάλωση διακρίνεται συνήθως σε δαπάνες για μισθούς και σε δαπάνες για αγαθά .

Η συνολική δημόσια κατανάλωση στην Ελλάδα ανερχόταν το 1978 σε 185.150 εκατομμύρια δραχμές και αποτελούσε το 20% περίπου της συνολικής κατανάλωσης στη χώρα (δημόσιας και ιδιωτικής) . Η δημόσια κατανάλωση αναλύεται στις επιμέρους γενικές κατηγορίες που παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα , για τα έτη 1960 και 1978 .

Για να σταθμιστεί η σχετική σημασία της δημόσιας κατανάλωσης , θα μπορούσε να συσχετιστεί αυτή με το εγχώριο προϊόν της Ελλάδας . Το 1978 η δημόσια κατανάλωση στην Ελλάδα αντιστοιχούσε στο 15,6% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος . Το ποσοστό αυτό δεν απέχει πολύ από το αντίστοιχο ποσοστό των περισσότερων χωρών του ΟΟΣΑ . Η δημόσια κατανάλωση ως ποσοστό του εγχώριου προϊόντος στην Ελλάδα πλησιάζει το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ που είναι 16,6% .

Διαχρονικά η δημόσια κατανάλωση στην Ελλάδα παρουσίασε σημαντική απόλυτη και σχετική αύξηση . Στο διάστημα 1960-1978 , αυξανόταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 16,3% . Εξάλλου , το ποσοστό συμμετοχής της δημόσιας κατανάλωσης στο εγχώριο προϊόν από 11,5% το 1960 ανέβηκε σε 15,65 το 1978 .

Το μισό περίπου από το ύψος της δημόσιας κατανάλωσης στην Ελλάδα αποτελούν , οι δαπάνες για μισθούς και ημερομίσθια των πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων .

ΠΙΝΑΚΑΣ 2
Οι δημόσια κατανάλωση στην Ελλάδα
(σε τρέχουσες τιμές)

κατηγορία δαπάνης	1960		1978		μέσο ετήσιο% μεταβολής
	% εκατ. συμμετοχής δρχ. στο σύνολο	% εκατ. συμμετοχής δρχ. στο σύνολο	% εκατ. συμμετοχής δρχ. στο σύνολο	% εκατ. συμμετοχής δρχ. στο σύνολο	
1. μισθοί και ημερομίσθια πολιτικών υπαλλήλων	5.710	46,39	89.248	48,20	16,5
2. μισθοί και παροχές σε είδος των ενόπλων δυνάμεων	3.337	27,11	36.452	19,68	14,2
3. αγορές αγαθών και υπηρεσιών	3.936	31,98	67.360	36,38	17,1
α. στρατιωτικός εξοπλισμός και κατασκευές	1.295	10,52	39.654	21,42	20,9
β. λοιπές αγορές	2.641	21,46	27.706	14,96	13,9
4. μείον τέλη και δικαιώματα καταβαλλόμενα από ιδιώτες, επιχ. κτλ.	-716	-5,81	-7.910	-4,27	-14,2
σύνολο	12.307	100	185.150	100	16,3
ποσοστό του ΑΕΠ	11,5%		15,55%		

ΠΗΓΗ. Εθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδας

β. ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΗ. Περιλαμβάνει , όλες τις δαπάνες του δημοσίου για την απόκτηση ή παραγωγή νέων αγαθών παγίου κεφαλαίου δηλαδή αγαθών που παρέχουν υπηρεσίες για μια σειρά ετών , μετά την περίοδο , μέσα στην οποία έγινε η δαπάνη για την παραγωγή ή την απόκτηση τους . Δημόσια επένδυση , π.χ. αποτελούν οι δαπάνες για την κατασκευή δημοσίων καταστημάτων , δρόμων , αρδευτικών έργων , σχολικών κτηρίων κτλ. . Στη δημόσια επένδυση περιλαμβάνονται επίσης και οι μεταβολές στην αξία των κρατικών αποθεμάτων . Όταν δεν περιλαμβάνουν τα αποθέματα , οι επενδύσεις λέγονται , συνήθως , επενδύσεις παγίου κεφαλαίου . Σύμφωνα με τον ορισμό που δώσαμε , στη δημόσια επένδυση δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για την αγορά παλιών ή μεταχειρισμένων κεφαλαιουχικών αγαθών και οικοπέδων , δεδομένου ότι , μια δαπάνη αυτού του είδους δεν συμβάλλει άμεσα στην δημιουργία εισοδήματος . Στην πράξη όμως , οι δαπάνες για την απόκτηση αγαθών αυτού του είδους περιλαμβάνονται στην δημόσια επένδυση , αλλά διαχωρίζονται από τις δαπάνες για νέα κεφαλαιουχικά αγαθά .

Οι ακαθάριστες δημόσιες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην Ελλάδα το 1978 ανέρχονταν σε 20.500 εκατομμύρια δραχμές και αποτελούσαν το 22,7% των συνολικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στη χώρα .

Εξάλλου , η μεταβολή των κρατικών αποθεμάτων ανερχόταν σε 671 εκατομμύρια δραχμές . Η κατανομή , κατά βασικούς κλάδους , των δημοσίων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα
(σε σταθερές τιμές 1970)

κλάδος	1960		1978		μέσο ετήσιο% μεταβολής
	εκατ. δρχ.	% συμμετοχή στο σύνολο	εκατ. δρχ.	% συμμετοχή στο σύνολο	
1. γεωργία-κτηνοτροφία- δάση-αλιεία- εγγειοβελτιωτικά	2.312	23,45	2.424	11,82	0,26
2. ορυχεία-λατομεία	15	0,15	898	4,38	25,5
3. μεταποίηση	494	5,01	1.111	5,41	4,6
4. ενέργεια-ύδρευση- αποχέτευση	1.969	19,97	5.739	27,99	6,1
5. μεταφορές και επικοινωνίες	3.731	37,85	6.145	29,97	2,8
6. κατοικίες	247	2,50	240	1,17	-0,16
7. δημόσια διοίκηση	417	4,23	669	3,26	2,7
8. λοιπές δραστηριότητες	672	6,81	3.274	15,97	9,2
σύνολο	9.857	100	20.500	100	4,2
ποσοστό του ΑΕΠ	7,6%		5,3%		

ΠΗΓΗ. ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.

Οι δημόσιες επενδύσεις στην Ελλάδα αποτελούν το 5,3% του εγχώριου προϊόντος . Το ποσοστό αυτό , δεν απέχει από το αντίστοιχο ποσοστό των περισσότερων χωρών του ΟΟΣΑ (βλέπε πίνακα 4) . Η δημόσια επένδυση ως ποσοστό του εγχώριου προϊόντος στην Ελλάδα , υπερβαίνει λίγο το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ που είναι 4,5% .

Στη δεκαετία του '60 και στα δύο πρώτα έτη της δεκαετίας του '70 , οι δημόσιες δαπάνες παγίου κεφαλαίου , παρουσιάζουν αξιόλογη ανοδική τάση . Συγκεκριμένα μεταξύ 1960-1972 , αυξάνονται με μέσο ετήσιο ρυθμό 11%. Στα μεταγενέστερα όμως χρόνια , οι επενδύσεις αυτές , άρχισαν να παρουσιάζουν σαφή πτωτική τάση . Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής , ήταν η σοβαρή μείωση των δημοσίων επενδύσεων παγίου

κεφαλαίου , ως ποσοστού του εγχώριου προϊόντος από 7,6% το 1960 σε 5,3% το 1978 (βλέπε πίνακα 3) .

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Δημόσια κατανάλωση , δημόσιες επενδύσεις και μεταβιβαστικές πληρωμές ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε επιλεγμένες χώρες του ΟΟΣΑ .
(μέσος όρος των ετών 1974-1976)

Επιλεγμένες ομάδες του ΟΟΣΑ	δημόσια κατανάλωση	δημόσια επένδυση	μεταβιβαστικές πληρωμές (1)
1. Αγγλία	21,3	4,8	14,7
2. Αυστραλία	15,8	4,5	9,3
3. Γαλλία	14,6	3,7	21,9
4. Γερμανία	20,3	3,9	16,9
5. Ελλάδα (2)	14,7	5,3	9,8
6. Ην. πολιτείες Αμερικής	18,8	2,1	11,2
7. Ιαπωνία	10,8	6,0	8,4
8. Ισπανία	9,2	2,7	11,1
9. Ιταλία	13,7	3,6	21,5
10. Σουηδία	24,7	4,4	19,3
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΧΩΡΩΝ ΟΟΣΑ	16,6	4,5	16,1

1. Περιλαμβάνονται και οι επιδοτήσεις .

2. Το ποσοστό συμμετοχής των δημοσίων επενδύσεων στο εγχώριο προϊόν για την Ελλάδα υπολογίστηκε για το 1978 με βάση τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών .

ΠΗΓΗ . OECD , « Public Expenditure Trends » , 1978

Από τις συνολικές δημόσιες δαπάνες , το 30 % αποτελούν οι επενδύσεις σε μεταφορές και επικοινωνίες , και κυρίως σε κατασκευή δρόμων , το 28 % οι επενδύσεις σε ενέργεια , ύδρευση και αποχέτευση και το 12 % οι επενδύσεις στον αγροτικό τομέα και κυρίως τα εγχειοβελτιωτικά έργα (περίοδος 1978) .

Η διάκριση των δαπανών του δημοσίου , σε δημόσια κατανάλωση και δημόσια επένδυση , παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες . Ανακύπτει , π.χ. , το ερώτημα , γιατί οι δαπάνες για μηχανές γραφείου θα πρέπει να θεωρούνται δημόσια κατανάλωση , ενώ οι δαπάνες για την κατασκευή δημόσιων καταστημάτων , θα πρέπει να θεωρούνται δημόσια επένδυση . Εξάλλου , υποστηρίζεται από πολλούς , ότι σαν κριτήριο για την διάκριση των δημοσίων δαπανών , σε δημόσια επένδυση και δημόσια κατανάλωση θα πρέπει να παίρνεται η συμβολή ή όχι , της δαπάνης , στην αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας . Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό ,

υποστηρίζεται ότι στην δημόσια επένδυση θα πρέπει να περιλαμβάνονται οι δαπάνες του δημοσίου , που συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας , ενώ στην δημόσια κατανάλωση οι μη παραγωγικές δημόσιες δαπάνες . Ωστόσο , η διάκριση αυτή των δημοσίων δαπανών , σύμφωνα με το κριτήριο της παραγωγικότητας , είναι δυνατό να προκαλέσει σοβαρές συγχύσεις . Καταρχήν , στην αύξηση της παραγωγικότητας συμβάλλουν εξ ορισμού , όλες οι δαπάνες του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες . Εκείνο βέβαια , που συμβαίνει πραγματικά είναι κάθε κατηγορία δαπάνης , ανάλογα με την φύση και το ύψος της , συμβάλλει περισσότερο ή λιγότερο , στην αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας . Αν , π.χ. γινόταν δεκτή η παραγωγικότητα , σαν κριτήριο για την διάκριση των δημοσίων δαπανών σε δημόσια κατανάλωση και επένδυση , τότε θα έπρεπε οι τρέχουσες δαπάνες για την παιδεία (π.χ. μισθοί διδακτικού προσωπικού) να περιλαμβάνονται στην δημόσια επένδυση ενώ το κτίσιμο ενός δημοτικού θεάτρου στην δημόσια κατανάλωση . Από την παρατήρηση αυτή , θα μπορούσε να βγει το συμπέρασμα , ότι η σύγκριση των επιμέρους κατηγοριών δαπανών , από την άποψη της συμβολής τους στην αύξηση της παραγωγικότητας , είναι βέβαια εξαιρετικά χρήσιμη για την πολιτική εξουσία γιατί την διευκολύνει στην επιλογή του είδους και τον καθορισμό του ύψους των δημοσίων δαπανών , αλλά δεν μπορεί να αποτελέσει κριτήριο για την διάκριση των δαπανών αυτών σε δημόσια κατανάλωση και δημόσια επένδυση .

1.22. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ

Οι δημόσιες δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές προκύπτουν , από μονομερείς συναλλαγές του κράτους με τους ιδιωτικούς φορείς ή και τις ξένες χώρες . Με τις δαπάνες αυτές , το κράτος , κάνει ορισμένες χρηματικές παροχές προς τους ιδιωτικούς φορείς , χωρίς καμία άμεση αντιπαροχή αγαθών ή υπηρεσιών των φορέων αυτών , προς το κράτος . Αυτό σημαίνει , ότι οι μεταβιβαστικές πληρωμές δεν αποτελούν δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών από το κράτος . Από την φύση τους λοιπόν , οι δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές δεν αποτελούν ζήτηση του κράτους για αγαθά και υπηρεσίες και συνεπώς δεν συντελούν άμεσα στην χρησιμοποίηση παραγωγικών μέσων στην παραγωγή και δεν δημιουργούν επομένως εισοδήματα μέσω του παραγωγικού μηχανισμού . Βέβαια οι μεταβιβαστικές πληρωμές , αυξάνουν τα εισοδήματα των ιδιωτικών φορέων προς τους οποίους γίνονται , αλλά η αύξηση αυτή δεν αποτελεί αμοιβή για χρησιμοποίηση παραγωγικών μέσων στην παραγωγική διαδικασία , δεδομένου ότι οι ιδιωτικοί φορείς που παίρνουν

τις μεταβιβαστικές πληρωμές δεν προσφέρουν , ως αντάλλαγμα για τις πληρωμές αυτές , στο δημόσιο καμιά υπηρεσία . Με τις μεταβιβαστικές πληρωμές , το κράτος μεταθέτει σε ορισμένη ομάδα ιδιωτικών φορέων εισόδημα που έχει ήδη δημιουργηθεί , το οποίο αποσπά διάφορες μεθόδους , συνήθως όμως με την φορολογία , από άλλη ομάδα ιδιωτικών φορέων . Για αυτό λέγεται συνήθως , ότι οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής αποτελούν μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης , από μια ομάδα ιδιωτικών φορέων σε μια άλλη , χωρίς την μεσολάβηση του παραγωγικού μηχανισμού . Σαν παραδείγματα δημοσίων δαπανών για μεταβιβαστικές πληρωμές , θα μπορούσαν να αναφερθούν οι δαπάνες για συντάξεις , για επιδόματα ανεργίας , για επιδοτήσεις των ιδιωτικών επιχειρήσεων κτλ .

Είναι φανερό , από όσα είπαμε πιο πάνω , ότι οι δαπάνες για μεταβιβαστικές πληρωμές , δεν θα πρέπει να συνυπολογίζονται , και πράγματι δεν συνυπολογίζονται στην πράξη , στο εθνικό εισόδημα , γιατί αυτό θα αποτελούσε διπλό υπολογισμό .

Οι δαπάνες του δημοσίου για μεταβιβαστικές πληρωμές , υποδιαιρούνται συνήθως σε *τρέχουσες μεταβιβάσεις ή μεταβιβάσεις εισοδήματος και σε μεταβιβάσεις κεφαλαίου* .

1.221. ΤΡΕΧΟΥΣΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ Η ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται

α) οι μεταβιβάσεις εισοδήματος προς τα νοικοκυριά . Οι μεταβιβάσεις αυτές , αποτελούν ενίσχυση του χρηματικού εισοδήματος ορισμένων εισοδηματικών ομάδων από το κράτος . Μεταβιβάσεις εισοδήματος προς τα νοικοκυριά αποτελούν οι συντάξεις γήρατος , η επιδότηση του ενοικίου , τα επιδόματα αναπηρίας , οι παροχές ασθένειας , τα επιδόματα ανεργίας κτλ . Οι δαπάνες της κατηγορίας αυτής , αποτελούν ίσως το πιο ισχυρό μέσο πολιτικής στα χέρια του κράτους , για την αναδιανομή του εισοδήματος και τον μετριασμό των ανισοτήτων στην διανομή του .

Οι μεταβιβάσεις εισοδήματος προς τα νοικοκυριά στην Ελλάδα το 1977 ανέρχονταν σε 82.060 εκατομμύρια δραχμές και αποτελούσαν το 8,3 % των συνολικών δημοσίων δαπανών .

Στην περίοδο 1962 - 1977 , οι μεταβιβάσεις εισοδήματος προς τα νοικοκυριά παρουσίασαν σημαντική αύξηση . Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησής τους ξεπέρασε το 17% . Ετσι , το ποσοστό συμμετοχής των μεταβιβαστικών αυτών πληρωμών στο εγχώριο προϊόν ανέβηκε από 5,9% το 1962 σε 8,3% το 1977 .

Από τις μεταβιβάσεις προς τα νοικοκυριά σε συντάξεις απορροφούν ποσοστό που προσεγγίζει το 60% . Οι παροχές ασθένειας αποτελούν

το 18,5% και τα οικογενειακά επιδόματα μόλις ξεπερνούν το 1% .

β)οι επιδοτήσεις προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις .Η κυριότερη μορφή επιδότησης προς τις επιχειρήσεις , συνίσταται στην μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων τους , που δεν οφείλεται στις δυνάμεις της αγοράς όπως π.χ. η μεταβολή των προτιμήσεων των καταναλωτών ή της τεχνολογίας , αλλά σε δαπάνες του δημοσίου που καλύπτουν μέρος του κόστους παραγωγής . Η επιδότηση αυτού του είδους , μειώνοντας το κόστος παραγωγής έχει σαν αποτέλεσμα την τεχνική αύξηση του κέρδους και δημιουργεί έτσι κίνητρο , για αυξημένη δραστηριότητα των ιδιωτικών επιχειρήσεων .Μια άλλη , εξίσου σημαντική μορφή επιδότησης είναι η χορήγηση από το δημόσιο , ενός χρηματικού ποσού στις επιχειρήσεις με τον όρο ότι , θα διαθέτουν τα προϊόντα τους σε τιμή χαμηλότερη από εκείνη που διαμορφώνεται στην αγορά , από τις δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης , ενώ η διαφορά καλύπτεται από την επιδότηση .Η επιδότηση της μορφής αυτής , έχει σαν αποτέλεσμα , την αύξηση της ζήτησης για τα προϊόντα της επιχείρησης . Παραδείγματα επιδοτήσεων προς τις επιχειρήσεις , είναι η επιδότηση του επιτοκίου δανεισμού των επιχειρήσεων , η επιδότηση της τιμής των πρώτων υλών (λιπασμάτων , σπόρων , γεωργικών φαρμάκων κτλ.) , η επιδότηση των τιμών των εξαγόμενων προϊόντων , κτλ. Οι επιδοτήσεις αποτελούν , ένα από τα ισχυρότερα μέσα πολιτικής στα χέρια του κράτους , για την προώθηση παραγωγικών κλάδων που συμβάλλουν στην επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης .

γ)οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς το εξωτερικό . Οι μεταβιβάσεις αυτές αποτελούν μονομερείς παροχές εισοδήματος προς ξένες χώρες , όπως είναι , οι συνδρομές του κράτους σε διεθνείς οργανισμούς , η χορήγηση υποτροφιών για σπουδές στο εξωτερικό κτλ .

1.222.ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται

α) μεταβιβάσεις κεφαλαίου , προς τους ιδιωτικούς φορείς . Οι μεταβιβάσεις αυτές , είναι κυρίως παροχές του κράτους για την κάλυψη ενός μέρους ,από το κόστος κτήσης ορισμένων αγαθών παγίου κεφαλαίου Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνεται , πρώτο , η επιδότηση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού των ιδιωτικών επιχειρήσεων , όπως είναι η δαπάνη του κράτους για την κάλυψη ενός μέρους από την αξία του οικοπέδου , το κόστος κατασκευής του κτηρίου ή την αξία αγοράς του

μηχανικού εξοπλισμού των βιομηχανικών ή γεωργικών εκμεταλλεύσεων που επιδιώκεται η ανάπτυξή τους .Και δεύτερο , περιλαμβάνονται οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς τα νοικοκυριά , όπως είναι η παροχή του κράτους για την κάλυψη μέρους από την δαπάνη κατασκευής ή την αξία απόκτησης κατοικίας από ιδιώτες , που ανήκουν σε ορισμένη κοινωνική τάξη ή επάγγελμα .

β) μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς το εξωτερικό .Οι μεταβιβάσεις αυτές αποτελούν μονομερείς παροχές κεφαλαίου προς ξένες χώρες όπως είναι η πληρωμή χρεολυσίων για την εξόφληση του εξωτερικού δημοσίου χρέους οι πολεμικές αποζημιώσεις , η διακρατική οικονομική βοήθεια για την πραγματοποίηση παραγωγικών επενδύσεων , οι δωρεές κτλ .

Το κριτήριο με το οποίο οι δημόσιες διακρίνονται , σε δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες και σε μεταβιβαστικές πληρωμές , όπως διατυπώθηκε στην αρχή αυτού εδώ του τμήματος , είναι απόλυτα κατανοητό .Στην πράξη όμως , προκύπτουν σημαντικές δυσκολίες , στην κατάταξη ορισμένων κατηγοριών δαπανών .Οι πιο σοβαρές είναι οι εξής :

Πρώτο , σε ποια κατηγορία θα περιληφθούν οι μονομερείς παροχές σε είδος που πραγματοποιεί το δημόσιο ; Παραδείγματος χάρη , οι δαπάνες για μαθητικά συσσίτια ή για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης , αποτελούν δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες ή μεταβιβαστικές πληρωμές ; Μια άποψη είναι , ότι οι παροχές αυτές , παρόλο που αποτελούν μονομερείς παροχές , θα πρέπει να περιλαμβάνονται στις δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες , δεδομένου ότι συμβάλλουν με άμεσο τρόπο , στην δημιουργία εισοδήματος μέσω του παραγωγικού μηχανισμού . Στην πράξη όμως , πολλές χώρες περιλαμβάνουν τις δαπάνες αυτές , στις μεταβιβαστικές πληρωμές .

Δεύτερο , σε ποια κατηγορία θα περιληφθούν οι δαπάνες του δημοσίου για την αγορά παλιών ή μεταχειρισμένων κεφαλαιουχικών αγαθών ; Έχει διατυπωθεί η άποψη , ότι εφόσον οι δαπάνες αυτές δεν συμβάλλουν με άμεσο τρόπο στην δημιουργία εισοδήματος , κατά την περίοδο που πραγματοποιείται η δαπάνη , δεν θα πρέπει να περιλαμβάνονται στις δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες , αλλά στις μεταβιβαστικές πληρωμές , παρόλο που προκύπτουν από διμερείς συναλλαγές του δημοσίου .

Πάλι όμως , στην πράξη πολλές χώρες περιλαμβάνουν τις δαπάνες αυτές στις δημόσιες επενδύσεις , με την επισήμανση , ότι πρόκειται για παλιά κεφαλαιουχικά αγαθά .

Τρίτο , σε ποια κατηγορία θα περιληφθούν οι δαπάνες για την πληρωμή τόκων του δημοσίου χρέους ; Στην πράξη , έχει επικρατήσει οι δαπάνες

αυτές , να περιλαμβάνονται στις μεταβιβαστικές πληρωμές . Προβάλλεται ωστόσο , το επιχείρημα , ότι οι τόκοι του δημοσίου χρέους , ουσιαστικά εκφράζουν το όφελος , το οποίο παρέχει η περιουσία που αποκτήθηκε με δανεισμό και επομένως αποτελεί εισόδημα που θα έπρεπε να περιληφθεί στις δαπάνες του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες .

Παρά τις πιο πάνω δυσκολίες , η οικονομική διάκριση των δημοσίων δαπανών , όπως παρουσιάστηκε στα προηγούμενα , είναι χρήσιμη , γιατί υποβοηθά την πολιτική εξουσία , στην άσκηση της οικονομικής της πολιτικής . Η πολιτική εξουσία , γνωρίζοντας τις οικονομικές επιπτώσεις κάθε κατηγορίας δαπανών , μπορεί να αξιολογεί συγκριτικά τις δαπάνες και να επιλέγει εκείνες που είναι περισσότερο αποτελεσματικές για την πραγματοποίηση των οικονομικών στόχων , που θέτει κάθε φορά .

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Οικονομική διάκριση των δημοσίων δαπανών στην Ελλάδα
(σε τρέχουσες τιμές)

κατηγορία δαπάνης	1960		1978 (4)	
	εκατ. δρχ.	% συμμετ. στο συν.	εκατ. δρχ.	% συμμετ. στο συν.
1.δημόσια κατανάλωση	12.307	49,67	185.150	47,83
α) στρατιωτικές	4.672	18,85	76.106	19,66
β) πολιτικές	7.635	30,81	109.044	28,16
2.ακαθάριστη δημόσια επένδυση παγίου κεφαλαίου (1)	6.454	26,05	61.600	15,91
3.επιδότησεις	140	0,56	33.536	8,66
4.καθαρό υπόλοιπο τρεχουσών μεταβιβάσεων προς ιδιώτες (2)	5.839	23,57	104.687	27,04
5.τρέχουσες μεταβιβάσεις προς το εξωτερικό (3)	33	0,13	2.121	0,54
ΣΥΝΟΛΟ	24.773	100	387.094	100

- 1.οι μεταβολές των αποθεμάτων του δημοσίου δεν μπορούν να διαχωριστούν .
- 2.δεν υπάρχουν στοιχεία για τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς τους ιδιώτες .
- 3.οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς το εξωτερικό δεν μπορούν να διαχωριστούν .
- 4.προσωρινά στοιχεία .

ΠΗΓΗ . ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ .

1.3. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Η διοικητική διάκριση των δημοσίων δαπανών στηρίζεται στο διοικητικό φορέα , που διενεργεί την σχετική δαπάνη . Είναι πολύ χρήσιμη , κυρίως για την κατάρτιση και εκτέλεση του δημοσίου προϋπολογισμού . Με βάση το κριτήριο αυτό , οι δημόσιες δαπάνες διακρίνονται στις ακόλουθες κατηγορίες .

α. *Δαπάνες της κεντρικής διοίκησης*

β. *Δαπάνες των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης*

γ. *Δαπάνες των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης*

δ. *Δαπάνες των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)*

Παραπέρα , οι δαπάνες της Κεντρικής Διοίκησης υποδιαιρούνται , ανάλογα με το φορέα που αναλαμβάνει την υποχρέωση , να πραγματοποιήσει τη δαπάνη . Τέτοιοι φορείς είναι τα υπουργεία και οι διευθύνσεις τους .

Από την μελέτη της διοικητικής διακρίσεως , βγαίνουν συμπεράσματα σχετικά με το βαθμό συγκεντρώσεως ή αποκεντρώσεως του δημοσίου τομέα της χώρας . Σε ένα αποκεντρωμένο σύστημα , η κεντρική (ή ομοσπονδιακή) κυβέρνηση , συντονίζει τις δραστηριότητες των υπολοίπων δημοσίων φορέων , κυρίως των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοικήσεώς τους .

Ο βαθμός , επομένως , της αποκεντρώσεως προσδιορίζεται , από την έκταση της αυτονομίας , που έχουν οι τοπικοί φορείς στις αποφάσεις τους για την πραγματοποίηση δαπανών και συλλογή φορολογικών εσόδων .

Ο βαθμός αποκεντρώσεως των δημοσιονομικών , διαφέρει συστηματικά από χώρα σε χώρα . Στις Ηνωμένες Πολιτείες για παράδειγμα , οι πολιτειακές κυβερνήσεις και οι τοπικοί φορείς , διαθέτουν μεγάλη ανεξαρτησία σε ζητήματα που αφορούν την κατανομή των παραγωγικών πόρων , στην επιβολή φόρων και γενικά στην πολιτική που ακολουθούν . Στην Ελλάδα αντίθετα , ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοικήσεως είναι συγκριτικά περιορισμένος .

Ένα σοβαρό επιχείρημα υπέρ του αποκεντρωμένου δημοσίου τομέα είναι η δυνατότητα που προσφέρει ,για ορθολογικότερη επιλογή του ύψους και του είδους των κοινωνικών αγαθών .

Στους τοπικούς έτσι φορείς , που λειτουργούν σε ένα αποκεντρωμένο σύστημα προσφέρεται η δυνατότητα προσαρμογής του μεγέθους και της δομής των δημοσίων δαπανών , στις προτιμήσεις των κατοίκων της περιοχής , γεγονός που βελτιώνει την κατανομή των πόρων που διαχειρίζεται ο δημόσιος τομέας .

Από την άλλη πλευρά και το συγκεντρωτικό δημοσιονομικό σύστημα παρουσιάζει το δικό του , αρκετά σημαντικό επιχείρημα . Αν η

αποκέντρωση του δημοσιονομικού συστήματος , συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων , με την έννοια του περιορισμού της απώλειας ευημερίας , εμφανίζεται μειονεκτική στην επίτευξη των στόχων της οικονομικής σταθεροποίησης και της αναδιανομής του εισοδήματος .

Η αδυναμία ασκήσεως αποτελεσματικής αντικυκλικής πολιτικής , από πλευράς των τοπικών φορέων , οφείλεται στο ότι ο βαθμός κινητικότητας μεταξύ περιοχών των συντελεστών εργασία και κεφάλαιο , είναι υψηλός . Οι επιδιωκόμενες έτσι επιδράσεις των μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής που λαμβάνονται σε τοπικό επίπεδο , στην ενίσχυση του εισοδήματος και της απασχολήσεως της περιοχής εξασθενίζουν σοβαρά , εξαιτίας των σημαντικών διαφορών .

Για παρόμοιους λόγους , η κεντρική διοίκηση , βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση , συγκριτικά με την τοπική αυτοδιοίκηση , αναφορικά με τον στόχο της αναδιανομής του εισοδήματος και του πλούτου . Οποιαδήποτε προσπάθεια μεταβιβάσεως , σε τοπική βάση , εισοδήματος από τις ευπορότερες προς τις πτωχότερες ομάδες , θα οδηγήσει σε εσωτερική μετανάστευση των πρώτων , προς τις περιοχές οι οποίες , τους επιφυλάσσουν ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση .

Η διοικητική διάκριση των τρεχουσών δημοσίων δαπανών στην Ελλάδα , τα χρόνια 1960 και 1978 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα .

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Διοικητική διάκριση των τρεχουσών δημοσίων δαπανών
(σε τρέχουσες τιμές)

κατηγορία δαπάνης	1960		1978	
	εκατ. δρχ.	% συμμετ. στο συν.	εκατ. δρχ.	% συμμετ. στο συν.
1. Δαπάνες κεντρικής διοικήσεως (κρατικού προϋπολογισμού)	9.229	74,98	147.700	79,77
2. Δαπάνες τοπ. αυτοδιοίκησης και υπολοίπων ΝΠΔΔ .	2.318	18,83	26.490	14,30
3. Δαπάνες Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης	760	6,17	10.960	5,91
ΣΥΝΟΛΟ	12.307	100	185.150	100

ΠΗΓΗ: ΕΘΝΙΚΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΘΟΔΟΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Αφού γίνει η ταξινόμηση των δημοσίων δαπανών στην συνέχεια γίνεται η χρηματοδότησή τους . Οι μέθοδοι χρηματοδότησεως , αναπτύσσονται παρακάτω .

Για να πληρώσει τις αμοιβές , στους ιδιοκτήτες των μέσων που απασχολούνται στην παραγωγή των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών , το κράτος χρησιμοποιεί βασικά , τα έσοδα που συγκεντρώνει από την επιβολή φόρων . Οι φόροι , αποτελούν την κύρια μέθοδο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών . Είναι βέβαια δυνατό και αυτό συμβαίνει στην πραγματικότητα , το δημόσιο να πάρει δάνεια από το εσωτερικό απευθυνόμενο στους ιδιώτες ή τις εμπορικές τράπεζες ή να προσφύγει στον εξωτερικό δανεισμό , για να αντλήσει έσοδα για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών .

Παρόλα αυτά όμως ο δημόσιος δανεισμός , δεν μπορεί να υποκαταστήσει το φόρο . Το κράτος δεν μπορεί τελικά με τον δημόσιο δανεισμό , να αποφύγει την επιβολή φόρων . Κι αυτό γίνεται γιατί , όταν τα δημόσια δάνεια γίνουν ληξιπρόθεσμα , θα απαιτηθούν χρηματικά μέσα για την εξόφλησή τους και το δημόσιο θα αναγκαστεί να επιβάλλει φόρους για να εξασφαλίσει τα χρηματικά μέσα . Κατά συνέπεια , με τον δημόσιο δανεισμό απλώς αναβάλλεται για μεταγενέστερο χρόνο , η επιβολή των φόρων . Εξάλλου αντί να επιβάλλει φόρους ή να προσφύγει στον δανεισμό , το κράτος μπορεί να εκδώσει νέο χρήμα , για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών .

Οι μέθοδοι χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , από τις οποίες το κράτος μπορεί να κάνει τις επιλογές του , είναι οι εξής :

α) Η φορολογία

β) Ο δανεισμός του δημοσίου από ιδιωτικούς φορείς (ή από εμπορικές τράπεζες) .

γ) Ο δανεισμός του δημοσίου από την εκδοτική τράπεζα , που κατά κανόνα ισοδυναμεί με την έκδοση νέου χρήματος .

δ) Ο δανεισμός του δημοσίου από το εξωτερικό .

Το ζήτημα που απασχολεί τόσο την θεωρία , όσο και την δημοσιονομική πρακτική , είναι ποιος από τους παραπάνω τρόπους ενδείκνυται ως ο πιο αποτελεσματικός και χρήσιμος , για την χρηματοδότηση διαφόρων κατηγοριών δημοσίων δαπανών ,στις συγκεκριμένες κάθε φορά συνθήκες που επικρατούν στην οικονομία . Το κράτος , κατά την επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , πρέπει να λάβει υπόψη του , πολλούς παράγοντες .Πριν από όλα όμως , το κράτος πρέπει να λάβει υπόψη του , τις συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργεί η οικονομία , δηλαδή κατά πόσο η οικονομία λειτουργεί στο επίπεδο πλήρους απασχόλησης ή σε συνθήκη υποαπασχόλησης των παραγωγικών μέσων.

Σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , οι δημόσιες δαπάνες συνεπάγονται κόστος . Το κόστος αυτό των δημοσίων δαπανών , μπορεί να βαρύνει την σημερινή ή μελλοντική κοινωνία , μπορεί να κατανεμηθεί είτε τυχαία ανάμεσα στους πολίτες ή σύμφωνα με κάποιο σχέδιο της πολιτικής εξουσίας , μπορεί να προκαλέσει σοβαρές ή ανεπαίσθητες παρενέργειες στην οικονομία κτλ . . Ολα αυτά εξαρτώνται , όπως θα φανεί από την παρακάτω ανάλυση , από την μέθοδο που θα εφαρμοστεί για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών .Σαν παράδειγμα αναφέρουμε ότι η μέθοδος χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών που εφαρμόζεται , αν προκαλέσει μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης , το κόστος παραγωγής των δημοσίων αγαθών βαρύνει την σημερινή κοινωνία , που με αυτό τον τρόπο , περιορίζεται η ικανοποίηση των ατομικών αναγκών της .

Αν όμως , η μέθοδος χρηματοδότησης που εφαρμόζεται , μειώνει την ιδιωτική επένδυση , το κόστος των δημοσίων δαπανών θα επιβαρύνει την μελλοντική κοινωνία , που η ιδιωτική της κατανάλωση θα ήταν οπωσδήποτε μεγαλύτερη , αν δεν μειώνονταν στην παρούσα περίοδο , οι ιδιωτικές επενδύσεις , για να αυξηθούν οι δημόσιες δαπάνες .

Εξάλλου , οι συνθήκες υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής κατά τις περιόδους της οικονομικής ύφεσης , η παραγωγή δημοσίων αγαθών είναι δυνατή , χωρίς κόστος ή με ελάχιστο κόστος . Αυτό όμως , δεν εξασφαλίζεται (όπως θα δείξουμε παρακάτω) , με την χρησιμοποίηση οποιουδήποτε τρόπου χρηματοδότησεως των δημοσίων δαπανών .Θα πρέπει να επιλεγεί η μέθοδος που εξασφαλίζει πραγματικά την παραγωγή δημοσίων αγαθών , με ελάχιστο ή χωρίς κόστος .

Για να είμαστε σε θέση όμως να πούμε , ποια μέθοδος χρηματοδότησης είναι περισσότερο πρόσφορη σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης και ποια σε συνθήκες υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής , πρέπει να γνωρίζουμε τα κύρια χαρακτηριστικά καθεμίας από τις μεθόδους χρηματοδότησης που αναφέραμε μέχρι τώρα .

Τα βασικά χαρακτηριστικά των κυριότερων μεθόδων χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , είναι τα παρακάτω :

2.1. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Με την επιβολή των φόρων , το δημόσιο απορροφά τμήμα του εισοδήματος των ιδιωτικών φορέων , που το μεγαλύτερο συνήθως μέρος του θα πήγαινε στην κατανάλωση και το υπόλοιπο στην αποταμίευση , με την οποία θα χρηματοδοτούνταν ιδιωτικές επενδύσεις . Συνεπώς , οι φόροι μειώνουν κατά κανόνα την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών και κατά δεύτερο λόγο , την παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών των ιδιωτικών φορέων , και έτσι αποδεδειγμένα ανάλογα μέσα παραγωγής . (θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι δεν αποκλείεται καθόλου η περίπτωση , να επιβληθούν φόροι που πλήττουν κατεξοχήν την ιδιωτική αποταμίευση και τις ιδιωτικές επενδύσεις και επομένως επιβαρύνουν το κοινωνικό σύνολο στο μέλλον) . Η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με έσοδα από την φορολογία , θέτει τα μέσα παραγωγής που αποδεδειγμένα με τον τρόπο που περιγράψαμε πιο πάνω , στην εξουσία των δημοσίων φορέων . Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με την φορολογία , είναι τα εξής :

Πρώτον , δεδομένου ότι οι φόροι αποτελούν αναγκαστική εισφορά των ιδιωτικών φορέων στο κράτος , η μετάθεση μέσων παραγωγής από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα , που πραγματοποιείται με την μέθοδο αυτή χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , έχει αναγκαστικό χαρακτήρα . Δεύτερον , δεδομένου ότι η χρηματοδότηση με φορολογία μειώνει κατεξοχήν την ιδιωτική κατανάλωση , το κόστος από την αύξηση των δημοσίων δαπανών , βαρύνει κυρίως το κοινωνικό σύνολο τη στιγμή που πραγματοποιείται η δαπάνη ή όπως συνήθως λέγεται βαρύνει την παρούσα γενιά , που η δυνατότητα ικανοποίησης των ατομικών αναγκών της μειώνεται .

Τρίτον , δεδομένου ότι ο φόρος ως αναγκαστική εισφορά προς το κράτος , αποτελεί οριστική καταβολή και όχι μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης που θα επιστραφεί , όπως συμβαίνει στην περίπτωση του δανείου , συνεπάγεται ότι ο επιμέρους του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών (δηλαδή πόσο βάρος θα φέρει ο κάθε πολίτης) , πραγματοποιείται οριστικά , κατά την περίοδο που επιβάλλεται ο φόρος και χρηματοδοτείται η δαπάνη .

Τέταρτον , δεδομένου ότι το είδος των φόρων και ο χαρακτήρας της φορολογικής κλίμακας (αναλογική , προοδευτική ή αντίστροφα

προοδευτική φορολογία) , αποφασίζονται από την πολιτική εξουσία , αυτή έχει καταρχήν τη δυνατότητα να ρυθμίσει την φορολογία με τέτοιο τρόπο , ώστε ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών ,θα ανταποκρίνεται στην έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης όπως την αντιλαμβάνεται η πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου.

Τέλος , δεδομένου ότι οι φόροι μειώνουν την ιδιωτική δαπάνη , η χρηματοδότηση της αύξησης των δημοσίων δαπανών , σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , δεν αυξάνει κατά κανόνα την συνολική ζήτηση πέρα από την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας και επομένως δεν προκαλεί πληθωρισμό.

2.2. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Ο δημόσιος δανεισμός από τους ιδιωτικούς φορείς , αποτελεί μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης των φορέων αυτών προς το δημόσιο , με τον όρο ότι το δάνειο θα επιστραφεί και θα καταβληθούν τόκοι για αυτό .

Για να δανείσουν το δημόσιο οι ιδιωτικοί φορείς , διαθέτουν συνήθως μέρος από τις αποταμιεύσεις τους , περιορίζοντας έτσι την δυνατότητα χρηματοδότησης των ιδιωτικών επενδύσεων . 1

Με αυτό τον τρόπο μειώνεται η παραγωγή κεφαλαιουχικών αγαθών με τα οποία , θα αυξανόταν η μελλοντική ιδιωτική κατανάλωση και αποδεσμεύονται ανάλογα μέσα παραγωγής από τον ιδιωτικό τομέα .

Η χρηματοδότηση , κατόπιν , των δημοσίων δαπανών με το προϊόν του δανείου , μεταθέτει τα μέσα παραγωγής , που αποδεσμεύθηκαν με αυτό τον τρόπο , στον δημόσιο τομέα .

Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών από τους ιδιώτες , είναι τα εξής :

Πρώτον , δεδομένου ότι ο δημόσιος δανεισμός από τους ιδιώτες αποτελεί εκούσια παροχή των τελευταίων προς το κράτος (είναι αποτέλεσμα σύμβασης δανείου) , η μετάθεση μέσων παραγωγής από τον ιδιωτικό τομέα στον δημόσιο , που πραγματοποιείται με την μέθοδο αυτή χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , είναι σημαντική .

Δεύτερον , δεδομένου ότι η χρηματοδότηση με δημόσιο δανεισμό από τους ιδιώτες , μειώνει κατεξοχήν τις δημόσιες επενδύσεις , το κόστος από την αύξηση των δημοσίων δαπανών , βαρύνει κύρια , την μελλοντική κοινωνία , γιατί αυτή θα έχει μεγαλύτερη ιδιωτική κατανάλωση στο μέλλον , αν δεν μειώνονταν οι επενδύσεις της παρούσας περιόδου για χάρη της αύξησης των δημοσίων δαπανών . 2

Αν μάλιστα οι δημόσιες δαπάνες , συμβάλλουν λιγότερο στην διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας της οικονομίας , από τις ιδιωτικές επενδύσεις , τότε υφίσταται ένα πρόσθετο κόστος για τις ερχόμενες γενιές , με την έννοια ότι το εθνικό τους εισόδημα θα είναι μικρότερο από ότι , αν δεν γινόταν ο δανεισμός . Αν όμως , οι δημόσιες δαπάνες συμβάλλουν εξίσου ή και περισσότερο στην διεύρυνση της παραγωγικής δυναμικότητας , έτσι ώστε το εισόδημα που δημιουργείται , να μην υπολείπεται από εκείνο που θα δημιουργούνταν διαφορετικά , τότε δεν υπάρχει πρόσθετο κόστος στην μελλοντική κοινωνία .

Τρίτον , δεδομένου ότι η αγοραστική δύναμη που μεταβιβάζεται με δανεισμό , θα επιστραφεί στους ιδιώτες - δανειστές με την εξόφληση του δανείου , συνάγεται ότι δεν είναι αυτοί που τελικά βαρύνονται , με το κόστος των δημοσίων δαπανών .

Η χρηματοδότηση με δανεισμό , αναβάλλει τον επιμερισμό του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών , για την περίοδο της εξόφλησης του δανείου , όπου το κράτος επιβάλλει φόρους για την πληρωμή του αρχικού κεφαλαίου και των τόκων . Επομένως , ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών γίνεται μεταξύ των πολιτών της μελλοντικής κοινωνίας , οι οποίοι και θα καταβάλλουν τους φόρους , για την εξόφληση του δανείου .

Αν μάλιστα , η εξόφληση του δανείου γίνει με τοκοχρεολυτικές δόσεις σε μια σειρά ετών , ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών κλιμακώνεται χρονικά , έτσι που να αντιστοιχεί στην καταβολή των τοκοχρεολυτικών δόσεων , εφόσον οι φορολογούμενοι καταβάλλουν τους φόρους σε δόσεις .

Τέταρτον , εφόσον ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών γίνεται , μέσω της φορολογίας , η πολιτική εξουσία είναι σε θέση να ρυθμίζει τον επιμερισμό αυτό , με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις , σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη .

Τέλος , δεδομένου , ότι ο δημόσιος δανεισμός από τους ιδιώτες περιορίζει κυρίως την ιδιωτική δαπάνη για επενδύσεις , η χρηματοδότηση με την μέθοδο αυτή , μιας αύξησης των δημοσίων δαπανών σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , δεν αυξάνει την συνολική ζήτηση πέρα από τις παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας , επομένως δεν προκαλεί πληθωρισμό .

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. Δεν αποκλείεται όμως , και η περίπτωση του δημοσίου με την μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης .

2. Το ζήτημα , ποια γενιά επιβαρύνεται με το κόστος των δημοσίων δαπανών , η παρούσα ή οι ερχόμενες , είναι ένα από τα πιο αμφισβητούμενα θέματα της δημοσιονομικής θεωρίας .

2.3. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Είναι ακόμη δυνατή , με μετάθεση μέσων παραγωγής από τον ιδιωτικό φορέα στο δημόσιο τομέα , με χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με έκδοση νέου χρήματος . Η διαδικασία με την οποία πραγματοποιείται αυτό, είναι , σε ένα πολύ απλοποιημένο σύστημα , η εξής :

Με την έκδοση νέου χρήματος , το κράτος αυξάνει την αγοραστική του δύναμη . Είναι σε θέση επομένως , να πληρώσει υψηλότερες αμοιβές , να ανταγωνίζεται έτσι στην αγορά τους ιδιωτικούς φορείς και να αποσπά από αυτούς , μέσα παραγωγής . Ενδέχεται βέβαια ,πολλοί από τους ιδιωτικούς φορείς να αντιδράσουν στην τακτική αυτή του κράτους , πληρώνοντας ακόμη υψηλότερες αμοιβές , για να συγκρατήσουν τα μέσα παραγωγής , που βρίσκονται σε στενότητα , στην ιδιωτική παραγωγή .

Ωστόσο , το κράτος εμφανίζεται περισσότερο ισχυρός ανταγωνιστής , εφόσον έχει την δυνατότητα να ενισχύσει χωρίς κόστος την αγοραστική του δύναμη , με έκδοση νέου χρήματος . Αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ανάμεσα στους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς για την απόκτηση μέσων παραγωγής , με την πληρωμή υψηλότερων αμοιβών , είναι η άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και των αμοιβών των μέσων παραγωγής , δηλαδή η εμφάνιση πληθωρισμού .

Ωστόσο , κατά την πληθωριστική αυτή διαδικασία , δεν προσαρμόζονται με την ίδια αναλογία , όλες οι τιμές των αγαθών και των αμοιβών , όλων των συντελεστών . Συγκεκριμένα , υπάρχουν ορισμένες αμοιβές , που από την φύση τους , παρουσιάζουν μικρή ή καμία ελαστικότητα προσαρμογής στην ανοδική τάση του επιπέδου των τιμών . Στην κατηγορία αυτή , ανήκουν κυρίως , τα εισοδήματα των μισθωτών και συνταξιούχων , τα ενοίκια των ιδιοκτητών , τα τοκομερίδια των ομολογιούχων κτλ. και γενικά , οι αμοιβές που καθορίζονται με σύμβαση κατά κανόνα διάρκειας . Οι εισοδηματικές αυτές κατηγορίες , δεδομένου ότι αυξήθηκαν οι τιμές των αγαθών , που αγοράζουν χωρίς να αυξηθούν ανάλογα και τα εισοδήματά τους , είναι αναγκασμένες να μειώνουν την πραγματική τους ζήτηση , κυρίως για αγαθά κατανάλωσης , ενώ μειώνεται αντίστοιχα , η παραγωγή των αγαθών και απελευθερώνονται έτσι , μέσα παραγωγής από τον ιδιωτικό τομέα .

Η πληρωμή από το κράτος υψηλότερων αμοιβών , από εκείνες που δίνουν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις , κάνει δυνατή την μετάθεση των παραγωγικών αυτών μέσων , στο δημόσιο τομέα .

Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , είναι τα εξής :

Πρώτο , δεδομένου ότι το κράτος , με την έκδοση νέου χρήματος σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , προκαλεί σκόπιμα πληθωρισμό , είναι εύστοχη η συνηθισμένη παρατήρηση ότι ο πληθωρισμός που προκαλείται από το κράτος , είναι μια μορφή φορολογίας .

Δεύτερο , δεδομένου ότι ο πληθωρισμός , που προκαλεί η έκδοση νέου χρήματος , για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , μειώνει τα εισοδήματα , κυρίως των κατώτερων εισοδηματικών τάξεων (εργατοϋπαλλήλων , συνταξιούχων , κτλ.) , που αναγκάζονται να μειώσουν κυρίως την κατανάλωση τους , συνάγεται , ότι το κόστος από την αύξηση των δημοσίων δαπανών , βαρύνει κυρίως την σημερινή κοινωνία .

Τρίτο , για τον ίδιο λόγο , ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών της σημερινής κοινωνίας και μάλιστα , όχι στους οικονομικά ισχυρότερους .

Τέταρτο , δεδομένου ότι ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών μεταξύ των πολιτών , που γίνεται μέσω της διαδικασίας του πληθωρισμού , δεν παίρνει υπόψη την οικονομική κατάσταση κάθε ατόμου , πιθανό να μην ανταποκρίνεται στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις για την κοινωνική δικαιοσύνη . Αυτό συμβαίνει κατά κανόνα , στην περίπτωση χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , με την έκδοση νέου χρήματος , δεδομένου ότι ο πληθωρισμός πλήττει , κυρίως τους μικρούς εισοδηματίες .

Τέλος , δεν πρέπει να παραβλέπονται και οι υπόλοιπες δυσμενείς συνέπειες του πληθωρισμού , που προκαλείται από την έκδοση νέου χρήματος .

2.4. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Αν, σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης το κράτος επιθυμεί να αυξήσει τις δαπάνες του , χωρίς όμως και να μειώσει την ιδιωτική κατανάλωση ή τις ιδιωτικές επενδύσεις της σημερινής κοινωνίας και χωρίς να προκαλέσει πληθωρισμό , μπορεί να το κατορθώσει αυτό προσφεύγοντας

στον εξωτερικό δανεισμό , για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών .

Ο δημόσιος δανεισμός από το εξωτερικό , αποτελεί μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης , της ξένης χώρας προς την χώρα που δανείζεται , με τον όρο ότι , θα επιστρέψει την αγοραστική αυτή δύναμη και θα καταβάλλει τόκους για το δάνειο .

Η αγοραστική αυτή δύναμη μπορεί να χρησιμοποιηθεί , για την εισαγωγή αγαθών κατανάλωσης ή κεφαλαιουχικών αγαθών πράγμα που ισοδυναμεί με την εισαγωγή μέσων παραγωγής από την ξένη χώρα .

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει , ότι το κράτος χρησιμοποιεί εξ ολοκλήρου την αγοραστική αυτή δύναμη σε ξένο νόμισμα , για την εισαγωγή αγαθών . Συνήθως , το κράτος , μόνο εν μέρει , χρηματοδοτεί εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών και μάλιστα στην περίπτωση δημοσίων επενδύσεων , που απαιτούν τέτοια . Το υπόλοιπο μέρος της αγοραστικής δύναμης , σε ξένο νόμισμα τίθεται στην διάθεση των ιδιωτικών φορέων (πώληση συναλλάγματος) , από τους οποίους το κράτος απορροφά χρηματικά μέσα που χρησιμοποιεί για να εκμισθώνει τα απαραίτητα μέσα παραγωγής για την παραγωγή των δημοσίων αγαθών .

Παρόλα αυτά , δεν προκαλείται μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης ή των ιδιωτικών επενδύσεων , γιατί οι ιδιωτικοί φορείς χρησιμοποιούν την αγοραστική δύναμη σε ξένο νόμισμα , που τέθηκε στην διάθεσή τους , για να εισάγουν καταναλωτικά ή κεφαλαιουχικά αγαθά , ανάλογα με εκείνα που θα παρήγαν με τα μέσα παραγωγής τα οποία τους απέσπασε το κράτος .

Τα κύρια χαρακτηριστικά της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με δανεισμό από το εξωτερικό , είναι τα εξής :

Πρώτο , όπως συμβαίνει στην περίπτωση του εσωτερικού δανεισμού , η μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο , δεν έχει αναγκαστικό χαρακτήρα .

Δεύτερο , δεδομένου ότι η χρηματοδότηση με εξωτερικό δανεισμό δεν συνεπάγεται μείωση των μέσων παραγωγής που βρίσκονται στην διάθεση του ιδιωτικού τομέα , η σημερινή κοινωνία δεν υφίσταται καμία επιβάρυνση , από την αύξηση των δημοσίων δαπανών .

Με το κόστος των δημοσίων δαπανών , επιβαρύνεται η μελλοντική κοινωνία , γιατί για την εξόφληση του δανείου , η χώρα θα στερηθεί τότε ορισμένη ποσότητα μέσων παραγωγής .

Τρίτο , δεδομένου ότι για την εξόφληση του δανείου , το κράτος συνήθως επιβάλλει φόρους που κλιμακώνονται χρονικά σε αντιστοιχία , με την πληρωμή των τοκοχρεολυτικών δόσεων , είναι φανερό ότι ο επιμερισμός του κόστους των δημοσίων δαπανών , γίνεται μεταξύ των πολιτών της μελλοντικής κοινωνίας .

Τέταρτο , εφόσον ο επιμερισμός του κόστους γίνεται μέσω της φορολογίας , το κράτος μπορεί να ρυθμίσει τον επιμερισμό αυτό με τέτοιο τρόπο που να ανταποκρίνεται στις γενικά αποδεκτές αντιλήψεις για την κοινωνική δικαιοσύνη .

Τέλος , δεδομένου ότι η αύξηση της συνολικής ζήτησης που προκαλείται από την αύξηση των δημοσίων δαπανών , αντισταθμίζεται με εισαγωγές αγαθών , η χρηματοδότηση με δάνεια από το εξωτερικό δεν προκαλεί πληθωρισμό .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΣΕ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΛΗΡΟΥΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Το ζήτημα που γεννιέται , ύστερα από την εξέταση των βασικών χαρακτηριστικών ,των μεθόδων που μπορεί να χρησιμοποιήσει το κράτος για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , είναι ποια από τις μεθόδους αυτές , είναι σκόπιμο να επιλέξει η πολιτική εξουσία , για την χρηματοδότηση των διαφόρων κατηγοριών δημοσίων δαπανών , αν η οικονομία βρίσκεται κάτω από συνθήκες πλήρους απασχόλησης των μέσων παραγωγής .

Το ζήτημα αυτό είναι από την φύση του δεοντολογικό , με την έννοια ότι η πολιτική εξουσία , μπορεί να αποφασίζει κάθε φορά για την μέθοδο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών κατά την αξιολογική κρίση της . Υπάρχουν ωστόσο , ορισμένοι παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά τις αποφάσεις , σχετικά με την επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης .

Καταρχήν , κάθε φορά που η πολιτική βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση , η πολιτική εξουσία πρέπει να αποκλείει την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , με την έκδοση νέου χρήματος . Και αυτό γιατί η έκδοση νέου χρήματος σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , προκαλεί πληθωρισμό που έχει πολύ δυσμενείς οικονομικές συνέπειες .

Από τις συνέπειες αυτές , σαν πιο χαρακτηριστικές έχουμε ήδη αναφέρει τις εξής :

Ο πληθωρισμός σπρώχνει τους ιδιώτες σε αντιπαραγωγικές τοποθετήσεις εξανεμίζει τις αποταμιεύσεις , προκαλεί έξοδο κεφαλαίων σε χώρες με σταθερό νόμισμα , συνεπάγεται αύξηση των εισαγωγών , μείωση των εξαγωγών και επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών της χώρας , με τελικό αποτέλεσμα την επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης εξαιτίας αυτών των συνεπειών .

Πέρα από τις πιο πάνω δυσμενείς συνέπειες ο πληθωρισμός που προκαλεί η έκδοση νέου χρήματος από το δημόσιο , έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση των πραγματικών εισοδημάτων , κυρίως των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων . Αυτό σημαίνει , ότι η μέθοδος χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , επιβαρύνει με το κόστος των δημοσίων δαπανών , κυρίως τους εισοδηματίες με χαμηλό εισόδημα , πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της κοινωνικής δικαιοσύνης , όπως αυτή κατανοείται στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες .

Η άνιση επιβάρυνση των πολιτών , που συνεπάγεται ο πληθωρισμός αποτελεί για την πολιτική εξουσία , έναν άλλο σοβαρό λόγο αποκλεισμού της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , κάθε φορά που η οικονομία λειτουργεί σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης .

Εδώ θα πρέπει να πούμε όμως , ότι δεν είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που το δημόσιο αναγκάζεται να προσφεύγει στην έκδοση νέου χρήματος , γνωρίζοντας , ότι η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση και ότι η ενέργεια αυτή οδηγεί σε πληθωρισμό με τις γνωστές δυσμενείς συνέπειες . Αυτό γίνεται σχεδόν αναπόφευκτο , στην διάρκεια πολεμικών περιόδων . Στην περίοδο του πολέμου και ενώ η οικονομία βρίσκεται συνήθως σε πλήρη απασχόληση , το δημόσιο προσπαθεί να απορροφήσει στην πολεμική βιομηχανία , μέσα παραγωγής περισσότερα από εκείνα που απελευθερώνονται από τον ιδιωτικό τομέα , με τα μέτρα περιορισμού της ιδιωτικής κατανάλωσης και των ιδιωτικών επενδύσεων . Η φορολογία και ο δημόσιος δανεισμός παρόλο που αποτελούν πολύ αποτελεσματικούς τρόπους χρηματοδότησης , δεν μπορούν κατά τις πολεμικές περιόδους να περιορίσουν την ιδιωτική κατανάλωση και τις ιδιωτικές επενδύσεις , για την απελευθέρωση μέσων παραγωγής , στην έκταση που απαιτούν οι ανάγκες του πολέμου .

Έτσι το δημόσιο , αναγκάζεται να ενισχύει την αγοραστική του δύναμη με την έκδοση νέου χρήματος , ώστε να είναι σε θέση να ανταγωνιστεί τους ιδιώτες , για την απόκτηση των μέσων παραγωγής , που είναι αναγκαία για την πολεμική βιομηχανία . Την ίδια τακτική ακολουθεί το δημόσιο , σε ορισμένες υποανάπτυκτες χώρες , κάθε φορά που αναλαμβάνει την εκτέλεση ενός μεγάλου προγράμματος έργων οικονομικής υποδομής .

Αποτέλεσμα αυτής της τακτικής του δημοσίου , είναι η εμφάνιση πληθωρισμού στην οικονομία .

Για αυτό το λόγο , σε περιόδους ειρηνικής περιόδου και σε μη υπανάπτυκτες χώρες , η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , όταν η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση , αποφεύγεται .

Η επιλογή της πολιτικής εξουσίας περιορίζεται αναγκαστικά , ανάμεσα στην φορολογία στο δανεισμό από ιδιωτικούς φορείς και τον εξωτερικό δανεισμό . Η απόφαση της επιλογής , ανάμεσα στις τρεις αυτές μεθόδους , επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες από τους οποίους οι πιο σημαντικοί αναφέρονται πιο κάτω .

Αν , αντίθετα

επίδου επιμ

προνικας και

κατανάλωσης ,

3.1. Η ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΣΚΟΠΩΝ .

Τα μέσα παραγωγής κατανέμονται συνήθως , ανάμεσα σε ιδιωτική κατανάλωση , ιδιωτικές επενδύσεις , δημόσια κατανάλωση και δημόσιες επενδύσεις . Η απόφαση για την αύξηση των δημοσίων δαπανών (της δημόσιας κατανάλωσης ή των δημοσίων επενδύσεων) , σημαίνει ουσιαστικά , ότι η πολιτική εξουσία , στο μέτρο που επεκτείνονται οι δημόσιες δαπάνες , δίνει προτεραιότητα στην ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών , σε σχέση με τις ατομικές ανάγκες .

Μέσα στο πλαίσιο αυτό , παράγοντας βασικής σημασίας για την επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης , είναι η απόφαση της πολιτικής εξουσίας κατά πόσο , η αύξηση των δημοσίων δαπανών , θα γίνει με θυσία της ιδιωτικής κατανάλωσης , θα επιλέξει ως κύρια μέθοδο χρηματοδότησης τη φορολογία , που σε σχέση με το δανεισμό , πλήττει κατά κανόνα την ιδιωτική κατανάλωση , σε μεγαλύτερη έκταση , από ότι η επένδυση . (Αυτό βέβαια δεν ισχύει απόλυτα , για όλες τις κατηγορίες φόρων , υπάρχουν φόροι που πλήττουν κατεξοχήν τις ιδιωτικές επενδύσεις) .

Αντίθετα , αν η πολιτική εξουσία θεωρεί , ότι η αύξηση των δημοσίων δαπανών πρέπει να γίνει με θυσία των ιδιωτικών επενδύσεων , θα επιλέξει ως κύρια μέθοδο χρηματοδότησης , μάλλον τον εσωτερικό δανεισμό από τους ιδιωτικούς φορείς , που συγκριτικά με άλλες μεθόδους χρηματοδότησης , συνεπάγεται σε μεγαλύτερη έκταση , μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων .

Αν , τέλος η πολιτική εξουσία , δεν θεωρεί σκόπιμη την μείωση ούτε της ιδιωτικής κατανάλωσης , ούτε των ιδιωτικών επενδύσεων , θα επιλέξει σαν μέθοδο χρηματοδότησης τον εξωτερικό δανεισμό .

Η επιλογή επομένως της μεθόδου χρηματοδότησης θα εξαρτηθεί βασικά από την προτεραιότητα , που δίνει η πολιτική εξουσία στην κατανομή των μέσων παραγωγής , μεταξύ ιδιωτικής κατανάλωσης και ιδιωτικών επενδύσεων . Αν η πολιτική εξουσία , θέτει ως πρωταρχική επιδίωξη την επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης , που απαιτεί την κατά προτεραιότητα συσσώρευση κεφαλαιουχικού εξοπλισμού , σαν κύρια μέθοδος χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , πρέπει να χρησιμοποιείται η φορολογία .

Αυτό ισχύει , όσον αφορά την χρηματοδότηση των τρέχουσων δαπανών του δημοσίου , αλλά και των δημοσίων επενδύσεων .

Αν , αντίθετα , πολιτική του κράτους είναι , η ενίσχυση του σημερινού επιπέδου ευημερίας που απαιτεί την διατήρηση ή και την αύξηση της παρουσίας που απαιτεί τη διατήρηση ή και την αύξηση της παρούσας κατανάλωσης , σε βάρος της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης ,

σαν κύρια μέθοδος χρηματοδότησης θα χρησιμοποιηθεί , ο εσωτερικός δανεισμός από τους ιδιωτικούς φορείς . Αυτό ισχύει , όχι μόνο για τις δημόσιες επενδύσεις , αλλά και για τις τρέχουσες δαπάνες του δημοσίου . Τέλος , αν η πολιτική εξουσία ορίζει βέβαια ως στόχο την επιτάχυνση της ανάπτυξης , αλλά χωρίς να υποστεί θυσίες η σημερινή κοινωνία που συνίσταται σε μείωση της κατανάλωσης της , σαν κύρια μέθοδο χρηματοδότησης θα πρέπει να χρησιμοποιείται ο εξωτερικός δανεισμός .

3.2. Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΧΡΟΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΜΕ ΤΟ ΚΟΣΤΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΑΠΑΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΩΦΕΛΟΥΣ ΠΟΥ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΑΠΟ ΑΥΤΗ.

Οι δημόσιες δαπάνες διακρίθηκαν σε δημόσια κατανάλωση και δημόσιες επενδύσεις . Κριτήριο στην διάκριση αυτή θεωρήθηκε η χρονική περίοδος μέσα στην οποία εξαντλείται το όφελος , από το δημόσιο αγαθό που παράγεται ή αποκτάται με την δαπάνη . Το όφελος για τις δαπάνες για την δημόσια κατανάλωση , εξαντλείται συνήθως μέσα στην περίοδο που διενεργείται η δαπάνη ή πάντως μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα . Αντίθετα , το όφελος από τις δαπάνες , για δημόσιες επενδύσεις κλιμακώνεται σε σειρά ετών , μετά από το χρόνο διενέργειας της δαπάνης .

Η παραπάνω διαφορά στην χρονική κατανομή του οφέλους , μεταξύ δημόσιας κατανάλωσης και δημοσίων επενδύσεων , έχει αποφασιστική σημασία , για την επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης .

Για πολλούς λόγους , συνήθως θεωρείται σκόπιμη , η εφαρμογή από την πολιτική εξουσία , της μεθόδου χρηματοδότησης που σε κάθε περίπτωση εξασφαλίζει , κατά το δυνατό , μια χρονική αντιστοιχία ανάμεσα στην επιβάρυνση των πολιτών με το κόστος των δημοσίων δαπανών και στο όφελος που απολαμβάνουν από αυτές . Η δικαιολογητική βάση της αντιστοιχίας αυτής βρίσκεται στην αντίληψη , ότι οι φορολογούμενοι μιας περιόδου πρέπει να επιβαρύνονται με το κόστος της δαπάνης , σε αναλογία με το όφελος που απολαμβάνουν , μέσα στην περίοδο αυτή . Μέσα σε αυτά τα πλαίσια , έχει επικρατήσει στην δημοσιονομική πρακτική , οι τρέχουσες δαπάνες του δημοσίου να χρηματοδοτούνται με φορολογία , ενώ οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις με δανεισμό (από τους ιδιωτικούς φορείς ή το εξωτερικό) .

Πραγματικά , η χρηματοδότηση των τρεχουσών δαπανών του δημοσίου με φορολογία , εξασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό χρονική αντιστοιχία μεταξύ επιβάρυνσης των φορολογουμένων και οφέλους που απολαμβάνουν , δεδομένου ότι η φορολογία επιβαρύνει με το κόστος τους πολίτες , την περίοδο ακριβώς που διενεργείται η δαπάνη , στην διάρκεια της οποίας αυτοί , κατά πάσα πιθανότητα , απολαμβάνουν το όφελος της . Στην δημοσιονομική πρακτική , ο δημόσιος δανεισμός θεωρείται ανορθόδοξος τρόπος χρηματοδότησης των τρεχουσών δαπανών , επειδή η χρησιμοποίησή του , θα συνεπάγονταν την επιβάρυνση των πολιτών μελλοντικών περιόδων , προς χάρη των πολιτών της παρούσας περιόδου που κατεξοχήν , απολαμβάνουν τα οφέλη από τις τρέχουσες δαπάνες . Πέρα όμως από αυτό , η χρηματοδότηση των τρεχουσών δαπανών με δανεισμό , θα επέτρεπε σε αυτούς που ασκούν κάθε φορά την πολιτική εξουσία , να αυξάνουν απερίσκεπτα τις τρέχουσες δαπάνες , δεδομένου ότι δεν θα ήταν έτσι υποχρεωμένοι , να επιβάλλουν ή να αυξήσουν τους φόρους κατά την παρούσα περίοδο . Θα πρέπει να σημειωθεί , ότι για τους ίδιους λόγους , η φορολογία χρησιμοποιείται στην δημοσιονομική πρακτική , για την χρηματοδότηση των τρεχουσών μεταβιβάσεων του δημοσίου .

Όσον αφορά όμως τις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις , που το όφελός τους κλιμακώνεται σε σειρά ετών , η χρονική αντιστοιχία ανάμεσα στην επιβάρυνση των φορολογουμένων και στο όφελος που απολαμβάνουν , εξασφαλίζεται με την χρηματοδότησή τους με δημόσιο δανεισμό (είτε από τους ιδιωτικούς φορείς , είτε από το εξωτερικό) .

Αυτό γίνεται με τον εξής τρόπο :

Δεδομένου ότι , για την εξόφληση του δανείου , το δημόσιο επιβάλλει συνήθως φόρους , που κλιμακώνονται χρονικά , σε αντιστοιχία με την πληρωμή των τοκοχρεολυτικών δόσεων , η τοκοχρεολυτική εξόφληση του δανείου μπορεί να ρυθμιστεί με τέτοιο τρόπο , ώστε η κατά περίοδο επιβάρυνση των φορολογουμένων να είναι , κατά το δυνατό , ανάλογη με το όφελος που απολαμβάνουν αυτοί , από τις δημόσιες επενδύσεις σε κάθε περίοδο .

Στην δημοσιονομική πολιτική , έχει επικρατήσει να θεωρείται ο δημόσιος δανεισμός , ως ο κατεξοχήν ορθόδοξος τρόπος χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων . Η δικαιολογία αυτή της τακτικής , δεν διαφέρει ουσιαστικά από εκείνη , πάνω στην οποία στηρίζεται η επικράτηση του συστήματος των δόσεων στον ιδιωτικό τομέα , όσον αφορά την αγορά διαρκών καταναλωτικών αγαθών , από τα νοικοκυριά .

Τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά , ενώ απαιτούν μεγάλη αρχική δαπάνη για την αγορά τους , παρέχουν όφελος σε σειρά ετών .

Τα νοικοκυριά θα έχουν την ευχέρεια να συμπεριλάβουν τα αγαθά αυτά στον προϋπολογισμό των δαπανών τους , αν τους δινόταν η δυνατότητα

σταδιακής καταβολής της τιμής , σε αντιστοιχία με το όφελος που αποκομίζουν από το διαρκές καταναλωτικό αγαθό .

Το σύστημα πωλήσεων με δόσεις ή τα καταναλωτικά δάνεια εξασφαλίζουν , ως ένα βαθμό , τη δυνατότητα αυτή , στα νοικοκυριά .

Το ίδιο ακριβώς ζήτημα , προκύπτει και για τις δημόσιες επενδύσεις .

Οι δημόσιες επενδύσεις , όπως είναι τα γυμναστήρια , οι εθνικοί δρόμοι τα πάρκα , τα αρδευτικά έργα , τα σχολικά κτήρια κτλ. αποτελούν σημαντική αρχική δαπάνη , ενώ παρέχουν το όφελός τους για σειρά ετών .

Οι φορολογούμενοι θα δέχονταν πιο εύκολα , να συμπεριληφθούν οι δαπάνες αυτές στο δημόσιο προϋπολογισμό , αν τους δινόταν η δυνατότητα να καταβάλλουν σταδιακά το φόρο με τον οποίο καλύπτεται τελικά το κόστος της δαπάνης , σε αντιστοιχία με το όφελος που απολαμβάνουν από τα δημόσια αυτά αγαθά . Η χρηματοδότηση αυτής της κατηγορίας δαπανών με δανεισμό που εξοφλείται τοκοχρεολυτικά , εξασφαλίζει πραγματικά ως ένα βαθμό , την δυνατότητα στους φορολογουμένους .

Πέρα από τους πιο πάνω λόγους , υποστηρίζεται , ότι η χρηματοδότηση των τρεχουσών δαπανών , με φορολογία και των δημοσίων επενδύσεων με δανεισμό , είναι επιβεβλημένη , για να εξασφαλιστεί ισότητα στον επιμερισμό του κόστους των δημοσίων δαπανών , μεταξύ των γενεών που ωφελούνται από αυτές . Το επιχείρημα αυτό , προβάλλεται ιδιαίτερα στην περίπτωση χρηματοδότησης με δανεισμό , των δαπανών πολέμου .

3.3 . Ο ΒΑΘΜΟΣ ΑΥΤΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ .

Ενας άλλος σοβαρός λόγος , που επηρεάζει τις αποφάσεις επιλογής , από την πολιτική εξουσία , της μεθόδου χρηματοδότησης , είναι ο βαθμός στον οποίο , η δημόσια δαπάνη συμβάλλει έμμεσα στην αύξηση των δημοσίων εσόδων και αυτοχρηματοδοτεί με αυτόν τον τρόπο , μέρος ή και το σύνολο της δαπάνης .

Υπάρχουν πραγματικά δαπάνες , που μπορούν να θεωρηθούν ταχείας απόδοσης , με την έννοια ότι συμβάλλουν , την στιγμή που διενεργούνται , στην αύξηση των φορολογητέων εισοδημάτων , και επομένως αυξάνουν αυτόματα τα φορολογικά έσοδα του δημοσίου .

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν , κατεξοχήν , έργα οικονομικής υποδομής

όπως είναι , οι τουριστικοί δρόμοι ή οι δρόμοι που συνδέουν αγροτικές περιοχές με μεγάλα καταναλωτικά κέντρα , τα αρδευτικά ,αποξηραντικά και άλλα εγγειοβελτιωτικά έργα κτλ. .

Οι κατηγορίες αυτές , είναι σκόπιμο να χρηματοδοτούνται με δημόσιο δανεισμό από τους ιδιωτικούς φορείς ή το εξωτερικό , όχι μόνο γιατί με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται , όπως έχει ήδη αναλυθεί , μια χρονική αντιστοιχία ανάμεσα στην επιβάρυνση και το όφελος , καθώς και ισότητα στον επιμερισμό του βάρους μεταξύ των γενεών , αλλά και για τον πρόσθετο λόγο , ότι οι δαπάνες αυτές , συμβάλλονται στην αύξηση των φορολογητέων εισοδημάτων και των φορολογικών εσόδων , κάνουν δυνατή την εξόφληση των δανείων , χωρίς αύξηση των φορολογικών συντελεστών , δηλαδή χωρίς πρόσθετη επιβάρυνση του φορολογούμενου .

3.4 . Η ΑΠΟΦΥΓΗ ΤΗΣ ΥΠΕΡΜΕΤΡΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ .

Ενα σοβαρό πρόβλημα επιλογής της μεθόδου χρηματοδότησης προκύπτει όταν το δημόσιο διενεργεί έκτακτες δαπάνες , ανεξάρτητα , αν οι δαπάνες αυτές είναι τρέχουσες ή δαπάνες επενδύσεων .

Η χρηματοδότηση των εκτάκτων δαπανών με φορολογία απαιτεί , λίγο πολύ , μια σημαντική αύξηση των φορολογικών συντελεστών στην διάρκεια της περιόδου που διενεργείται η δαπάνη , και συνεπάγεται επομένως , υπέρμετρη επιβάρυνση των φορολογουμένων στην περίοδο αυτή .

Βέβαια , οι φορολογικοί συντελεστές θα πρέπει κανονικά , κατά τις επόμενες περιόδους , να μειωθούν ώστε να πέσουν ξανά στα επίπεδα που βρισκόταν , πριν γίνουν έκτακτες δαπάνες .

Οι μεταβολές αυτές στους φορολογικούς συντελεστές , διαταράσσουν σοβαρά τους προϋπολογισμούς δαπανών των νοικοκυριών .

Πέρα όμως από αυτό , η σημαντική αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης των ιδιωτικών φορέων , έχει δυσμενείς οικονομικές συνέπειες και κυρίως εξασθενίζει , τα οικονομικά κίνητρά τους .

Τέλος , οι συχνές μεταβολές των φορολογικών συντελεστών , δημιουργούν κλίμα αβεβαιότητας , που επηρεάζει δυσμενώς την οικονομική δράση των ιδιωτικών φορέων . Για όλους αυτούς τους

λόγους υποστηρίζεται , ότι οι έκτακτες δαπάνες του δημοσίου , πρέπει να χρηματοδοτούνται με δανεισμό . Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγονται , οι συχνές μεταβολές στους φορολογικούς συντελεστές και οι δυσμενείς συνέπειες , της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με φορολογία . Κλασική περίπτωση εκτάκτων δημοσίων δαπανών , αποτελούν οι πολεμικές δαπάνες . Για τους λόγους που αναφέραμε πιο πάνω , υποστηρίζεται ότι οι πολεμικές δαπάνες πρέπει να χρηματοδοτούνται στο μεγαλύτερο μέρος τους , με δημόσιο δανεισμό .

Πρέπει όμως να σημειωθεί , ότι η χρηματοδότηση των πολεμικών δαπανών με δανεισμό , συνεπάγεται κυρίως , μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων και επομένως οι δαπάνες αυτές , γίνονται σε βάρος της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας . Ωστόσο , είναι φυσικό , στην διάρκεια πολεμικών περιόδων , η οικονομική ανάπτυξη να μπαίνει σε δεύτερη μοίρα , γιατί προτεραιότητα έχει η υπεράσπιση της χώρας . Αντίθετα , η χρηματοδότηση των δαπανών του πολέμου με φορολογία , πλήττει κυρίως την κατανάλωση .

Υποστηρίζεται όμως , ότι και από την άποψη αυτή , η χρηματοδότηση των πολεμικών δαπανών με δανεισμό , είναι σκόπιμη , δεδομένου ότι με αυτό τον τρόπο μετατίθεται μέρος του κόστους διεξαγωγής του πολέμου , στις επερχόμενες γενεές , που πρέπει να υποστούν μια θυσία , αφού η παρούσα γενεά δέχεται μια θυσία , όχι οικονομική μόνο , αλλά και σε αίμα .

Πρέπει να πούμε όμως , ότι η στάθμιση και συνεκτίμηση των παραπάνω τριών κριτηρίων , εναπόκειται στην αξιολογική κρίση του κράτους , αφού η συνύπαρξη των παραπάνω κριτηρίων δεν είναι πάντα εφικτή (π.χ. σύμφωνα με το κριτήριο προτεραιότητας της κατανομής των πόρων , αν επιδιώκεται επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης , θα χρηματοδοτηθούν οι δημόσιες δαπάνες (κατανάλωσης και επενδύσεων κυρίως με φορολογία ακόμη και αν αυτό αντιστρατεύεται , όσον αφορά τις δημόσιες επενδύσεις , στην αρχή της χρονικής αντιστοιχίας , στο βαθμό που είναι τόσο δυνατό ανάμεσα στο κόστος και στο όφελος των δημοσίων δαπανών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΥΠΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΥΦΕΣΗΣ

Στην αρχή της προηγούμενης παραγράφου τονίσαμε , ότι κάθε φορά που η οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση , η πολιτική εξουσία πρέπει να αποκλείει , την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος (αφού αυτή προκαλεί πληθωρισμό) , και να περιορίζει την επιλογή , της μεταξύ φορολογίας δανεισμού από ιδιωτικούς φορείς και εξωτερικού δανεισμού .

Γεννιέται εδώ το ζήτημα , κατά πόσο ο παραπάνω βασικός κανόνας επιλογής της μεθόδου χρηματοδότησης , θα πρέπει να ακολουθείται και όταν στην οικονομία υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής . Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα , πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι κάτω από συνθήκες , όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , η αύξηση των δημοσίων δαπανών είναι δυνατή , χωρίς να συνεπάγεται κόστος ή με κόστος που προσεγγίζει το μηδέν . Αυτό σημαίνει , ότι εφόσον στην οικονομία υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , η αύξηση της παραγωγής των δημοσίων αγαθών είναι δυνατή , με την κινητοποίηση των μέσων αυτών , χωρίς να υπάρχει ανάγκη να μειωθεί η ιδιωτική κατανάλωση ή οι ιδιωτικές επενδύσεις .

Η διαπίστωση αυτή , είναι κρίσιμη για την επιλογή της μεθόδου χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών . Ο γενικός κανόνας επιλογής για το ζήτημα αυτό , θα μπορούσε να διατυπωθεί ως εξής :

Σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , η πολιτική εξουσία , πρέπει να αποκλείει κάθε μέθοδο χρηματοδότησης που περιορίζει την ιδιωτική κατανάλωση ή τις ιδιωτικές επενδύσεις με σκοπό την μετάθεση μέσων παραγωγής και αντίθετα , πρέπει να επιλέγει μεθόδους χρηματοδότησεως , που κινητοποιούν τα αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , τόσο πρωτογενώς με την αύξηση της παραγωγής των δημοσίων αγαθών , όσο και δευτερογενώς με την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των ιδιωτικών επενδύσεων .

4.1 . ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ

Σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , η πολιτική εξουσία πρέπει να αποκλείει , την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με αύξηση της φορολογίας , επειδή για την μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο , η φορολογία περιορίζει κατεξοχήν την ιδιωτική κατανάλωση και κατά δεύτερο λόγο τις ιδιωτικές επενδύσεις .

Με τον τρόπο αυτό , αποσπά μέσα παραγωγής από τα ήδη απασχολούμενα , ενώ στην οικονομία υπάρχουν μέσα παραγωγής , που παραμένουν αναξιοποίητα .

Η διατήρηση όμως , αναπασχόλητων μέσων παραγωγής , που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν με την αύξηση των δημοσίων δαπανών , είναι ανεπίτρεπτη σπατάλη πόρων . Πέρα όμως από αυτό , υπάρχει το ενδεχόμενο , εξαιτίας των δυσμενών επιδράσεων της φορολογίας στα οικονομικά κίνητρα , να προκληθεί παραπέρα μια πολλαπλάσια αύξηση της υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής , πράγμα που σημαίνει σπατάλη πόρων .

Εδώ θα πρέπει να πούμε , ότι παρόλα αυτά δεν είναι λίγες οι φορές που το δημόσιο αναγκάζεται να αυξήσει την φορολογία , με όλες τις συνέπειες που αναφέρθηκαν . Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χώρα μας τα τελευταία χρόνια .

Μερικά από τα μέτρα που πάρθηκαν για να βγούμε από την κρίση είναι , η αύξηση βαρών (φόροι , τέλη , κόμιστρα) , αντί για πάταξη της φοροδιαφυγής , που είναι τεράστια στη χώρα μας .

4.2. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ

Όπως ήδη έχουμε τονίσει , για την μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο τομέα , ο δανεισμός περιορίζει κυρίως τις ιδιωτικές επενδύσεις , πράγμα που δεν θεωρείται επιθυμητό κανονικά , ούτε οικονομικά σκόπιμο , όταν η οικονομία διαθέτει αναπασχόλητα μέσα παραγωγής που μπορούν να αξιοποιηθούν , με την αύξηση των δημοσίων δαπανών .

Για αυτό τον λόγο , η πολιτική εξουσία πρέπει να αποκλείει κατά κανόνα το δανεισμό από τους ιδιωτικούς φορείς , κάθε φορά που η οικονομία έχει αναπασχόλητα μέσα παραγωγής .

Υπάρχουν όμως περιπτώσεις που ο δημόσιος δανεισμός δεν αποσπά μέσα παραγωγής από τα ήδη απασχολούμενα στον ιδιωτικό τομέα αλλά , αντίθετα , κινητοποιεί τα υποαπασχολούμενα .

Αυτό συμβαίνει , κάθε φορά που οι ιδιωτικοί φορείς δεν χρησιμοποιούν , για την αγορά των ομολογιών του δημοσίου δανείου , αγοραστική δύναμη που θα διέθεταν για κατανάλωση ή επένδυση , αλλά χρηματικά μέσα που έχουν αποθησαυρίσει ή αποταμιεύσει που μένουν αδρανείς στις τράπεζες . Επίσης , μπορεί να προσελκύσει ξένα κεφάλαια και να υπάρξει εισροή συναλλάγματος .

Ενα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χώρα μας τους τελευταίους μήνες με την έκδοση ομολογιακών δανείων με ρήτρα ECU , κατάφερε να συγκεντρώσει χρήματα σε συνάλλαγμα , από ξένους επενδυτές .

Για αυτούς τους λόγους , η πολιτική εξουσία δεν πρέπει να αποκλείει την μέθοδο αυτή χρηματοδότησης .

4.3 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΔΑΝΕΙΣΜΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Σε συνθήκες που υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής η πολιτική εξουσία πρέπει να αποκλείει επίσης , την προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό για την χρηματοδότηση της αύξησης των δημοσίων δαπανών .

Γιατί δεν υπάρχει κανένας λόγος να προσφεύγει η χώρα στην χρησιμοποίηση ξένων μέσων παραγωγής και να επιβαρύνεται για αυτό με τόκους , την στιγμή που δεν αξιοποιεί πλήρως τα δικά της .

Πέρα όμως από αυτό , για την εξόφληση του δανείου και την πληρωμή των τόκων , τόσο το δημόσιο όσο και η οικονομία της χώρας δέχονται συνήθως σοβαρή επιβάρυνση που θα μπορούσε να αποφευχθεί , αν αντί για την προσφυγή στους ξένους πόρους , χρησιμοποιούνταν τα μέσα παραγωγής που βρίσκονται αναξιοποίητα στην οικονομία .

Τις περισσότερες φορές όμως η πολιτική εξουσία στρέφεται σε αυτή την πηγή εσόδων , όταν δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα δικά της μέσα παραγωγής . Ο εξωτερικός δανεισμός επιτρέπει την αύξηση των εισαγωγών . Δεν είναι έτσι απαραίτητο για το κοινωνικό σύνολο της περιόδου , στην οποία πραγματοποιήθηκε το δάνειο , να μειώσει τις δαπάνες του .

Με άλλα λόγια , δεν υπάρχει λόγος περικοπής της ιδιωτικής κατανάλωσης ή της ιδιωτικής επενδύσεως , αφού οι πρόσθετοι φόροι που απαιτούνται για τη δημόσια δαπάνη προέρχονται από το εξωτερικό .

Η εξυπηρέτηση όμως του εξωτερικού δανείου , δημιουργεί ένα βάρος στην μελλοντική κοινωνία . Το βάρος αυτό δεν εκδηλώνεται τώρα με την μορφή της κληροδοτήσεως ενός μειωμένου αποθέματος παγίου κεφαλαίου .Έχει, αντίθετα , την μορφή της υποχρέωσης της μελλοντικής γενεάς , να εξοφλήσει το εξωτερικό χρέος .

Η εξόφληση του εξωτερικού χρέους θα γίνει με φορολογική επιβάρυνση των πολιτών της μελλοντικής γενεάς . Εδώ θα πρέπει να πούμε όμως το ρόλο του εξωτερικού δημοσίου δανεισμού στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας .

Με τον εξωτερικό δανεισμό χρησιμοποιούνται πόροι από το εξωτερικό και δεν είναι απαραίτητο να περικοπεί η ιδιωτική επενδυτική δραστηριότητα .

Με την έννοια αυτή , ο εξωτερικός δημόσιος δανεισμός μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικότερα , για την χρηματοδότηση της οικονομικής αναπτύξεως μιας χώρας .

4.4 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ

Τέλος θα εξετάσουμε , κατά πόσο η έκδοση νέου χρήματος σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , αναιρεί τον βασικό κανόνα επιλογής της μεθόδου χρηματοδότησης , που μας λέει ότι πρέπει να αποκλείεται η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , αφού αυτή προκαλεί πληθωρισμό , και να περιορίζεται μεταξύ φορολογίας δανεισμού από ιδιωτικούς φορείς και εξωτερικού δανεισμού .

Με την έκδοση νέου χρήματος , το δημόσιο αυξάνει την αγοραστική του δύναμη και μάλιστα αδάπανα , δηλαδή χωρίς πληρωμή τόκων , σε αντίθεση με ότι συμβαίνει στην περίπτωση του δημοσίου δανεισμού .

Την αγοραστική αυτή δύναμη μπορεί να χρησιμοποιήσει το κράτος για να εκμισθώσει τα αναξιοποίητα μέσα παραγωγής και να απασχολήσει στην παραγωγή των δημοσίων αγαθών .

Με τον τρόπο αυτό , η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , δεν περιορίζει την ιδιωτική κατανάλωση ή τις ιδιωτικές επενδύσεις και δεν αποσπά μέσα παραγωγής από τα ήδη απασχολούμενα , αλλά κινητοποιεί τα αναξιοποίητα . Εκτός όμως από αυτό , η έκδοση νέου χρήματος , σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναξιοποίητα μέσα παραγωγής δεν δημιουργεί κίνδυνο πληθωρισμού .

Γιατί , *πρώτο* , δεν υπάρχει λόγος να καταβάλλει το κράτος υψηλότερες αμοιβές , στην προσπάθειά του να ανταγωνιστεί τους ιδιώτες στην απόκτηση των μέσων παραγωγής , εφόσον μπορεί να εκμισθώνει τα αναπασχόλητα μέσα που δεν ζητούνται από τους ιδιώτες στο δοσμένο επίπεδο αμοιβών .

Επομένως η χρηματοδότηση με την έκδοση νέου χρήματος δεν προκαλεί ύψωση των τιμών των μέσων παραγωγής , όπως συμβαίνει σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης .

Δεύτερο, γιατί η αύξηση της συνολικής δαπάνης που προκαλεί η αύξηση των δημοσίων δαπανών , αντισταθμίζεται από την αύξηση της παραγωγής και της προσφοράς αγαθών , που γίνεται δυνατή με την κινητοποίηση των αναπασχόλητων μέσων παραγωγής και επομένως δεν προκαλεί ύψωση του γενικού επιπέδου των τιμών .

Τέλος , η κάλυψη των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , οδηγεί σε πολλαπλάσια αύξηση της ενεργούς ζήτησης και του εισοδήματος .

Με τον τρόπο αυτό , γίνεται δυνατή η μείωση της υποαπασχόλησης , πράγμα που αποτελεί και οικονομικά αλλά και κοινωνικά , βασικό στόχο στις σύγχρονες κοινωνίες .

Από την πιο πάνω ανάλυση προκύπτει ότι , εφόσον η έκδοση νέου χρήματος , σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , κάνει δυνατή την αύξηση των δημοσίων δαπανών , χωρίς την μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης ή των ιδιωτικών επενδύσεων , αλλά με την κινητοποίηση των αναξιοποίητων μέσων και επομένως δεν προκαλεί πληθωρισμό , αλλά αντίθετα συμβάλλει στην αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης η μέθοδος αυτή χρηματοδότησης , αποτελεί την πλέον ενδεδειγμένη μέθοδο χρηματοδότησης δημοσίων δαπανών .

Παρόλα αυτά , η πολιτική εξουσία σε πολλές χώρες , αποφεύγει να προσφύγει στο εκδοτικό προνόμιο για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , επειδή η ενέργεια αυτή έχει δυσμενείς ψυχολογικές συνέπειες . Εφόσον λοιπόν , η έκδοση νέου χρήματος δεν κριθεί σκόπιμη από την άποψη αυτή , η αμέσως προτιμότερη μέθοδος είναι η έκδοση δανείων τέτοιας μορφής , που να απορροφούν τα αδρανή χρηματικά μέσα των ιδιωτικών φορέων , χωρίς να περιορίζουν την αγοραστική δύναμή τους που διατίθεται στην κατανάλωση ή σε επενδύσεις .

Σε αυτό το σημείο πρέπει να γίνουν ορισμένες διευκρινήσεις όσον αφορά τις συνθήκες λειτουργίας της οικονομίας , όπου είναι δυνατό να εφαρμόζεται η έκδοση νέου χρήματος , χωρίς κανένα κίνδυνο πληθωρισμού , δεδομένου ότι στο θέμα αυτό επικρατεί κατά κανόνα σύγχυση .

Υποστηρίζεται συνήθως η άποψη , ότι η έκδοση νέου χρήματος μπορεί κάλλιστα να χρησιμοποιηθεί στις υποανάπτυκτες χώρες , για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών αφού οι χώρες αυτές διαθέτουν , υποαπασχολούμενο εργατικό δυναμικό . Η άποψη αυτή , παραβλέπει το γεγονός , ότι η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , χωρίς κίνδυνο πληθωρισμού , είναι δυνατή , εφόσον υπάρχει στην οικονομία σε υποαπασχόληση , όχι μόνο εργατικό δυναμικό κατάλληλο να απορροφηθεί στην παραγωγική διαδικασία , αλλά και ανάλογη ποσότητα πάγιου κεφαλαίου και άλλων μέσων παραγωγής .

Αυτό συμβαίνει πράγματι , στις οικονομίες που σε δεδομένη χρονική στιγμή , βρίσκονται στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης των μέσων παραγωγής τους ή του συντελεστή της παραγωγής που βρίσκεται σε ανεπάρκεια , εξαιτίας όμως μιας μείωσης της συνολικής ζήτησης , προκαλείται κάμψη της παραγωγής και επομένως παρουσιάζεται αναπασχόλητη παραγωγική δυναμικότητα στον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό και υποαπασχόληση ή ανεργία στο εργατικό δυναμικό .

Το φαινόμενο αυτό , είναι συνηθισμένο , κυρίως στις ανεπτυγμένες οικονομίες , σε περιόδους οικονομικής ύφεσης .

Εφόσον όμως δεν συμβαίνει αυτό , στις υποανάπτυκτες χώρες , η διαρθρωτική και μόνιμη υποαπασχόληση του εργατικού δυναμικού τους δεν οφείλεται βασικά , στην έλλειψη ζήτησης , αλλά σε ασυμμετρία στις σχετικές ποσότητες των μέσων παραγωγής και συγκεκριμένα στην ύπαρξη πλεονάσματος σε ένα από τα μέσα παραγωγής , συνήθως της ανειδίκευτης εργασίας , την στιγμή που οι άλλοι συντελεστές , συνήθως το επενδυμένο κεφάλαιο και η ειδικευμένη εργασία , βρίσκονται σε πλήρη απασχόληση .

Είναι φανερό ότι με αυτές τις συνθήκες , η αύξηση της συνολικής ζήτησης , την οποία θα προκαλέσει η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , θα οδηγήσει αναπόφευκτα σε πληθωρισμό , γιατί δεν θα γίνει δυνατή η αντιστάθμισή της , από μια αύξηση της προσφοράς αγαθών .

Και αυτό γιατί μολονότι υπάρχει πλεόνασμα ανειδίκευτης εργασίας , η επέκταση της παραγωγής , θα προσκρούσει στην ανεπάρκεια των άλλων συντελεστών και κυρίως του επενδυμένου κεφαλαίου και της ειδικευμένης εργασίας , που ήδη απασχολούνται πλήρως .

Από τις διαπιστώσεις αυτές συνάγεται ότι, εκτός από περιόδους ύφεσης , στις υποανάπτυκτες χώρες πρέπει να αποφεύγεται η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με την έκδοση νέου χρήματος , γιατί προκαλεί πληθωρισμό . Η επιλογή που απομένει περιορίζεται συνεπώς ανάμεσα στην φορολογία και τον δανεισμό , από ιδιωτικούς φορείς ή το εξωτερικό

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

5.1. ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Οι συνηθισμένοι τρόποι χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών όπως αναφέρθηκε , είναι η φορολογία , ο εσωτερικός δανεισμός (από τους ιδιωτικούς φορείς , τις εμπορικές τράπεζες , ή από την κεντρική τράπεζα) και ο εξωτερικός δανεισμός . Εδώ , θα εξετάσουμε μερικές από τις σημαντικότερες διαφορές τους .

α) Η φόροι αποτελούν αναγκαστική εισφορά των ιδιωτών προς το κράτος , χωρίς ειδική αντιπαροχή από την πλευρά του κράτους ,προς τους ιδιώτες . Αντίθετα , ο δημόσιος δανεισμός , αποτελεί εκούσια μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης ,από τους ιδιώτες προς το κράτος , για ορισμένο συνήθως χρονικό διάστημα , με αντιπαροχή , που συνίσταται στην καταβολή τόκου , από το κράτος προς τους ιδιώτες .

β) Δεδομένου , ότι η φορολογία , μειώνει κατεξοχήν την ιδιωτική κατανάλωση , το κόστος από την παραγωγή δημοσίων αγαθών , βαρύνει κυρίως , το κοινωνικό σύνολο στην διάρκεια της περιόδου που διενεργείται η δαπάνη ή όπως συνήθως λέγεται , βαρύνει την παρούσα γενεά , περιορίζοντας την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών .

Αντίθετα , αφού η χρηματοδότηση με δημόσιο (εσωτερικό) δανεισμό , σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , μειώνει κατεξοχήν τις ιδιωτικές επενδύσεις , το κόστος από την παραγωγή δημοσίων αγαθών , βαρύνει την μελλοντική κοινωνία ή όπως λέγεται συνήθως , τις επερχόμενες γενιές , εφόσον αυτές θα είχαν μεγαλύτερη ιδιωτική κατανάλωση , αν δεν μειώνονταν οι επενδύσεις της παρούσας περιόδου με σκοπό την αύξηση των δημοσίων δαπανών .

γ) Η φορολογία επιμερίζει το κόστος παραγωγής των δημοσίων αγαθών μεταξύ των πολιτών της κοινωνίας , κατά την περίοδο που διενεργείται η δαπάνη . Αντίθετα , ο δανεισμός αναβάλλει τον επιμερισμό του κόστους των δημοσίων αγαθών για την περίοδο εξόφλησης του δανείου .

Αυτό εξηγείται ως εξής :Δεδομένου ότι ο φόρος , ως αναγκαστική εισφορά προς το κράτος ,δεν επιστρέφεται στους ιδιωτικούς φορείς , όπως γίνεται με το δάνειο ,συνάγεται ότι κατά την περίοδο χρηματοδότησης των κρατικών δαπανών με την φορολογία , επιτελείται και ο οριστικός επιμερισμός του κόστους των δημοσίων αγαθών μεταξύ των πολιτών .

Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τον δημόσιο δανεισμό . Δεδομένου , ότι η

αγοραστική δύναμη που μεταβιβάζεται στο κράτος με τον δανεισμό , θα επιστραφεί στους ιδιώτες δανειστές με την εξόφληση του δανείου , συνάγεται , ότι δεν είναι οι ιδιώτες δανειστές εκείνοι , που βαρύνονται τελικά , με το κόστος των δημοσίων δαπανών .

Η χρηματοδότηση με δανεισμό αναβάλλει , την κατανομή του κόστους των δημοσίων αγαθών μεταξύ των πολιτών για την περίοδο εξόφλησης του δανείου , τότε που το κράτος επιβάλλει φόρους για την πληρωμή του αρχικού κεφαλαίου και των τόκων . Ο οριστικός επομένως , επιμερισμός του κόστους των δημοσίων αγαθών , γίνεται μεταξύ των πολιτών των επερχόμενων γενεών , που καταβάλλουν τους φόρους για την εξόφληση του δανείου .

Από αυτό καταλαβαίνουμε , ότι με το δημόσιο δανεισμό δεν αποφεύγεται τελικά η επιβολή των φόρων , αλλά απλώς αναβάλλεται για το χρόνο εξόφλησης του δανείου .

5.2. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Ο δημόσιος δανεισμός διακρίνεται σε *εσωτερικό* και *εξωτερικό* δανεισμό. Βάση της διακρίσεως του δημοσίου δανεισμού , σε εσωτερικό και εξωτερικό , είναι η προέλευση της αγοραστικής δύναμης που μεταβιβάζεται στο δημόσιο . Ειδικότερα , αν το προϊόν του δανείου , αντλείται από πηγές του εσωτερικού , μιλάμε για εσωτερικό δανεισμό , ενώ αν , αντίθετα , το προϊόν του δανείου προέρχεται από πηγές του εξωτερικού , γίνεται λόγος για εξωτερικό δανεισμό .

Η διάκριση του δημόσιου δανεισμού σε εσωτερικό και εξωτερικό , είναι ιδιαίτερα σημαντική . Η σημασία της διακρίσεως συνδέεται βέβαια , με τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στις δύο κατηγορίες δανεισμού .

Μια πρώτη βασική διαφορά αποτελεί το γεγονός ότι ο εξωτερικός δανεισμός αυξάνει τους συνολικά διαθέσιμους πόρους της οικονομίας , ενώ ο εσωτερικός δανεισμός δεν οδηγεί σε αύξηση των διαθέσιμων πόρων . Όταν το δημόσιο δανείζεται από πηγές του εσωτερικού χρησιμοποιεί πόρους που είτε θα απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα , σε περίπτωση πλήρους απασχολήσεως , είτε θα παρέμεναν αναπασχόλητοι , αν η οικονομία λειτουργούσε με συνθήκες υποαπασχόλησης .

Ο εξωτερικός όμως δανεισμός επιτρέπει την εισαγωγή πόρων από χώρες του εξωτερικού , αυξάνοντας έτσι το σύνολο των διαθέσιμων πόρων στην οικονομία .

Από πλευράς επιδράσεως στην συνολική ζήτηση μπορεί να επισημανθεί και μια δεύτερη διαφορά ανάμεσα στον εσωτερικό και τον εξωτερικό δανεισμό . Ο πρώτος μειώνει την συνολική ζήτηση , ενώ ο δεύτερος δεν επηρεάζει πρωτίστως την συνολική ζήτηση στην οικονομία .

Αυτό σημαίνει , ότι η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών με εξωτερικό δανεισμό ενισχύει την συνολική ζήτηση (ιδιωτική και δημόσια) συγκριτικά περισσότερο , από όσο την αυξάνει ο εσωτερικός δανεισμός .

Η παραπάνω διαπίστωση , δεν πρέπει βέβαια να οδηγήσει στο συμπέρασμα , ότι ο εξωτερικός δανεισμός δημιουργεί , συγκριτικά με τον εσωτερικό δανεισμό , εντονότερες πληθωριστικές πιέσεις .

Η χρηματοδότηση πράγματι , του κόστους παροχής των κοινωνικών αγαθών με εξωτερικό δανεισμό , ενισχύει την συνολική ζήτηση , αλλά παράλληλα ενισχύει και την συνολική προσφορά . Στην περίπτωση αντίθετα του εσωτερικού δανεισμού , η συνολική προσφορά δεν επηρεάζεται αυξητικά .

Μια τρίτη ουσιαστικά διαφορά , ανάμεσα στον εσωτερικό και τον εξωτερικό δανεισμό εντοπίζεται στην δυνατότητα ασκήσεως συναλλαγματικής επιδράσεως . Πράγματι , με την σύναψη εξωτερικού δανεισμού , η χώρα αποκτά πρόσθετους συναλλαγματικούς πόρους , με τους οποίους μπορεί να αντιμετωπίσει , πιθανές δυσχέρειες στο ισοζύγιο πληρωμών της .

Όταν όμως , φτάσει η στιγμή να εξοφληθεί το εξωτερικό χρέος , το δημόσιο είναι υποχρεωμένο να χρησιμοποιήσει ένα μέρος από το συναλλαγματικό απόθεμα της χώρας . Δεν αρκεί με άλλα λόγια , να επιβληθεί φορολογία , αφού η εξυπηρέτηση του δανείου θα πρέπει να γίνει σε ξένο νόμισμα .

Η εκροή όμως αυτή συναλλαγματικών πόρων είναι πιθανό να δημιουργήσει ή να ενισχύσει την ελλειμματικότητα του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών .

Η προσφυγή αντίθετα , του δημοσίου με εσωτερικό δανεισμό δεν ασκεί συναλλαγματικές επιδράσεις , της μορφής που αναφέραμε πιο πάνω .

Θα πρέπει πάντως να τονίσουμε , ότι η εξυπηρέτηση του εξωτερικού δημοσίου χρέους δεν συνεπάγεται αναγκαστικά , δυσμενή συναλλαγματική επίδραση . Συγκεκριμένα στο βαθμό που ο εξωτερικός δανεισμός , χρησιμοποιείται για την χρηματοδότηση επενδύσεων , οι οποίες οδηγούν σε άνοδο των εξαγωγών ή υποκατάσταση των εισαγωγών , η πραγματική συναλλαγματική επιβάρυνση της οικονομίας από την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους , μειώνεται αντίστοιχα .

5.3. ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Βάση διακρίσεως , ανάμεσα στο βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο δανεισμό , είναι η προθεσμία εξόφλησης . Αναφορικά με την προθεσμία και την δυνατότητα εξοφλήσεώς τους τα δάνεια ταξινομούνται , σε δύο κατηγορίες .

α) *Τα πάγια δάνεια* , για τα οποία δεν υπάρχει υποχρέωση εξόφλησης τους . Οι τίτλοι των δανείων αυτών , αποτελούν περιουσιακά στοιχεία που αποδίδουν στον κάτοχό τους εισόδημα , τον τόκο , έπ' άπειρο .

Τους τίτλους , μπορεί ο κάτοχός τους , να τους πουλήσει στο χρηματιστήριο .

β) *Τα εξοφλητέα δάνεια* , για τα οποία το δημόσιο έχει αναλάβει να τα εξοφλήσει . Τα εξοφλητέα δάνεια διακρίνονται σε δύο κατηγορίες :

τα δάνεια που είναι απαιτητά με την εμφάνιση των τίτλων και τα δάνεια ορισμένης προθεσμίας εξοφλήσεως .

Τα δάνεια της δεύτερης κατηγορίας αναλαμβάνει το δημόσιο να εξοφλήσει μέσα σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο . Αν η περίοδος αυτή εξοφλήσεως , είναι μικρότερη του έτους , γίνεται λόγος για βραχυπρόθεσμο δανεισμό .

Οι βραχυπρόθεσμοι τίτλοι έχουν συνήθως τρίμηνη ή εξάμηνη περίοδο λήξεως .

Μακροπρόθεσμος χαρακτηρίζεται ο δανεισμός , η διάρκεια του οποίου ξεπερνά την δεκαετία . Δάνεια για τα οποία η προθεσμία εξοφλήσεως βρίσκεται , ανάμεσα στο έτος και την δεκαετία , χαρακτηρίζονται ως μεσοπρόθεσμα .

Βασικός σκοπός του βραχυπρόθεσμου δανεισμού είναι η αντιμετώπιση των ταμιακών δυσχερειών του κράτους , που οφείλονται στον ετεροχρονισμό που παρατηρείται , ανάμεσα στις εισπράξεις και τις πληρωμές του .

Το κράτος είναι πράγματι υποχρεωμένο να διενεργεί περιοδικά διάφορες δαπάνες . Οι μισθοί για παράδειγμα , των δημοσίων υπαλλήλων πληρώνονται κάθε δεκαπενθήμερο , τα ενοίκια των κτηρίων που στεγάζουν δημόσιες υπηρεσίες κτλ .

Το κράτος , όμως δεν είναι σε θέση να ρυθμίσει τη ροή των εσόδων του , με τρόπο τέτοιο που να συμπίπτει χρονικά , με την ροή των πληρωμών του . Το φαινόμενο έτσι , της ελλείψεως συγχρονισμού μεταξύ εισπράξεων και δαπανών , αντιμετωπίζεται με προσφυγή σε βραχυπρόθεσμο δανεισμό . Το κράτος εκδίδει δηλαδή , έντοκα γραμμάτια με τρίμηνη ή εξάμηνη λήξη , τα οποία διαθέτει κυρίως στην Κεντρική τράπεζα ή στις εμπορικές τράπεζες .

Παρατηρούμε ότι συχνά στο παρελθόν , χρησιμοποιήθηκαν βραχυπρόθεσμα δάνεια , ως υποκατάστατο των μεσομακροπρόθεσμων δανείων . Το φαινόμενο αυτό , παρατηρήθηκε κυρίως , σε πληθωριστικές περιόδους , που ήταν αδύνατη η προσφυγή του κράτους σε μεσοπρόθεσμο δανεισμό . Σε πληθωριστικές περιόδους , οι ιδιωτικοί φορείς εμφανίζονται απρόθυμοι ή διστακτικοί να δεσμεύσουν μέρος της αγοραστικής τους δύναμης σε μακροχρόνιες τοποθετήσεις , λόγω του στοιχείου της αβεβαιότητας .

Η διστακτικότητα για μακροχρόνιες τοποθετήσεις , εξουδετερώνονται συχνά με τρόπο έμμεσο .

Το δημόσιο προσφεύγει συγκεκριμένα , σε βραχυπρόθεσμο δανεισμό με την έκδοση εντόκων γραμματίων . Τα γραμμάτια όμως αυτά , ανανεώνονται , δεν εξοφλούνται με την λήξη τους . Με τον τρόπο αυτό ο βραχυπρόθεσμος , μετατρέπεται σε μεσοπρόθεσμο δανεισμό . Αντλείται έτσι , ένα μέρος της ιδιωτικής αποταμιεύσεως , για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , ενώ ταυτόχρονα το δημόσιο εξασφαλίζει ευνοϊκότερους όρους εκδόσεων του δανείου . Η επιβάρυνση δηλαδή του κράτους , είναι συγκριτικά μικρότερη , αφού το επιτόκιο του βραχυπρόθεσμου δανεισμού , είναι γενικά χαμηλότερο .

Το γεγονός πάντως , ότι ο βραχυπρόθεσμος μετατρέπεται σε μακροπρόθεσμο δανεισμό , και μάλιστα με ευνοϊκούς όρους από πλευράς επιτοκίου δεν σημαίνει , ότι το κράτος μπορεί να ξεπεράσει ακίνδυνα ορισμένα όρια . Πράγματι , η διόγκωση του βραχυπρόθεσμου χρέους δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο πληθωρισμού στην οικονομία .

Ο κίνδυνος αυτός προέρχεται , από την μεγάλη ρευστότητα των βραχυπρόθεσμων τίτλων και δημιουργεί πρόσθετες δυσχέρειες στο κράτος , στην προσπάθεια του τελευταίου , να ελέγξει την αγοραστική δύναμη των ιδιωτών .

Ο μακροπρόθεσμος δανεισμός χρησιμοποιείται συνήθως , σε τρεις περιπτώσεις .

Μακροπρόθεσμος δανεισμός χρησιμοποιείται , πρώτο , για χρηματοδότηση δαπανών του δημοσίου σε έκτακτες (π.χ. πολεμικές) περιόδους . Σε τέτοιες περιπτώσεις , το κράτος είναι υποχρεωμένο να διενεργεί , μεγάλου ύψους δαπάνες , οι οποίες δεν είναι εύκολο ή δεν είναι σκόπιμο να χρηματοδοτηθούν ολοκληρωτικά με φορολογικά έσοδα . Αν αποφασιζόταν να καλυφθούν τα δημόσια έξοδα με φορολογία , θα έπρεπε να σημειωθεί μια απότομη άνοδος της φορολογικής επιβάρυνσης των πολιτών . Μια τέτοια όμως άνοδος , θα δημιουργούσε έντονες αντιδράσεις και θα παράβλαπτε ταυτόχρονα τα οικονομικά κίνητρα των ιδιωτικών φορέων .

Τέτοιας μορφής δανεισμός , χρησιμοποιήθηκε σε μεγάλη έκταση , για την αντιμετώπιση των αναγκών του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου

από όλες σχεδόν τις χώρες που είχαν εμπλακεί στον πόλεμο .

Όπως σημειώθηκε πιο πάνω , ο μακροπρόθεσμος δανεισμός αποτελεί μέσο για την κινητοποίηση της εθνικής αποταμιεύσεως και την χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης .

Τρίτος και βασικός στόχος που εξυπηρετείται με το μακροπρόθεσμο δανεισμό , είναι η χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων .

Η χρηματοδότηση των δημοσίων επενδύσεων με μακροπρόθεσμο δανεισμό εξασφαλίζει , όπως αναλύεται λεπτομερώς πιο κάτω , την διαχρονική κατανομή του κόστους των κοινωνικών αγαθών ανάμεσα στις γενεές .

Στο βαθμό δηλαδή , που τα κεφαλαιουχικά αγαθά , που παρέχει το δημόσιο (λιμάνια , σχολεία , δρόμοι) προσφέρουν ωφέλειες για μια μεγάλη χρονική περίοδο , είναι σκόπιμο να επιβαρυνθούν οι πολίτες διαχρονικά σε αντιστοιχία με το όφελος που απολαμβάνουν από τα αγαθά αυτά .

5.4. Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Στην νεοκλασική θεωρία της δημόσιας οικονομικής , επικρατεί η άποψη ότι η κοινωνία μιας περιόδου , πρέπει να επιβαρύνεται με κόστος παραγωγής δημοσίων αγαθών , που είναι ανάλογο με το όφελος που αποκομίζει από αυτά . Η άποψη αυτή , στηρίζεται στο επιχείρημα , ότι η έννοια του δικαίου επιμερισμού του κόστους των δημοσίων αγαθών , δεν αναφέρεται μόνο στην δίκαιη κατανομή του , μεταξύ των πολιτών συγκεκριμένης χρονικής περιόδου , αλλά και στην κατανομή του , ανάμεσα στις γενεές που ωφελούνται από τα δημόσια αγαθά . (Εδώ πρέπει να διευκρινίσουμε , ότι τα άτομα των μελλοντικών περιόδων , μπορεί να είναι τα ίδια με τα άτομα της εποχής που παράγεται το δημόσιο αγαθό . Ωστόσο , κατά την νεοκλασική αντίληψη , το ίδιο άτομο σε δύο διαφορετικές περιόδους δεν αποτελεί , από οικονομική άποψη , την ίδια οντότητα) .

Η έννοια της φορολογικής δικαιοσύνης , επιβάλλει η γενεά που ωφελείται από ορισμένη δαπάνη , να επιβαρύνεται με κόστος παραγωγής του δημοσίου αγαθού , ανάλογο με το όφελος που αποκομίζει από αυτό .

Με βάση την αρχή αυτή , θα πρέπει με το κόστος για δημόσια κατανάλωση , να επιβαρύνεται η κοινωνία της περιόδου , στην οποία διενεργούνται οι καταναλωτικές δαπάνες , αφού το όφελος από τις δαπάνες αυτού του είδους εξαντλείται μέσα στην περίοδο αυτή , ενώ το κόστος για δημόσιες επενδύσεις , θα πρέπει να κατανέμεται διαχρονικά

στις μελλοντικές κοινωνίες , αφού το όφελος από τις δαπάνες αυτού του είδους εξαντλείται μέσα στην περίοδο αυτή , ενώ το κόστος για δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να κατανέμεται διαχρονικά στις μελλοντικές κοινωνίες , αφού το όφελος από τις δαπάνες για επενδύσεις , κλιμακώνεται σε έναν κατά κανόνα μεγάλο αριθμό ετών , πέρα από την περίοδο που διενεργείται η δαπάνη .

Μετά από όλα αυτά , πρέπει να αναρωτηθούμε , κατά πόσο είναι δυνατή η εφαρμογή της πιο πάνω αρχής , δηλαδή ο διαχρονικός επιμερισμός του κόστους , σε αντιστοιχία , με το όφελος των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών . Υποστηρίζουν πολλοί την άποψη , ότι με το κόστος παραγωγής των δημοσίων αγαθών , καταναλωτικών ή επενδυτικών , έτσι και αλλιώς , επιβαρύνεται η κοινωνία της περιόδου όπου διενεργείται η κρατική δαπάνη , αφού για την παραγωγή των αγαθών αυτών αποσπώνται αναγκαστικά μέσα παραγωγής , από αυτά που βρίσκονται στην διάθεση της κοινωνίας στην συγκεκριμένη περίοδο . Αν , π.χ. το κράτος πραγματοποιήσει σήμερα μια δαπάνη για την κατασκευή ενός λιμανιού ή ενός δρόμου , παρόλο που οι υπηρεσίες των αγαθών αυτών παρέχονται σε μια σειρά ετών , και απολαμβάνονται όχι μόνο από την παρούσα αλλά και από την μελλοντική κοινωνία , το κόστος παραγωγής των αγαθών αυτών επιβαρύνει αναγκαστικά και εξ ολοκλήρου την σημερινή κοινωνία που διέθετε τα μέσα , για την παραγωγή τους . Είναι επομένως από τα ίδια τα πράγματα αδύνατη , η μετακύλιση του κόστους των δημοσίων αγαθών στις μελλοντικές γενεές .

Η άποψη αυτή , δεν είναι απόλυτα βάσιμη . Είναι βέβαια αλήθεια , ότι για να παραχθούν δημόσια αγαθά , πρέπει να αποσπασθούν μέσα παραγωγής από αυτά , που είναι διαθέσιμα στον ιδιωτικό τομέα της σημερινής κοινωνίας . Το ζήτημα είναι όμως , από ποια εναλλακτική χρήση , θα αποσπασθούν αυτά τα μέσα παραγωγής .

Κανείς βέβαια , δεν μπορεί να αμφισβητήσει , ότι αν η παραγωγή των δημοσίων αγαθών πραγματοποιείται με την μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης , το κόστος βαρύνει πραγματικά την σημερινή κοινωνία περιορίζοντας την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών της .

Αλλά με την ίδια λογική , κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει , ότι αν η παραγωγή των δημοσίων αγαθών πραγματοποιείται με την μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων , με το κόστος των αγαθών αυτών , επιβαρύνεται η μελλοντική κοινωνία , που η ιδιωτική της κατανάλωση θα ήταν μεγαλύτερη αν δεν μειωνόταν .

Κατά συνέπεια , δεν αληθεύει πάντα η άποψη ότι το βάρος των δημοσίων δαπανών πέφτει αποκλειστικά στην παρούσα γενεά και ότι δεν είναι δυνατή η μετακύλισή του στην μελλοντική κοινωνία .

Από αυτές τις παρατηρήσεις βγάζουμε το εξής συμπέρασμα .

Η ισότητα στην κατανομή του κόστους των δημοσίων αγαθών ανάμεσα

στις ωφελούμενες γενιές , είναι δυνατό να εξασφαλιστεί , αν η παραγωγή δημοσίων καταναλωτικών αγαθών , πραγματοποιείται με την μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης ενώ η παραγωγή δημοσίων επενδυτικών αγαθών πραγματοποιείται με την μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων .

Ας εξετάσουμε όμως τον τρόπο να γίνει αυτό πράξη . Ξέρουμε ότι η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών με φορολογία μειώνει , κατεξοχήν, την ιδιωτική κατανάλωση , ενώ η χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών με δανεισμό μειώνει κατεξοχήν την ιδιωτική επένδυση . Επομένως είναι δυνατό να επιτευχθεί σε μεγάλο βαθμό , ισότητα στην κατανομή του κόστους των δημοσίων αγαθών , ανάμεσα στις οφειλόμενες γενιές , πρώτο αν η χρηματοδότηση της δημόσιας κατανάλωσης πραγματοποιείται με φορολογία και δεύτερον η χρηματοδότηση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου πραγματοποιείται με δανεισμό .

Στην πράξη , η διαχρονική κατανομή του κόστους των δημοσίων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου πραγματοποιείται με δημόσιο δανεισμό ως εξής :

Κατά τον χρόνο που διενεργείται η δημόσια επένδυση , οι πολίτες δεν επιβαρύνονται πρόσθετα και επομένως δεν μειώνεται η ικανοποίηση των ατομικών αναγκών τους , δεδομένου ότι η επένδυση κατά κανόνα χρηματοδοτείται με δανεισμό από τις αποταμιεύσεις των ιδιωτικών φορέων . Το κράτος , μετά την πραγματοποίηση της δημόσιας επένδυσης , είναι υποχρεωμένο να καταβάλλει για μια σειρά ετών , τοκοχρεολυτικές δόσεις για την εξόφληση του δανείου . Για να βρει τα χρηματικά μέσα , επιβάλλει φόρους που κλιμακώνονται χρονικά σε αντιστοιχία με την πληρωμή των τοκοχρεολυτικών δόσεων .

Η τοκοχρεολυτική εξόφληση του δανείου , μπορεί να ρυθμιστεί με τέτοιο τρόπο ώστε η επιβάρυνση των φορολογουμένων κατά περίοδο να είναι , κατά το δυνατό , ανάλογη με το όφελος που απολαμβάνουν αυτοί , από τις δημόσιες επενδύσεις σε κάθε περίοδο .

5.5.ΒΕΛΤΙΣΤΗ ΛΥΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Αφού αναλύσαμε όλες τις μεθόδους χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών , θα εξετάσουμε τώρα την καλύτερη μέθοδο χρηματοδότησης κατά την άποψή μας , σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης των μέσων παραγωγής μιας οικονομίας και σε συνθήκες υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής .

Σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης μιας οικονομίας , πρέπει να επιλέγεται από την πολιτική εξουσία , η μέθοδος της χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών με εσωτερικό δανεισμό .

Αυτό κατά την άποψή μας , είναι και το πιο σωστό γιατί το κράτος πρέπει να ενδιαφέρεται για την ανάπτυξη του επιπέδου ευημερίας , που απαιτεί την διατήρηση ή και την αύξηση της παρούσας κατανάλωσης , σε βάρος της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης .

Όταν η οικονομία βρίσκεται σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης , δεν έχει ανάγκη , τόσο από επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης και τα χρήματα που θα δανείσουν οι πολίτες στο κράτος , το πιθανότερο είναι να προέρχονται από αποταμιεύσεις που μένουν αδρανείς στις τράπεζες ή από άλλα χρηματικά μέσα που έχουν αποθησαυρίσει .

Σε συνθήκες υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής σε περιόδους ύφεσης μιας οικονομίας , η επιλογή της πολιτικής εξουσίας για την μέθοδο χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών πρέπει να γίνεται πολύ προσεκτικά . Η πολιτική εξουσία πρέπει να περιορίζει την επιλογή της , μεταξύ φορολογίας δανεισμού από ιδιωτικούς φορείς και εξωτερικού δανεισμού . Επίσης , πρέπει να λαμβάνει υπόψη της το εξής γεγονός .

Σε συνθήκες όπου υπάρχουν αναπασχόλητα μέσα παραγωγής , πρέπει να αποκλείει κάθε μέθοδο χρηματοδότησης που περιορίζει την ιδιωτική κατανάλωση ή τις ιδιωτικές επενδύσεις με σκοπό την μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο τομέα , αντίθετα , πρέπει να επιλέγει μεθόδους χρηματοδότησης που κινητοποιούν τα αναπασχόλητα μέσα παραγωγής τόσο πρωτογενώς με την αύξηση της παραγωγής των δημοσίων δαπανών όσο και δευτερογενώς με την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των ιδιωτικών επενδύσεων .

Ας εξετάσουμε τώρα , τις επιλογές της , μετά από αυτό τον κανόνα .

Η πολιτική εξουσία , πρέπει να αποκλείει την χρηματοδότηση με αύξηση της φορολογίας , επειδή για την μετάθεση μέσων παραγωγής στο δημόσιο , η φορολογία περιορίζει κατεξοχήν την ιδιωτική κατανάλωση και κατά δεύτερο λόγο τις ιδιωτικές επενδύσεις . Με τον τρόπο αυτό αποσπά μέσα παραγωγής από τα ήδη απασχολούμενα . Για αυτό πρέπει να αφήσει την φορολογία όπως είναι , και να στραφεί στην χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών από τους ιδιωτικούς φορείς . Γιατί τις περισσότερες φορές , με αυτό τον τρόπο καταφέρνει να κινητοποιήσει υποαπασχολούμενα μέσα παραγωγής , από καταθέσεις των ιδιωτών που μένουν αδρανείς στις τράπεζες ή από χρηματικά μέσα που έχουν αποθησαυρίσει . Επίσης μπορεί να προσελκύσει ξένους επενδυτές και να έχουμε εισροή συναλλάγματος και αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων . Χαρακτηριστικό παράδειγμα , η χώρα μας , με την έκδοση ομολογιακών δανείων με ρήτρα E. C. U .

Η χρηματοδότηση από το εξωτερικό πρέπει να αποκλείεται για το λόγο

ότι χρησιμοποιούνται ξένα μέσα παραγωγής και τα δικά της μένουν ακρησιμοποίητα . Εκτός αυτού , για την εξόφληση του δανείου και την πληρωμή των τόκων , τόσο το δημόσιο όσο και η οικονομία δέχονται σοβαρή επιβάρυνση . Επίσης , αφήνουν ασήκωτο βάρος στις μελλοντικές γενεές διακυβεύοντας πολλές φορές , ακόμα και την ανεξαρτησία τους .

Η οικονομία της χώρας μας , βρίσκεται αυτή την στιγμή σε τέτοια περίοδο , υποαπασχόλησης των μέσων παραγωγής , ύφεσης και πληθωρισμού . Για αυτό τον λόγο , δεν έχει πολλά περιθώρια επιλογής της μεθόδου χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών . Στρέφεται και αυτή κυρίως , στην χρηματοδότηση δημοσίων δαπανών από τους ιδιωτικούς φορείς , στην φορολογία και στο εξωτερικό δανεισμό .

Η χρηματοδότηση από τους ιδιωτικούς φορείς γίνεται με την έκδοση ομολογιακών δανείων , με υψηλά επιτόκια ή με ρήτρα E C U .

Επίσης γίνεται με την αύξηση της φορολογίας και τον εξωτερικό δανεισμό .

Κατά την άποψή μας όμως , η αύξηση της φορολογίας αυτή την στιγμή θα μειώσει την ιδιωτική κατανάλωση και επένδυση , πράγμα ασύμφορο για την οικονομία μας , θα μπορούσε όμως η πολιτική εξουσία με την ψήφιση ενός σύγχρονου δίκαιου και αυστηρού φορολογικού νομοσχεδίου να αντλήσει έσοδα για την χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , που αυτή την στιγμή φοροδιαφεύγουν . Επίσης ο δανεισμός από το εξωτερικό , θα πρέπει να σταματήσει ή να μειωθεί γιατί ήδη η χώρα μας είναι υπερχρεωμένη . Αυτό που θα μπορούσε να γίνει , είναι μερική περικοπή των δημοσίων δαπανών για καταναλωτικά αγαθά και μείωση του αδηφάγου δημοσίου τομέα .

Η χρηματοδότηση των δημοσίων δαπανών , να γίνει από τα φοροδιαφεύγοντα κέρδη , με αύξηση της φορολογικής βάσης , και από τον εσωτερικό δανεισμό , αφού γίνει πρώτα μείωση του δημοσίου τομέα .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

6.1. ΦΑΙΝΟΜΕΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Καταρχήν , θα πρέπει να διαπιστωθεί κατά πόσο η αύξηση των δημοσίων δαπανών , είναι πραγματική , με την έννοια ότι αποτελεί αύξηση του όγκου των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών και των μεταβιβαστικών πληρωμών σταθερής αγοραστικής δύναμης .

Αφού οι δημόσιες δαπάνες εκφράζονται σε χρηματικές μονάδες , αν για διάφορους λόγους αυξηθεί , σε δοσμένη χρονική περίοδο , το γενικό επίπεδο των τιμών , το δημόσιο , για τον ίδιο όγκο δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών και για μεταβιβαστικές πληρωμές της ίδιας αγοραστικής δύναμης , είναι υποχρεωμένο να κάνει μεγαλύτερες χρηματικές δαπάνες .

Έτσι , αν υποθέσουμε , ότι οι τιμές όλων των αγαθών υψωθούν κατά 20% , το δημόσιο θα αναγκαστεί να καταβάλλει χρηματικό ποσό 20% μεγαλύτερο για να αγοράσει τον ίδιο αριθμό μηχανών γραφείου , την ίδια γραφική ύλη , την ίδια ποσότητα τροφίμων για τον στρατό .

Εξάλλου , η άνοδος του γενικού επιπέδου των τιμών , ακολουθείτε συνήθως , από την απαίτηση των δημοσίων υπαλλήλων να αυξηθούν οι ονομαστικές τους αποδοχές , ώστε να διατηρηθούν αμείωτα τα πραγματικά εισοδήματά τους . Έτσι το δημόσιο , θα υποχρεωθεί να καταβάλλει υψηλότερες αποδοχές , για υπηρεσίες του ίδιου αριθμού υπαλλήλων . Τέλος αφού αυξήθηκαν οι τιμές , το δημόσιο για να διατηρήσει αμείωτη την αγοραστική δύναμη των μονομερών παροχών του (συντάξεις , επιδόματα , επιδοτήσεις) , είναι αναγκασμένο να αυξήσει την χρηματική του δαπάνη .

Μετά τις παραπάνω παρατηρήσεις , γίνεται φανερό ότι κάθε αύξηση των δημοσίων δαπανών που προκαλείται από την άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών , δεν είναι πραγματική αλλά φαινομενική .

Γεννιέται το ερώτημα : Μήπως η αύξηση των δημοσίων δαπανών , σε τρέχουσες τιμές , είναι φαινομενική , οπότε οι δημόσιες δαπάνες μακροχρόνια , παραμένουν στην πραγματικότητα σταθερές ;

Για να διαπιστωθεί σε ποια έκταση υπάρχει πραγματική αύξηση των δημοσίων δαπανών , θα πρέπει από την συνολική αύξηση τους , σε τρέχουσες τιμές , να απομονωθεί η αύξηση που οφείλεται στην άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών . Από τεχνική άποψη το έργο αυτό , είναι πολύ δύσκολο . Για τον σκοπό , αυτό χρησιμοποιείται συνήθως η μέθοδος του αποπληθωρισμού που συνίσταται στην μείωση των δαπανών

σε τρέχουσες τιμές , σύμφωνα με την αύξηση ενός ορισμένου δείκτη τιμών , από την περίοδο που περνιέται σαν βάση . Κάθε αύξηση των δημοσίων δαπανών σε σταθερές τιμές , εκφράζει στην περίπτωση αυτή , πραγματική αύξηση , αφού με τον αποπληθωρισμό , έχει ήδη απομονωθεί η μεταβολή που οφείλεται στην άνοδο του γενικού επιπέδου τιμών . Δυστυχώς , λόγω των δυσκολιών αποπληθωρισμού που αναφέραμε , τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία των δημοσίων δαπανών σε σταθερές τιμές είναι πενιχρά . Στις Η.Π.Α. οι δημόσιες δαπάνες σε σταθερές τιμές την περίοδο 1902-1975 , πεντηκονταπλασιάστηκαν , ενώ σε τρέχουσες τιμές , την ίδια περίοδο , αυξήθηκαν τριακόσιες φορές . Αυτό δείχνει , ότι η πληθωριστική αύξηση των δημοσίων δαπανών , ήταν μεγαλύτερη από την πραγματική . Εκείνο που έχει σημασία είναι , ότι και μετά τον αποπληθωρισμό η πραγματική αύξηση των δαπανών αυτών εξακολουθεί να είναι σημαντική . Στην Ελλάδα , οι εθνικοί λογαριασμοί δεν δίνουν τις συνολικές δημόσιες δαπάνες σε σταθερές τιμές , αλλά μόνο την δημόσια κατανάλωση και τις δημόσιες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου . Την εικοσαετία 1958-1978 , τόσο η δημόσια κατανάλωση όσο και οι δημόσιες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου σε σταθερές τιμές , υπερτριπλασιάστηκαν . Οι παραπάνω εξελίξεις σημαίνουν , ότι οι δημόσιες δαπάνες και μετά την απομόνωση της φαινομενικής αύξησής τους , παρουσιάζουν σοβαρή πραγματική αύξηση . Μετά από αυτό γεννιέται το ερώτημα . Σε ποιους λόγους οφείλεται η πραγματική αύξηση των δημοσίων δαπανών μακροχρονίως ;

6.2. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Μια ευλογοφανής και συνηθισμένη ερμηνεία , είναι ότι η μακροχρόνια αύξηση των δημοσίων δαπανών , προκαλείται από την αύξηση του πληθυσμού . Πραγματικά , η αύξηση του πληθυσμού είναι ένας παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση των δημοσίων δαπανών .

Γιατί καθώς αυξάνει ο πληθυσμός , αυξάνει η ζήτηση για δημόσια αγαθά και υπηρεσίες , όπως είναι οι υπηρεσίες εκπαίδευσης , δημόσιας ασφάλειας , δικαιοσύνης . Για μεγαλύτερο πληθυσμό χρειάζονται περισσότερα σχολεία , περισσότερο διδακτικό προσωπικό , περισσότερα και μεγαλύτερα πάρκα , περισσότεροι διοικητικοί υπάλληλοι .

Η αύξηση όμως του πληθυσμού , μόνο εν μέρει ερμηνεύει την μακροχρόνια αύξηση των δημοσίων δαπανών . Αν η αύξηση του πληθυσμού , αποτελούσε , το μόνο παράγοντα αύξησης των δημοσίων δαπανών , τότε θα ήταν αρκετή η αύξησή τους , ρυθμό ίσο με τον ρυθμό

αύξησης του πληθυσμού , για να καλυφθούν οι πρόσθετες κοινωνικές που προκαλεί η αύξησή του . Μια τέτοια εξέλιξη θα είχε σαν αποτέλεσμα να διατηρούνται διαχρονικά , οι μέσες κατά κεφαλή δημόσιες δαπάνες στο ίδιο επίπεδο . Στην πραγματικότητα , όμως , οι μέσες κατά κεφαλή δημόσιες δαπάνες παρουσιάζουν σημαντική αύξηση . Έτσι στις Η.Π.Α. οι κατά κεφαλή δημόσιες δαπάνες σε σταθερές τιμές 1958 αυξήθηκαν , από 58 δολάρια το 1902 σε 1133 δολάρια το 1970 , δηλαδή μέσα σε 68 χρόνια αυξήθηκαν κατά είκοσι περίπου φορές .

Η εξέλιξη αυτή σημαίνει , ότι η πραγματική αύξηση των δημοσίων δαπανών , μακροχρονίως , είναι μεγαλύτερη από εκείνη που είναι αναγκαία για να καλυφθούν οι πρόσθετες κοινωνικές ανάγκες , τις οποίες δημιουργεί η αύξηση του πληθυσμού . Δεν είναι επομένως ,μόνο ο πληθυσμός που προκαλεί μακροχρονίως αύξηση των δημοσίων δαπανών αλλά θα πρέπει να αναζητηθούν και άλλοι παράγοντες .

6.3. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Οι πόλεμοι και οι απειλές πολέμου , αποτελούν μια άλλη ερμηνεία της διόγκωσης των δημοσίων δαπανών . Οι δημόσιες δαπάνες των Ηνωμένων Πολιτειών παρουσίασαν απότομη αύξηση στην διάρκεια των δύο παγκοσμίων πολέμων . Πριν από το 1915 οι δημόσιες δαπάνες των Η.Π.Α. δεν είχαν ξεπεράσει τα 310 εκατομμύρια δολάρια . Το 1918 , προς το τέλος δηλαδή του πρώτου παγκοσμίου πολέμου , οι δημόσιες δαπάνες ξεπερνούσαν τα 2,4 εκατ. δολάρια . Εξάλλου , μεταξύ 1920 και 1938 οι δημόσιες δαπάνες των Η.Π.Α. κυμαίνονταν από 1000 έως 1600 εκατ. δολάρια . Με το ξέσπασμα του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου , οι δημόσιες δαπάνες άρχισαν να αυξάνουν απότομα και είχαν ξεπεράσει τα 6000 εκατ. δολάρια .

Αξίζει να τονιστεί ιδιαίτερα εδώ , ότι μετά τον πόλεμο οι δημόσιες δαπάνες , δεν επανέρχονται στα προπολεμικά επίπεδά τους . Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό , από τους οποίους σπουδαιότεροι είναι οι εξής :

Πρώτο , ο ίδιος ο πόλεμος εκ των υστέρων , πολλές φορές δημιουργεί υποχρεώσεις στο δημόσιο , όπως είναι οι πληρωμές πολεμικών συντάξεων , πολεμικών αποζημιώσεων , τοκοχρεολύσεων για την εξόφληση των πολεμικών δανείων .

Δεύτερο , στις αμέσως μετά τον πόλεμο περιόδους , το δημόσιο αναλαμβάνει , σε μεγάλη έκταση , την εκτέλεση έργων της χώρας από τις καταστροφές του πολέμου .

Τέλος , αφού οι ιδιώτες έχουν θεωρήσει πιο ανεκτό το πρόσθετο φορολογικό βάρος που τους επιβλήθηκε κατά την διάρκεια του πολέμου , η πολιτική εξουσία θεωρεί σκόπιμο , αντί να μειώσει την φορολογική επιβάρυνση , να χρησιμοποιεί τα πρόσθετα φορολογικά έσοδα για ειρηνικούς σκοπούς , δηλαδή για να ικανοποιήσει σε μεγαλύτερη έκταση διάφορες κοινωνικές ανάγκες , όπως η παιδεία και η δημόσια υγεία .

Εξάλλου , οι απειλές πολέμου και οι ακόλουθοι ανταγωνισμοί στους πολεμικούς εξοπλισμούς , αποτελούν σοβαρό παράγοντα που επηρεάζει μόνιμα την αύξηση των δημοσίων δαπανών . Το 1970 , 30 χρόνια μετά την λήξη του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου , το 30% και πλέον των συνολικών δημοσίων δαπανών της Αμερικής και των άλλων χωρών , αποτελούσαν στρατιωτικές δαπάνες .

Και οι πόλεμοι και οι απειλές πολέμου , όμως , μόνο εν μέρει εξηγούν το φαινόμενο της μακροχρόνιας αύξησης των δημοσίων δαπανών . Γιατί δεν παρουσιάζουν αύξηση μόνο οι πολεμικές δαπάνες . Από τα στατιστικά δεδομένα διαπιστώνεται , ότι στις περισσότερες χώρες , οι μη πολεμικές δαπάνες , και οι συνολικές και οι κατά κεφαλή , παρουσιάζουν , μακροχρονίως , σημαντική αύξηση . Ετσι , οι κατά κεφαλή μη πολεμικές δαπάνες των Η.Π.Α. , από 46 δολάρια το 1902 έφτασαν τα 813

δολάρια το 1970 , δηλαδή αυξήθηκαν κατά 20 φορές περίπου . Θα πρέπει επομένως , πέρα από την αύξηση του πληθυσμού και τους πολέμους , να αναζητήσουμε και τους άλλους παράγοντες που συμβάλλουν στην μακροχρόνια αύξηση των δημοσίων δαπανών .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΥΞΟΥΣΑΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ Α. WAGNER.**7.1. Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ**

Ο πληθυσμός και οι πόλεμοι , όχι μόνο δεν εξηγούν πλήρως την αύξηση των δημοσίων δαπανών , αλλά η ισχύς τους , ως παραγόντων που συμβάλλουν στην αύξηση των δημοσίων δαπανών , δεν είναι γενική για όλες τις χώρες και για όλες τις εποχές . Η επίδραση των πολέμων στην αύξηση των δημοσίων δαπανών είναι παροδική . Εξάλλου , οι μεταβολές στον πληθυσμό δεν παρουσιάζουν ομαλή χρονική εξέλιξη . Σε πολλές χώρες , έχουμε σημαντική αύξηση των δημοσίων δαπανών , μολονότι ο πληθυσμός είναι στάσιμος ή παρουσιάζει μικρή μόνο αύξηση . Σε άλλες πάλι χώρες , υπανάπτυκτες , η αύξηση του πληθυσμού , που δεν συνοδεύεται από την αύξηση του εθνικού εισοδήματος , έχει σαν αποτέλεσμα την μείωση του κατά κεφαλή εισοδήματος και δημιουργεί επομένως , αυξημένες απαιτήσεις για μεταβιβαστικές πληρωμές από το κράτος .

Προς το τέλος του περασμένου αιώνα , οι προσπάθειες των θεωρητικών της νεότερης Ιστορικής σχολής της Ευρώπης , στράφηκαν στην αναζήτηση παραγόντων αύξησης των δημοσίων δαπανών , που να έχουν γενική ισχύ , για όλες τις χώρες και για όλες τις εποχές . Πρωτεργάτης των προσπαθειών αυτών ήταν ο Α . WAGNER , που διατύπωσε τον νόμο της αύξουσας επέκτασης της οικονομικής δράσης του δημοσίου .

Ο νόμος αυτός υιοθετεί την εξής θέση : Μακροχρονίως , οι δημόσιες δαπάνες σε κάθε κοινωνία αυξάνονται με πιο γρήγορο ρυθμό από την αύξηση του εθνικού προϊόντος . Αυτό σημαίνει , ότι οι δημόσιες δαπάνες δεν αυξάνουν μόνο απόλυτα , αλλά και σχετικά , δηλαδή σαν ποσοστό του εθνικού προϊόντος . Η εξέλιξη αυτή υποδηλώνει , ότι διαχρονικά , μεταβιβάζονται ολοένα και περισσότερα , αναλογικώς , μέσα παραγωγής , από την ιδιωτική στην δημόσια χρήση , καθώς αυξάνεται η σχετική σημασία του δημόσιου τομέα .

Για να επαληθεύσει την θέση αυτή ο WAGNER συγκέντρωσε στατιστικά στοιχεία από πολλές χώρες , από τα οποία προκύπτει , πως όταν αυξάνεται το κατά κεφαλή εθνικό προϊόν στις χώρες αυτές , οι δημόσιες δαπάνες αυξάνουν αναλογικά περισσότερο . Αυτό ισχύει και στις δύο χώρες που σαν παραδείγματα αναφέραμε στην αρχή του κεφαλαίου αυτού Έτσι , στις Η.Π.Α. το ποσοστό συμμετοχής των δημοσίων δαπανών , στο ακαθάριστο προϊόν από 7,3% το 1902 , αυξήθηκε σε 17% το 1940 και σε

33% το 1970 . Στην Ελλάδα , το ποσοστό συμμετοχής των δημοσίων δαπανών στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανέβηκε από 21% το 1948 σε 28% το 1976 .

Ενα άλλο απλό μέτρο , που δείχνει τη σχετική μεταβολή των δημοσίων δαπανών , είναι η ελαστικότητα τους , σε σχέση με το εγχώριο προϊόν ή το εθνικό εισόδημα . Από μετρήσεις που έχουν γίνει , έχει βρεθεί ότι η ελαστικότητα των δημοσίων δαπανών σε σχέση με το ακαθάριστο προϊόν είναι μεγαλύτερη από την μονάδα , σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ .

Σε μερικές μάλιστα χώρες , όπως η Σουηδία και η Δανία , η ελαστικότητα αυτή φτάνει το ύψος του 1,38 % , που σημαίνει , ότι όταν αυξάνει το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν τους κατά 10% , οι δημόσιες δαπάνες τους αυξάνουν κατά 13,8% .

Γεννιέται τώρα το ερώτημα . Που οφείλεται η αύξηση του σχετικού ύψους των δημοσίων δαπανών μακροχρονίως ; Πέρα από τον πληθυσμό και τους πολέμους που εξηγούν εν μέρει την αύξηση αυτή , ο A .WAGNER αναζήτησε παράγοντες , που έχουν γενική ισχύ για όλες τις χώρες και σε όλες τις εποχές . Καταρχήν , ο WAGNER διαπιστώνει ότι η αύξηση του σχετικού ύψους των δημοσίων δαπανών προκύπτει από την επέκταση της οικονομικής δράσης του κράτους . Η επέκταση αυτή είναι κατά τον WAGNER , αποτελέσματα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και προόδου . Σε τελευταία ανάλυση , η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική πρόοδος , συνοδεύεται αναπόσπαστα , σε όλες τις κοινωνίες και τις εποχές , από την αύξηση του σχετικού ύψους των δημοσίων δαπανών .

7.2. ΒΑΣΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Ως κυριότεροι παράγοντες , που συνδέονται με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και συντελούν μακροχρόνια στην αύξηση των δημοσίων δαπανών , θα μπορούσαν να αναφερθούν οι εξής :

α) *Η αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος και η μεταβολή των καταναλωτικών προτύπων . Η οικονομική ανάπτυξη συμβάλλει , στην αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος . Η αύξηση αυτή , πέρα από τα επίπεδα όπου καλύπτονται βασικές ανάγκες , συνεπάγεται την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων των νοικοκυριών . Όταν αυξάνεται το εισόδημα των νοικοκυριών , ολοένα και μεγαλύτερο ποσοστό από το συνολικό εισόδημά τους , που καταναλώνεται , πηγαίνει σε μη βασικά είδη κατανάλωσης όπως είναι τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά*

(αυτοκίνητα , ηλεκτρικές συσκευές) , τα ταξίδια , η διασκέδαση , και οι κάθε είδους υπηρεσίες .

Η ονομασία , αγαθά του πολιτισμού , που δίδεται στα είδη της κατηγορίας αυτής , πραγματικά αποδίδει την φύση τους .Βασικό χαρακτηριστικό των περισσότερων μη βασικών ειδών κατανάλωσης , είναι ότι η εισοδος ελαστικότητας ζήτησης των αγαθών αυτών , είναι μεγαλύτερη από την μονάδα . Αυτό σημαίνει πως όταν αυξάνει το εισόδημα των νοικοκυριών , η ζήτηση για μη βασικά είδη κατανάλωσης , αυξάνει αναλογικά περισσότερο , από την αύξηση του εισοδήματος .

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί εύλογα , ότι τα περισσότερα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες , ανήκουν στην κατηγορία των αγαθών πολιτισμού . Ελάχιστες δημόσιες υπηρεσίες , όπως είναι η δημόσια τάξη και ασφάλεια , θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν αγαθά πρώτης ανάγκης . Η εκπαίδευση , οι υπηρεσίες υγείας , οι μεγάλοι αυτοκινητόδρομοι , τα ταχυδρομεία , αποτελούν αγαθά πολιτισμού . Αυτό σημαίνει , ότι όταν αυξάνει το εισόδημα των νοικοκυριών , η ζήτησή τους για υπηρεσίες εκπαίδευσης , δημόσιας υγείας , αυτοκινητόδρομους αυξάνει αναλογικά , περισσότερο από την αύξηση του εισοδήματος . Κατά συνέπεια και οι δημόσιες δαπάνες θα πρέπει να αυξάνουν αναλογικά περισσότερο από την αύξηση του εθνικού εισοδήματος , εφόσον η πολιτική εξουσία , παρακολουθώντας τις προτιμήσεις των ιδιωτών , ικανοποιεί την αυξανόμενη ζήτηση για τα αγαθά .

Ως προς το συμπέρασμα της παραπάνω ανάλυσης , θα μπορούσαν να διαπιστωθούν ορισμένες επιφυλάξεις . Καταρχήν , είναι γνωστό κατά πόσο , η ελαστικότητα ζήτησης των δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών είναι μεγαλύτερη από την μονάδα , γιατί εφόσον η επιλογή των δημοσίων αγαθών , δεν γίνεται μέσω του μηχανισμού των τιμών , δεν είναι πρακτικά δυνατή η ποσοτική εκτίμηση των ελαστικότητων ζήτησης για τα αγαθά αυτά . Εξάλλου , η αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος μπορεί να οδηγεί από την μια πλευρά , σε αύξηση της ζήτησης ορισμένων δημοσίων υπηρεσιών (εκπαίδευση , υγεία , συγκοινωνίες ,) και επομένως σε αύξηση των αντίστοιχων κατηγοριών δημοσίων δαπανών , αλλά ταυτόχρονα είναι πιθανό , να πιέζει προς τα κάτω ορισμένες άλλες κατηγορίες δαπανών και κυρίως τις μονομερείς παροχές προς τις χαμηλότερες εισοδηματικές τάξεις , που η εξάρτησή τους από το δημόσιο μειώνεται καθώς αυξάνει το εισόδημά τους . Δεν μπορεί επομένως να υποστηριχθεί με βεβαιότητα , ότι η αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος , οδηγεί οπωσδήποτε , σε αναλογικά μεγαλύτερη αύξηση των δημοσίων δαπανών .

β) *Η αστικοποίηση του πληθυσμού* . Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη συνοδεύεται , κατά κανόνα , από συγκέντρωση του πληθυσμού

σε μεγάλα αστικά κέντρα . Έχει παρατηρηθεί όμως , ότι η αστικοποίηση του πληθυσμού συνοδεύεται συνήθως , από μια αύξηση των δημοσίων δαπανών κυρίως για έργα κοινής ωφελείας . Οι κατά κεφαλή δημόσιες δαπάνες για τον αστικό πληθυσμό , είναι συνήθως υψηλότερες από τις κατά κεφαλή δημόσιες δαπάνες , για τον πληθυσμό της υπαίθρου .

Και αυτό , γιατί η διαβίωση στα αστικά κέντρα , απαιτεί αναλογικά , μεγαλύτερες δαπάνες για κάλυψη των κοινωνικών αναγκών , από την διαβίωση στην ύπαιθρο . Η διαβίωση στα αστικά κέντρα απαιτεί την ικανοποίηση αναγκών , πού είτε δεν παρουσιάζονται στην ύπαιθρο ή απαιτούν αναλογικά μεγαλύτερη δαπάνη . Στην κατηγορία αυτή υπάγονται , οι εγκαταστάσεις ύδρευσης και αποχέτευσης , η ρύθμιση της κυκλοφορίας , οι παιδικόι σταθμοί , τα πάρκα , οι τηλεφωνικές εγκαταστάσεις .

γ) Οι μεταβολές στην τεχνολογία και την οργάνωση της παραγωγής και διανομής . Η τεχνολογική πρόοδος και οι μεταβολές στην οργάνωση της παραγωγής και διανομής , αποτελούν προϋποθέσεις αλλά και συνέπεια της οικονομικής ανάπτυξης και της κοινωνικής προόδου . Τόσο όμως οι τεχνολογικές εξελίξεις , όσο και οι μεταβολές στην οργάνωση της παραγωγής συνεπάγονται συνήθως , αύξηση των δημοσίων δαπανών .

Οι τεχνολογικές μεταβολές συμβάλλουν με δύο τρόπους στην αύξηση των δημοσίων δαπανών . Πρώτο , συνεπάγονται μια σημαντική αύξηση των δημοσίων επενδύσεων για την αξιοποίηση πρωτοποριακών τεχνολογικών ανακαλύψεων και μεθόδων , όπως η πυρηνική ενέργεια , η εξερεύνηση του διαστήματος με πυραύλους κτλ . Επενδύσεις όμως αυτού του είδους , δύσκολα αναλαμβάνονται από ιδιωτικές επιχειρήσεις , εξαιτίας των μεγάλων κινδύνων που συνεπάγονται και των τεράστιων κεφαλαίων που απαιτούν . Δεύτερο , η ταχύτητα με την οποία σημειώνονται οι τεχνολογικές μεταβολές , έχει σαν αποτέλεσμα την απαξίωση του μηχανικού εξοπλισμού του δημοσίου (πολεμικού εξοπλισμού , μηχανών γραφείου , οργάνων εκπαίδευσης , ιατρικών οργάνων και συσκευών) και απαιτούν την πραγματοποίηση αυξημένων δαπανών για την ανανέωση του . Θα πρέπει όμως , να σημειωθεί , ότι ορισμένες τεχνολογικές μεταβολές , προκαλούν αντίθετα , καθαρή μείωση των δημοσίων δαπανών . Παραδείγματος χάρη , η εφεύρεση των ραντάρ μειώνει σταδιακά την χρησιμότητα των φάρων : το αγαθό γίνεται διαιρετό , έτσι ώστε , κάθε πλοίο να μπορεί να εφοδιαστεί με ραντάρ , με δικά του έξοδα , ενώ μειώνονται αντίστοιχα , οι δαπάνες του δημοσίου για την κατασκευή και λειτουργία των φάρων . Επίσης , η εισαγωγή στην δημόσια διοίκηση , ηλεκτρονικών υπολογιστών , συμβάλλει στην εξοικονόμηση μεγάλου αριθμού υπαλλήλων , με αποτέλεσμα , την μείωση δαπανών για μισθούς και ενοίκια γραφείων .

Οι μεταβολές στην οργάνωση της παραγωγής και διανομής προκαλούν , με αυτό τον τρόπο , την αύξηση των δημοσίων δαπανών . Ολοένα και σε μεγαλύτερο βαθμό , ο καταμερισμός των έργων στις σύγχρονες οικονομίες , κάνει όλο και πιο περίπλοκη την οικονομική ζωή και δημιουργεί , πρόσθετα προβλήματα ρύθμισης των νέων μορφών οικονομικών σχέσεων που εμφανίζονται . Για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα , που προκαλούν οι νέες μορφές οικονομικής και κοινωνικής δράσης , συγκροτούνται νέα υπουργεία , ιδρύονται εθνικοί οργανισμοί , με αποτέλεσμα να αυξάνεται η κρατική παρέμβαση και η δραστηριότητα προληπτικού και κατασταλακτικού χαρακτήρα . Σαν συνέπεια αυτής της εξέλιξης , σημειώνεται μια συνεχής αύξηση των δαπανών της δημόσιας διοίκησης .

4 . *Άλλοι παράγοντες* . Πέρα όμως από τους παραπάνω παράγοντες , στην αύξηση του σχετικού ύψους των δημοσίων δαπανών επέδρασε σημαντικά η αλλαγή των αντιλήψεων , για το ρόλο και τα καθήκοντα του σύγχρονου κράτους . Ανάγκες , που από παράδοση θεωρούνταν , ότι έπρεπε να καλύπτονται με ευθύνη των ιδιωτών , έχουν σήμερα αναληφθεί από το κράτος . Κλασικό παράδειγμα , είναι η κοινωνική ασφάλιση . Εξάλλου , σήμερα έχει πια εδραιωθεί η αντίληψη , ότι οι δημόσιοι φορείς αποτελούν τους πρωτοπόρους , στην προσπάθεια της οικονομικής ανάπτυξης , κυρίως των καθυστερημένων χωρών . Η εκτέλεση μεγάλων επενδυτικών προγραμμάτων οικονομικής υποδομής , για την διευκόλυνση της ανάπτυξης , θεωρείται ότι αποτελεί , αποκλειστική ευθύνη και έργο του κράτους .

7.3 . Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΩΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ PEACOCK ΚΑΙ WISEMAN

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει , η θεωρία που διατύπωσαν οι καθηγητές PEACOCK και WISEMAN , σχετικά με την διαχρονική εξέλιξη των δημοσίων δαπανών . Οι PEACOCK και WISEMAN , υποστηρίζουν , ότι κάτω από ομαλές συνθήκες , δεν παρατηρείται συνήθως , αύξηση του σχετικού ύψους των δημοσίων δαπανών . Και αυτό γιατί , σε ομαλές περιόδους , στην επέκταση των δημοσίων δαπανών , βάζει φραγμό , το όριο φορολογικής επιβάρυνσης , που θεωρείται ανεκτό από την κοινωνία , και το οποίο εκφράζεται από τους ισχύοντες φορολογικούς συντελεστές . Σε ομαλές περιόδους είναι βέβαια δυνατή , η αύξηση των δημοσίων δαπανών , με σταθερούς φορολογικούς συντελεστές , αλλά μόνο στην έκταση που το επιτρέπει η αυτόματη

αύξηση των φορολογικών εσόδων , την οποία προκαλεί η αύξηση του εθνικού προϊόντος . Αύξηση των δημοσίων δαπανών , με ταχύτερο ρυθμό , δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο στις περιόδους αυτές , έστω και αν η υπάρχει η επιθυμία , να μην ξεπεραστεί το ανεκτό όριο φορολογικής επιβάρυνσης . Αν συμβεί όμως , μια σοβαρή αναταραχή , όπως παραδείγματος χάρη , ένας πόλεμος ή μια θεομηνία (σεισμοί) , το κράτος μπορεί να αυξήσει τους φορολογικούς συντελεστές , για την αντιμετώπιση των έκτακτων αναγκών που δημιουργεί η αναταραχή (πολεμικές δαπάνες , δαπάνες αποκατάστασης των σεισμοπαθών) .

Αυτό σημαίνει ότι οι κοινωνικές αναταραχές μετατοπίζουν προς τα πάνω , το ανεκτό όριο φορολογικής επιβάρυνσης . Όταν όμως περάσει η κοινωνική αναταραχή και τερματιστεί η διενέργεια των έκτακτων δαπανών που συνδέονται με αυτή , οι φορολογικοί συντελεστές δεν επανέρχονται συνήθως στα παλιά τους όρια . Το δημόσιο εκμεταλλεύεται το νέο ανεκτό όριο φορολογικής επιβάρυνσης , για να αναλάβει την πραγματοποίηση δαπανών που θεωρούνται επιθυμητές και πριν από την κοινωνική αναταραχή , αλλά δεν μπορούσαν να αναληφθούν από το δημόσιο γιατί συγκρούονταν με το παλιό ανεκτό όριο φορολογικής επιβάρυνσης .

Η παραπάνω υπόθεση των PEACOCK και WISEMAN επαληθεύεται από εμπειρικές παρατηρήσεις αναφερομένων , στις χρονικές εξελίξεις των δημοσίων δαπανών . Η διατύπωση αυτή υποδηλώνει , ότι δεν θα πρέπει να αναμένονται εντυπωσιακές αυξήσεις των δημοσίων δαπανών στο μέλλον , εάν δεν επισυμβούν σοβαρές κοινωνικές αναταραχές , ώστε να αλλάξουν τα σημερινά , θεωρούμενα ανεκτά , όρια φορολογικής επιβαρύνσεως .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Έχει ήδη λεχθεί , ότι οι δημόσιες δαπάνες συγκαταλέγονται μεταξύ των βασικών μέσων πολιτικής , τα οποία διαθέτει το δημόσιο προς επίτευξη των οικονομικών του στόχων . Θα πρέπει εν τούτοις , να σημειωθεί ότι ενώ για ορισμένους στόχους , οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν το πλέον αποτελεσματικό μέσο πολιτικής , για άλλους είναι μεγάλης σημασίας σε σχέση προς τα λοιπά μέσα οικονομικής πολιτικής .

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζονται , οι κυριότεροι στόχοι , οι οποίοι είναι δυνατόν να επιτευχθούν με την χρησιμοποίηση των δημοσίων δαπανών .

8.1 . ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν , το μόνο αποτελεσματικό μέσο προς την ικανοποίηση των κοινωνικών αγαθών . Διότι , δεδομένης της γνωστής αδυναμίας της αγοράς προς κινητοποίηση παραγωγικών μέσων για την ικανοποίηση αναγκών της κατηγορίας αυτής , μόνο οι δημόσιοι φορείς είναι δυνατόν , να αναλάβουν πρωτοβουλία προς διενέργεια δαπανών για την παραγωγή αγαθών , τα οποία καλύπτουν κοινωνικά αγαθά . Όλες επομένως , οι δημόσιες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες , έχουν ως πρωταρχικό σκοπό , την ικανοποίηση δεδομένης κοινωνικής ανάγκης .

Ο μηχανισμός , με τον οποίο το δημόσιο επιτυγχάνει την ικανοποίηση δεδομένης κοινωνικής ανάγκης , με την διενέργεια δημοσίων δαπανών , έχει ως εξής : Ας υποθέσουμε προς στιγμή , ότι στην οικονομία όλα τα διαθέσιμα παραγωγικά μέσα , απασχολούνται πλήρως , υπό των ιδιωτικών επιχειρήσεων , προς παραγωγή αγαθών τα οποία ικανοποιούν ανάγκες των ιδιωτών . Εν τούτοις , οι ιδιωτικοί φορείς , θεωρούν ότι με την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών και μόνο , δεν μεγιστοποιείται η κοινωνική ευημερία . Ορισμένες βασικές ανάγκες , οι κοινωνικές , δεν ικανοποιούνται , διότι , για τους λόγους οι οποίοι έχουν ήδη αναφερθεί , οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αδυνατούν να αναλάβουν την ευθύνη για την παραγωγή και διάθεση στους ιδιώτες , αγαθών που να ικανοποιούν τις ανάγκες αυτών . Αποφασίζουν οι ιδιώτες , μέσω του μηχανισμού της πολιτικής ψηφοφορίας , να αναθέσουν στο δημόσιο , το έργο ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών . Για να αναλάβει το δημόσιο

όμως , την ευθύνη της ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών , πρέπει να αποκτήσει την δυνατότητα χρησιμοποίησης παραγωγικών μέσων , για την παραγωγή αγαθών τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες αυτές .

Κατά κάποιο τρόπο , θα καταστεί αυτό δυνατό , εφόσον όπως έχει λεχθεί , τα διαθέσιμα παραγωγικά μέσα , ήδη απασχολούνται πλήρως , υπό των ιδιωτών στην παραγωγή αγαθών , που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες .

Μια μέθοδος είναι η εξής . Οι ιδιωτικοί φορείς , χρησιμοποιώντας το μηχανισμό της πολιτικής ψηφοφορίας , εξουσιοδοτούν την πολιτική εξουσία να επιβάλλει επί αυτών φόρους , όπως για παράδειγμα , ένα φόρο επί του εισοδήματος των νοικοκυριών . Με την επιβολή όμως , αυτού του φόρου , θα μειωθούν τα εισοδήματα των νοικοκυριών , επομένως και η ζήτηση αυτών για αγαθά που καλύπτουν ατομικές ανάγκες . Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις θα αναγκαστούν να μειώσουν αντιστοίχως , την παραγωγή τους , προσαρμόζοντάς την , προς την μειωμένη ζήτηση των νοικοκυριών . Παράλληλα όμως , οι δημόσιοι φορείς , την αγοραστική δύναμη την οποία απέκτησαν από την είσπραξη των φόρων , θα την χρησιμοποιήσουν για την διενέργεια δαπανών προς εκμίσθωση των αποδεσμευμένων παραγωγικών μέσων και απασχόληση αυτών στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών , τα οποία ικανοποιούν κοινωνικές ανάγκες . Έτσι , με την επιβολή της φορολογίας και την διενέργεια δημοσίων δαπανών , επιτυγχάνεται η μετάθεση παραγωγικών μέσων , από την ιδιωτική στην δημόσια χρήση και καθιστά δυνατή την παραγωγή αγαθών για την κάλυψη των κοινωνικών αγαθών .

Θα πρέπει να διευκρινισθεί , ότι ο παραπάνω αναφερθείς μηχανισμός αποκτήσεως , από την δημόσια εξουσία , να χρησιμοποιήσει τα παραγωγικά μέσα , δεν σημαίνει ότι και η παραγωγή των αγαθών τα οποία ικανοποιούν κοινωνικές ανάγκες , διεξάγονται αναγκαίως από το δημόσιο . Για ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες , το δημόσιο , αναλαμβάνει την παραγωγή , όπως συμβαίνει για παράδειγμα , με την πληρωμή από το δημόσιο , των υπηρεσιών των δικαστών για την απονομή της δικαιοσύνης ή των αστυνομικών για την τήρηση της τάξης . Σε πολλές όμως περιπτώσεις , η μεν παραγωγή των αγαθών που καλύπτουν κοινωνικές ανάγκες , διενεργείται από ιδιωτικές επιχειρήσεις , ενώ το δημόσιο ως υπεύθυνο για την ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών , διενεργεί απλώς τις δαπάνες για την αγορά αυτών . Παραδείγματος χάρη , η παραγωγή πολεμικών πλοίων , αρμάτων μάχης , τροφίμων για το στρατό , γραφομηχανών για τις δημόσιες υπηρεσίες , διενεργείται συνήθως από ιδιωτικές επιχειρήσεις , ενώ το δημόσιο με δαπάνες του , αγοράζει τα αγαθά αυτά , για ικανοποίηση των κοινωνικών αναγκών .

8.2 . ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν ισχυρότατο μέσο , για την αντιμετώπιση της περιοδικής υποαπασχολήσεως ή προς την καταπολέμηση του πληθωρισμού . Προς επίτευξη των στόχων αυτών , οι δημόσιες δαπάνες γίνεται να χρησιμοποιηθούν ως εξής :

Ως γνωστόν , κατά τις περιόδους οικονομικής υφέσεως , η ζήτηση των ιδιωτικών φορέων , μειώνεται , με συνέπεια την μείωση της παραγωγής αγαθών , της απασχολήσεως των παραγωγικών μέσων και των πραγματικών εισοδημάτων . Υπό αυτές τις συνθήκες , το δημόσιο είναι δυνατό , να βοηθήσει την οικονομία να εξέλθει της υφέσεως , εάν προβεί στην αύξηση των δημοσίων δαπανών . Η αύξηση ενισχύει τη συνολική ζήτηση της οικονομίας , προκαλεί στην συνέχεια αύξηση της παραγωγής και τείνει να επαναφέρει την οικονομία σε πλήρη απασχόληση . Ο μηχανισμός με τον οποίο επιτυγχάνεται αυτό έχει ως εξής : Ας υποθέσουμε , ότι στην δεδομένη περίοδο της οικονομικής υφέσεως , υφίσταται στην οικονομία υποαπασχόληση των παραγωγικών μέσων , λόγω ανεπαρκούς συνολικής ζήτησεως και έτσι το δημόσιο αποφασίζει να αντιμετωπίσει την κατάσταση αυτή , με την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων και συγκεκριμένα των δαπανών για δημόσια έργα . Η εκτέλεση των δημοσίων έργων συνεπάγεται καταρχήν , αύξηση των εισοδημάτων των ιδιωτών , οι οποίοι προσφέρουν τις υπηρεσίες των παραγωγικών τους μέσων , στα έργα αυτά (αύξηση εισοδημάτων εργατών , εργολάβων , τεχνικών , παραγωγών κατασκευαστικών υλικών) Στη συνέχεια , το τμήμα του αυξημένου εισοδήματος , είναι σχεδόν βέβαιο , ότι θα κατευθυνθεί στη ζήτηση αγαθών καταναλώσεως . Αυτό θα δημιουργήσει κίνητρο αυξήσεως της παραγωγής των ιδιωτικών επιχειρήσεων , προς ικανοποίηση , της αυξημένης ζήτησεως .

Για να καταστεί όμως δυνατή , η αύξηση της παραγωγής , θα παραστεί ανάγκη , οι ιδιωτικές επιχειρήσεις να προσλάβουν πρόσθετο αριθμό εργατών , να προμηθευτούν μεγαλύτερη ποσότητα πρώτων υλών και να αξιοποιήσουν τον υποαπασχόληση ευρισκόμενο κεφαλαιουχικό τους εξοπλισμό . Θα προκληθεί και δεύτερο κύμα αυξήσεως των εισοδημάτων και της ζήτησεως . Η διαδικασία αυτή θα συνεχιστεί , με αποτέλεσμα , η παραγωγή και η απασχόληση να αυξηθούν πολλαπλασίως σε σχέση προς την αρχική αύξηση που προκλήθηκε , από τις δαπάνες για δημόσια έργα .

Από την ανάλυση αυτή προκύπτει , ότι μια αύξηση των δημοσίων δαπανών προκαλεί πολλαπλάσια αύξηση της παραγωγής , της απασχολήσεως και των εισοδημάτων . Ακριβώς για την ιδιότητα αυτή , καθιστά την αύξηση των δημοσίων δαπανών , ισχυρότατο μέσο

αντιμετώπισης της περιοδικής υποαπασχόλησης , που οφείλεται στην ανεπάρκεια της συνολικής ζήτησεως .

Εξάλλου , όταν για διάφορους λόγους , η συνολική ζήτηση υπερβεί ή τείνει να υπερβεί την παραγωγική δυναμικότητα της οικονομίας και να προκαλέσει πληθωρισμό με την μείωση των δημόσιων δαπανών . Ο μηχανισμός με τον οποίο καταστέλλεται ο πληθωρισμός και οι καταστροφικές συνέπειες αυτού , είναι ο ίδιος που έχει αναφερθεί πιο πάνω , ο οποίος όμως ενεργεί προς την αντίθετη κατεύθυνση .

Η μείωση των δημοσίων δαπανών καταναλώσεως ή επενδύσεως , συνεπάγεται αρχικώς μείωση της ζήτησεως του δημοσίου για αγαθά και υπηρεσίες . Αυτό προκαλεί στη συνέχεια , μείωση των εισοδημάτων των ιδιοκτητών των παραγωγικών μέσων των απασχολούμενων στην παραγωγή των δημοσίων αγαθών . Λόγω μείωσης των εισοδημάτων τους , οι ιδιωτικοί φορείς είναι σχεδόν βέβαιο , ότι θα περιορίσουν την ζήτηση καταναλωτικών αγαθών . Προκαλείται έτσι , δεύτερο κύμα μείωσης της ζήτησεως . Στην συνέχεια , οι ιδιωτικές επιχειρήσεις θα περιορίσουν τα σχέδιά τους , για μεγαλύτερη παραγωγή αγαθών , εφόσον μειωθεί η ζήτηση των νοικοκυριών . Αυτό έχει σαν συνέπεια και άλλη μείωση των εισοδημάτων και της ζήτησης των απασχολούμενων στις ιδιωτικές επιχειρήσεις . Η διαδικασία αυτή , έχει σαν αποτέλεσμα μεγαλύτερη μείωση της δημόσιας δαπάνης , συγκράτηση της ζήτησεως και των εισοδημάτων , γεγονός που καθιστά δυνατή την πρόληψη και καταστολή του πληθωρισμού .

Βασικό θέμα που προκύπτει , κατά την χρησιμοποίηση των δημοσίων δαπανών ως μέσου πολιτικής σταθεροποίησης της οικονομίας , είναι ποια κατηγορία δαπάνης θα επιλεγεί , ως αποτελεσματική και κοινωνικώς συμφέρουσα , για την επίτευξη του στόχου αυτού . Το θέμα αυτό , αποτελεί αντικείμενο μελέτης της δημοσιονομικής πολιτικής και δεν εξετάζεται στην παρούσα φάση . Ωστόσο , θα ήταν αρκετό να σημειωθεί , ότι οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες , είναι περισσότερο αποτελεσματικό μέσο σταθεροποίησης της οικονομίας σε σύγκριση με τις μεταβιβαστικές πληρωμές . Αυτό διότι , η αύξηση των δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες , αυξάνει το ίδιο την συνολική ζήτηση στην οικονομία , ενώ η αύξηση των μεταβιβαστικών πληρωμών αυξάνει αρχικά την συνολική ζήτηση , μόνο κατά τον βαθμό που οι ενισχυόμενοι από το δημόσιο , καταναλώνουν την χρηματική παροχή την οποία λαμβάνουν . Εξάλλου , οι τρέχουσες δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες , συγκρινόμενα προς την δημόσια επένδυση , κυρίως προς τα δημόσια έργα παρουσιάζουν το πλεονέκτημα της μεγαλύτερης ελαστικότητας από την αυξομείωση του ύψους αυτών . Έτσι για παράδειγμα , προς αντιμετώπιση περιοδικής υποαπασχολήσεως , είναι προτιμητέα , η αύξηση των τρέχουσων δαπανών από την έναρξη εκτελέσεως νέων έργων , δεδομένου

ότι οι πρώτες είναι εύκολο να συγκρατηθούν ή να περικοπούν όταν επιτευχθεί πλήρης απασχόληση και υπάρξουν τάσεις για πληθωριστικές πιέσεις . Η διακοπή αντιθέτως , ενός ημιτελούς έργου δεν είναι σκόπιμη , διότι συνεπάγεται σημαντική απώλεια κεφαλαίου για την οικονομία . Παρά το μειονέκτημα αυτό , τα δημόσια έργα προς αντιμετώπιση της περιοδικής υποαπασχόλησης , πλεονεκτούν έναντι των τρέχουσων δαπανών για αγαθά και υπηρεσίες , διότι παρέχουν την δυνατότητα στο κράτος , της διενέργειας χρήσιμων επενδύσεων με ελάχιστο κοινωνικό κόστος , δεδομένου ότι δεν αποσπώνται απασχολούμενα παραγωγικά μέσα , από την ιδιωτική χρήση , αλλά χρησιμοποιούνται τα ήδη αργούντα

8.3. ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ

Έχει ήδη επισημανθεί ο ρόλος των δημοσίων δαπανών ως μέσο πολιτικής προς επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης , κυρίως των καθυστερημένων οικονομιών . Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν μέσο αποτελεσματικό προς την εξασφάλιση δύο βασικών προϋποθέσεων επιταχύνσεως της οικονομικής ανάπτυξης όπως: α) της δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών για την ανάληψη παραγωγικών επενδύσεων από τους ιδιωτικούς φορείς και β) της ποιοτικής βελτιώσεως του εργατικού δυναμικού .

Ως πλέον αποτελεσματική κατηγορία δημοσίων δαπανών για την προώθηση παραγωγικών ιδιωτικών επενδύσεων , θεωρούνται οι δημόσιες δαπάνες σε έργα οικονομικής υποδομής , οι επιδοτήσεις και οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις . Ο μηχανισμός των τριών κατηγοριών δημοσίων δαπανών που συμβάλλει στην προώθηση της επενδυτικής δραστηριότητας των ιδιωτικών φορέων έχει ως εξής :

Οι δημόσιες δαπάνες ως έργα οικονομικής υποδομής (εγχειοβελτιωτικά έργα , συγκοινωνιακό δίκτυο , δίκτυο τηλεπικοινωνιών , εγκαταστάσεις υδρεύσεως και αποχετεύσεως) συντελούν στην μείωση του κόστους παραγωγής , αύξηση της παραγωγικότητας και κατά συνέπεια διευρύνουν τις επικερδείς ευκαιρίες επενδύσεων των ιδιωτών , στους επιθυμητούς από ανάπτυξης κλάδους παραγωγής (βιομηχανία , γεωργία , τουρισμός) Δημιουργείται κατά αυτόν τον τρόπο κίνητρο για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις , για ανάληψη αυξημένων επενδύσεων , στους κλάδους αυτούς , στους οποίους επιταχύνεται ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης .

Οι επιδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις επιφέρουν , όπως έχει ήδη αναφερθεί , τεχνητή αύξηση του κέρδους ή συντελούν στην αύξηση των πωλήσεων και δημιουργεί κίνητρο για την επέκταση της επενδυτικής δραστηριότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων .

Τέλος , οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου προς τις επιχειρήσεις , καλύπτουν μέρος της δαπάνης , για κεφαλαιουχικό εξοπλισμό της επιχείρησης , μειώνουν σημαντικά τους κινδύνους για νέες επενδύσεις και αποτελούν ισχυρότερο κίνητρο για ανάληψη επενδυτικής δραστηριότητας .

Ως πλέον αποτελεσματικές κατηγορίες δημοσίων δαπανών για ποιοτική βελτίωση του εργατικού δυναμικού , θεωρούνται κυρίως οι δημόσιες δαπάνες για έργα κοινωνικής υποδομής , όπως είναι οι επενδύσεις σε σχολικά κτήρια , κέντρα επιστημονικών ερευνών και εφαρμογών , διδακτικά μέσα , νοσοκομεία , σταθμούς βιομηχανικής υγιεινής , εργατικές κατοικίες . Επίσης συντελούν στην ποιοτική βελτίωση του εργατικού δυναμικού , ορισμένες κατηγορίες τρεχουσών δαπανών όπως είναι , η αύξηση των τρεχουσών δαπανών παιδείας προς αύξηση του αριθμού των εκπαιδευτικών , οι υποτροφίες , οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης . Οι πιο πάνω κατηγορίες δαπανών αυξάνουν σημαντικά , την παραγωγικότητα της εργασίας , και καθιστούν αποτελεσματική , την συμμετοχή του εργατικού δυναμικού , στην διαδικασία της οικονομικής αναπτύξεως . Για παράδειγμα , οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία (επενδύσεις σε σχολές , αμοιβές εκπαιδευτικών , υποτροφίες) , συντελούν στην εξύψωση της γενικής και ειδικής κατάρτισεως εργατών , υπαλλήλων , αγροτών και επιχειρηματιών , που καθιστά αυτούς ικανούς να αποκτούν και να αξιοποιούν τις πληροφορίες τις οποίες παρέχει η αγορά , και να εφαρμόζουν τις σύγχρονες τεχνικές μεθόδους παραγωγής και οικονομικής δράσης .

8.4 . ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΠΑΜΒΛΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ

Ολες οι κατηγορίες δημοσίων δαπανών , ασκούν , άλλες σε μεγαλύτερο και άλλες σε μικρότερο βαθμό , επίδραση στην διανομή του εισοδήματος . Για παράδειγμα οι δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες των οποίων ο πρωταρχικός σκοπός είναι η μετακίνηση παραγωγικών μέσων από την ικανοποίηση ατομικών αναγκών στην ικανοποίηση κοινωνικών αγαθών ασκούν επίδραση στην διανομή του εισοδήματος , εφόσον παρέχουν υπηρεσίες σε εκείνες τις εισοδηματικές τάξεις , οι οποίες λόγω χαμηλού εισοδήματος , δεν έχουν την ικανότητα καταβολής φόρου ανάλογου

προς τις παρεχόμενες δημόσιες υπηρεσίες . Εν τούτοις , από όλες τις κατηγορίες δαπανών , η πλέον αποτελεσματική και παρουσιάζουσα τα περισσότερα πλεονεκτήματα , ως μέσο πολιτικής αναδιανομής του εισοδήματος , είναι οι μεταβιβαστικές πληρωμές και ειδικώς οι μεταβιβάσεις εισοδήματος προς τα νοικοκυριά . Ο μηχανισμός που χρησιμοποιείται συνήθως προς άμβλυνση των ανισοτήτων στην διανομή του εισοδήματος , έχει ως εξής : Το δημόσιο επιβάλλει φορολογία επί των ιδιωτικών φορέων , η οποία πλήττει αναλογικώς πιο πολύ τις οικονομικές ισχυρές τάξεις (προοδευτικός φόρος επί των κληρονομιών) . Στην από τα έσοδα που απορροφά από την φορολογία αυτή , προβαίνει στις μεταβιβαστικές πληρωμές προς τις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις του πληθυσμού (οικογενειακά επιδόματα , συντάξεις) . Με την μέθοδο αυτή καθίσταται δυνατή , η μεταβίβαση εισοδήματος , από τις ανώτερες στις κατώτερες εισοδηματικές τάξεις και κατά συνέπεια , η από άμβλυνση των ανισοτήτων στην διανομή του εισοδήματος . Ο μηχανισμός αυτός παρουσιάζει το χαρακτηριστικό , το οποίο σε πολλές περιπτώσεις θεωρείται από την πολιτική εξουσία ως επιθυμητό , γιατί συντελεί στην αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των κατώτερων εισοδηματικών τάξεων , χωρίς όμως το δημόσιο να παρεμβαίνει αμέσως , στην κατανομή των παραγωγικών μέσων και επομένως στην διάρθρωση της παραγωγής , όπως αυτή διαμορφώνεται , από το μηχανισμό της αγοράς . Αυτό γιατί οι ενισχυόμενοι από το δημόσιο , είναι ελεύθεροι να διαθέσουν την χρηματική ενίσχυση , βάσει των προτιμήσεων και των δεδομένων της αγοράς .

Σε πολλές όμως περιπτώσεις , θεωρείται από την πολιτική εξουσία σκόπιμο , η αναδιανομή του εισοδήματος , να συνδυάζεται με δωρεάν ή μειωμένες τιμές , προς τους ενισχυόμενους ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών , τα οποία από την φύση τους παράγονται και διατίθεται μέσω της αγοράς , αλλά οι τιμές περιορίζουν ή αποκλείουν , την ζήτηση αυτών εκ μέρους των κατώτερων εισοδηματικών τάξεων . Προς επίτευξη αυτού του σκοπού , το δημόσιο είναι δυνατό να χρησιμοποιήσει διάφορες μεθόδους από τους οποίους οι σπουδαιότεροι είναι οι εξής τρεις :

Πρώτον , οι μονομερείς παροχές σε είδος , όπως είναι , τα μαθητικά συσσίτια , η δωρεάν παροχή συγγραμμάτων , η δωρεάν παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης .

Δεύτερον , η επιδότηση των ιδιωτικών , υπό τον όρο διαθέσεως από αυτές , των παραγωγικών αγαθών , σε χαμηλότερες τιμές από εκείνες που διαμορφώνονται στην αγορά , μέσω της προσφοράς και της ζήτησης .

Τρίτον , η σύσταση δημοσίων επιχειρήσεων ή οργανισμών προς παραγωγή και διάθεση ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών σε τιμές μικρότερες του κόστους παραγωγής , και η διαφορά καλύπτεται μέσω του δημοσίου με την μορφή επιδότησης π.χ. αστικές συγκοινωνίες .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

9.1 . ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο διαπιστώθηκε , ότι λόγω των περιορισμένων παραγωγικών μέσων , οποιαδήποτε αύξηση των δημοσίων δαπανών είναι δυνατή μόνο δια της μείωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης ή των ιδιωτικών επενδύσεων . Από την διαπίστωση αυτή προκύπτει το θεμελιώδες συμπέρασμα , ότι δεν είναι δυνατή η απεριόριστος αύξηση των δημοσίων δαπανών , δεδομένου ότι οποιαδήποτε αύξηση αυτών συνεπάγεται κόστος , που οδηγεί στην μείωση της παραγωγής αγαθών που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες . Αποκλείοντας αυτή την δυνατότητα απεριόριστου αυξήσεως των δημοσίων δαπανών , αυτομάτως ανακύπτει πρόβλημα επιλογής του είδους και προσδιορισμού του ύψους αυτών . Το πρόβλημα αυτό μπορεί να διατυπωθεί ως εξής . Τι είδους δαπάνες θα διενεργηθούν υπό του δημοσίου ; Η κατά άλλη έκφραση . Τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες ;

Το παραπάνω πρόβλημα είναι παρόμοιο με εκείνο , το οποίο ανακύπτει στον ιδιωτικό τομέα , προκειμένου περί της παραγωγής αγαθών που ικανοποιούν τις ατομικές ανάγκες . Στις ελεύθερες οικονομίες , ως γνωστών , οι αποφάσεις περί του τι και πόσο θα παραχθεί από τα αγαθά που ικανοποιούν τις ατομικές ανάγκες , λαμβάνονται ελεύθερα από τους ιδιωτικούς φορείς . Λειτουργεί στις οικονομίες αυτές , ένας μηχανισμός , γνωστός ως μηχανισμός των τιμών , ο οποίος συντονίζει και κατευθύνει τις αποφάσεις των ιδιωτικών φορέων κατά τρόπο ώστε να πραγματοποιούνται οι άριστες επιλογές του είδους και τις ποσότητες των παραγόμενων αγαθών , με την έννοια ότι παράγονται τα αγαθά εκείνα τα οποία ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις των ιδιωτών και στις ποσότητες που είναι αναγκαίες . Γεννιέται κατόπιν τούτου , το ερώτημα . Ποιοι λαμβάνουν τις αποφάσεις για το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά και με ποιο μηχανισμό είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν οι άριστες επιλογές για το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών με την έννοια της παραγωγής εκείνων των δημοσίων αγαθών και στην ποσότητα που θα μεγιστοποιούν στο σύνολο την κοινωνική ευημερία .

Το ανώτερο ερώτημα , θέτει το κεντρικό ερώτημα το οποίο απασχολεί ανέκαθεν , τους θεωρητικούς της δημόσιας οικονομικής . Δυστυχώς δεν

έχει διατυπωθεί μέχρι σήμερα , μια γενικώς παραδεκτή θεωρία , η οποία να δίνει λύση στο πρόβλημα αυτό στηριζόμενη στην πραγματικότητα .

Οι απόψεις και οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς είναι πολλές , και όλες βασίζονται , σε μεγαλύτερη ή μικρότερη έκταση σε αξιολογικές κρίσεις . Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε συνοπτικά και με τον πιο απλοποιημένο τρόπο , τις κυριότερες απόψεις και θεωρίες , ως προς το ποιοι και δια ποιου μηχανισμού , αποφασίζουν περί του είδους και του ύψους των δημοσίων δαπανών .

Δύο απόψεις , οι οποίες εξαρχής θα πρέπει να απορριφθούν λόγω των λογικών ασυνεπειών είναι οι εξής .

Πρώτον , οι απόψεις ότι , το είδος των δημοσίων δαπανών και το ύψος , να καθορίζεται αναλόγως των αναγκών , οι οποίες εκάστοτε απαιτούν ικανοποίηση . Η άποψη αυτή , υποστηρίζει ότι για παράδειγμα , εάν μια χώρα μέχρι το 1975 είχε ανάγκη 5.000 σχολείων , 1.000.000 κυβικών νερού κατά μέσο όρο ετησίως , 300 υποβρυχίων , 2.000 χιλιομέτρων οδικού κτλ. , οι ανάγκες αυτές είναι τόσο προφανείς , ώστε το δημόσιο θα πρέπει να προχωρήσει , στην διενέργεια των αντίστοιχων δαπανών και στο απαιτούμενο ύψος προς την κάλυψη αυτών . Η άποψη αυτή αγνοεί , κατά βάση , ότι πάσα δημόσια δαπάνη έχει κόστος και ότι πιθανώς το όφελος , το οποίο θα προκύψει από ορισμένες δαπάνες , να μην δικαιολογεί το κόστος το οποίο συνεπάγονται . Στην ουσία , η άποψη αυτή αγνοεί , ότι σε κάθε οικονομία τα παραγωγικά μέσα είναι περιορισμένα και ότι λόγω της στενότητας που υπάρχει , προκύπτει πρόβλημα επιλογής , μεταξύ ανταγωνιστικών αγαθών που ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες .

Η δεύτερη άποψη , υποστηρίζει ότι το ύψος των δημοσίων δαπανών , δεν πρέπει να υπερβαίνει την φορολογική δυναμικότητα της οικονομίας δηλαδή το ανώτατο όριο φορολογικού βάρους , το οποίο είναι δυνατόν , χωρίς σοβαρές παρενέργειες , να φέρει ο ιδιωτικός τομέας . Ο καθορισμός με αυτόν τον τρόπο , του ύψους των δημοσίων δαπανών , είναι αυθαίρετος . Βασική αδυναμία της απόψεως αυτής , είναι ότι δεν λαμβάνει υπόψη το όφελος , το οποίο είναι δυνατόν να προκύψει από τον διαζευκτικό τρόπο χρησιμοποίησης , δεδομένης ποσότητας παραγωγικών μέσων .

Οι παραπάνω δύο απόψεις , πέρα των βασικών ασυνεπειών , δεν δίνουν απάντηση στο αρχικό ερώτημα που έχει τεθεί , ποιοι δηλαδή αποφασίζουν , για το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών και με ποιο μηχανισμό πετυχαίνεται η άριστη επιλογή .

Οι θεωρίες περί επιλογής του τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά , τα οποία έχουν γενικότερη απήχηση και τυγχάνουν ευρύτατης συζητήσεως από τους θεωρητικούς της δημόσιας οικονομικής , είναι τα παρακάτω :

- α) Η θεωρία προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών δια μηχανισμού « παρομοίου » προς τον μηχανισμό των τιμών , που είναι γνωστή ως θεωρία του ανταλλάγματος .
- β) Η θεωρία της ισότητας οριακού κόστους προς οριακό όφελος , που είναι γνωστή ως θεωρία μεγιστοποίησης της κοινωνικής ευημερίας .
- γ) Η θεωρία επιλογής των δημοσίων δαπανών μέσω του πολιτικού μηχανισμού .

9.2. ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΔΙΑ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ « ΠΑΡΟΜΟΙΟΥ » ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ
(Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ)

Η θεωρία προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών δια του μηχανισμού « παρομοίου » προς το μηχανισμό των τιμών , έχει παλαιά προέλευση . Οι πρώτες ιδέες της θεωρίας αυτής , βρίσκονται στην πολιτική φιλοσοφία περί φυσικού δικαίου των θεωρητικών του δέκατου αιώνα . Βασικό στοιχείο των θεωρητικών αντιλήψεων της εποχής εκείνης περί κράτους , ως κοινωνικού συμβολαίου , είναι ότι ο φόρος αποτελεί το αντίτιμο των υπηρεσιών , τις οποίες παρέχει το κράτος προς τους πολίτες . Επί της αντιλήψεως αυτής , στηρίχθηκαν οι μετέπειτα θεωρίες από τους φυσιοκράτες , και τους κλασικούς οικονομολόγους , για το φόρο ως αντάλλαγμα ή ως αντιπαροχή ή ως τιμή των ειδικών ωφελειών , των παρεχόμενων από το κράτος προς τους πολίτες .

Κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα , οι οικονομολόγοι της ιταλικής , αυστριακής , και σουηδικής σχολής , επεξεργάσθηκαν μεθοδικότερα , τις πιο πάνω αντιλήψεις . Αυτοί προσπάθησαν να θεμελιώσουν θεωρητικώς ότι το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών , προσδιορίζεται κατά ουσία , από αρχές παρόμοιες προς τις αρχές της αγοράς , οι οποίες προσδιορίζουν το τι και πόσο θα παραχθεί από τον ιδιωτικό τομέα , προκειμένου τα αγαθά να ικανοποιήσουν ατομικές ανάγκες . Παραβλεπομένων των διαφωνιών των θεωρητικών , των σχολών αυτών , επί δευτερευούσης σημασίας θεμάτων , η κεντρική τους θέση είναι η εξής: Στις ελεύθερες οικονομίες , οι ιδιωτικοί φορείς αξιολογούν τα δημόσια αγαθά και τις αντίστοιχες δημόσιες δαπάνες με κριτήριο το ίδιο τους το συμφέρον , προκειμένου τα αγαθά αυτά να ικανοποιούν τις ατομικές ανάγκες . Κατά τον τρόπο αυτό , οι ιδιωτικοί φορείς διαμορφώνουν και εκφράζουν ελεύθερα , το κλίμα των πραγματικών προτιμήσεων για τα δημόσια αγαθά . Δεδομένου του εισοδήματος των ιδιωτικών φορέων και της κλίμακας των προτιμήσεων από αυτούς , του

δημοσίου αγαθού , εξαρτάται από την τιμή του . Αλλά ρόλο τιμής περί των δημοσίων αγαθών , παίζει ο φόρος . Ο φόρος αποτελεί το μηχανισμό εξισορροπήσεως της ζητήσεως και της προσφοράς των αγαθών , τα οποία ικανοποιούν τις ατομικές ανάγκες .

Επίσης , η θεωρία του προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών δια του μηχανισμού « παρομοίου » προς το μηχανισμό των τιμών , αποτέλεσε αντικείμενο οξύτατης κριτικής . Η κριτική αυτή στρέφεται κυρίως , κατά των εξής υποθέσεων και σημείων της θεωρίας αυτής :

1 . *Επί της υποθέσεως , περί αποκαλύψεως των αληθινών προτιμήσεων των φορολογουμένων* . Βασική υπόθεση των θεωριών περί προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών , βάση αρχών παρομοίων προς τις αρχές τις αγοράς , είναι ότι οι φορολογούμενοι , εκδηλώνουν τις πραγματικές προτιμήσεις τους , για αγαθά που ικανοποιούν τις ατομικές τους ανάγκες . Ο φορολογούμενος γνωρίζει ότι , λόγω της αδιαιρετότητας των δημοσίων αγαθών , το όφελος από αυτά θα παρασχεθεί ούτως ή άλλως και σε αυτόν , υποεκτιμά τις προτιμήσεις του προς το σκοπό μειώσεως του ποσοστού συμμετοχής αυτού στο κόστος παραγωγής ή της σχετικής φορολογικής επιβαρύνσεως .

Εφόσον όμως , οι φορολογούμενοι δεν εκδηλώνουν εμφανώς τις αληθινές τους προτιμήσεις , δεν είναι δυνατός ο προσδιορισμός των συναρτήσεων ζήτησης αυτών και επομένως , καταρρέει η κεντρική θέση της υπό εξέτασιν θεωρίας , περί προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών δια μηχανισμού « παρομοίου » προς το μηχανισμό των τιμών . Το πρόβλημα , επομένως , δια ποιου μηχανισμού είναι δυνατή η αποκάλυψη των προτιμήσεων των ιδιωτικών φορέων για τα δημόσια αγαθά , παραμένει .

2 . *Επί της υποθέσεως περί αξιολογήσεως των δημοσίων αγαθών υπό των ιδιωτικών φορέων , με κριτήριο το ατομικό συμφέρον* , κεντρική θέση της υπό εξέτασης θεωρίας , είναι ότι η επιλογή του τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά και επομένως το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών , βασίζεται στην κλίμακα των προτιμήσεων του κάθε ιδιωτικού φορέως , η οποία διαμορφώνεται με κριτήριο το ατομικό συμφέρον . Η θέση αυτή , έχει καταστεί αντικείμενο οξύτατης κριτικής . Κατά πρώτον , ριζική είναι η αντίθεση των υποστηρικτών της οργανικής περί του κράτους θεωρίας . Αυτοί υποστηρίζουν ότι , προκειμένου τα αγαθά να ικανοποιούν ατομικές ανάγκες , ο κάθε ιδιωτικός φορέας διαμορφώνει την κλίμακα των προτιμήσεών του , με κριτήριο το κοινωνικό συμφέρον , το οποίο δεν ταυτίζεται πάντοτε και κατά ανάγκη , προς το συμφέρον των επιμέρους ατόμων .

Υπάρχει , κατά δεύτερον , η άποψη ότι ναι μεν , η επιλογή των δημοσίων δαπανών βασίζεται επί των προτιμήσεων των ιδιωτικών φορέων , διότι

δεν είναι δυνατό να φανταστεί κανείς τις κοινωνικές ομάδες που έχουν τις ίδιες προτιμήσεις , πλην όμως η κλίμακα των προτιμήσεων των ιδιωτών , προκειμένου τα περισσότερα δημόσια αγαθά να διαμορφώνονται με κριτήριο όχι το ατομικό συμφέρον , όπως συμβαίνει με την επιλογή των αγαθών που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες , αλλά με κριτήριο το συμφέρον της ολότητας , το γενικό καλό , την κοινωνική ευημερία .

Η υπόθεση αυτή , είναι περισσότερο ρεαλιστική , προκειμένου περί της επιλογής δημοσίων δαπανών , όπως είναι οι δαπάνες για την παιδεία , την δημόσια υγεία , την εθνική άμυνα κτλ . Για τις επιλογές αυτές , οι ιδιωτικοί φορείς σκέπτονται κατεξοχήν , το συμφέρον της ολότητας και κατά δεύτερο λόγο , το ατομικό συμφέρον .

Τέλος , ασθενές σημείο της παραπάνω θεωρίας , είναι ότι παραβλέπεται η ύπαρξη κοινωνικών ομάδων με χαμηλό εισόδημα , το οποίο μόλις επαρκεί για την συντήρησή του . Διότι , αυτές οι ομάδες , αποκλείονται του οφέλους των δημοσίων αγαθών , γιατί δεν συμμετάσχουν στο κόστος παραγωγής αυτών των αγαθών .

9.3 . Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΒΑΣΕΙ **ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΟΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ** **ΠΡΟΣ ΤΟ ΟΡΙΑΚΟ ΟΦΕΛΟΣ** **(ΘΕΩΡΙΑ ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ** **ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ)**

Η ιδέα περί προσδιορισμού των δημοσίων δαπανών , επί της βάσης του οφέλους ή της χρησιμότητας , ελήφθη από την θεωρία της ισορροπίας του καταναλωτή . Τα επί μέρους αγαθά , αναλόγως της προτεραιότητας αυτών στην κλίμακα των προτιμήσεων του καταναλωτή , έχουν για αυτό ορισμένη χρησιμότητα ή άλλως παρέχουν σε αυτόν ορισμένο όφελος .

Το πρόβλημα το οποίο τίθεται έχει ως εξής . Δεδομένου ότι το εισόδημα του καταναλωτού είναι περιορισμένο και ότι η κάθε αγοραζόμενη μονάδα αγαθού πρέπει να υποστεί την θυσία της καταβολής της τιμής , ποιο συνδυασμό αγαθών θα επιλέξει και σε ποια ποσότητα από το κάθε ένα , ώστε να μεγιστοποιήσει την συνολική ικανοποίηση αυτού ή άλλως την συνολική χρησιμότητα ή το συνολικό όφελος , το οποίο παρέχουν τα παραγόμενα αγαθά ; Η απάντηση την οποία δίνει η οικονομική θεωρία στο ερώτημα αυτό είναι , ότι ο καταναλωτής μεγιστοποιεί την ικανοποίησή του , όταν αγοράζει εκείνη την ποσότητα από κάθε αγαθό , ώστε το όφελος το οποίο απολαμβάνει από την τελευταία αγοραζόμενη μονάδα (οριακό όφελος) έκαστου αγαθού , να είναι ίσο προς την τιμή

την οποία καταβάλλει , να είναι ίσο προς την θυσία , την οποία υφίσταται για την αγορά της . Στην τεχνική ορολογία , τον κανόνα μεγιστοποίησης της ικανοποίησης του καταναλωτού , αποτελεί η ισότητα μεταξύ οριακού οφέλους και τιμής .

Η κατά αναλογία αρχή , θα ήταν δυνατό να εφαρμοστεί α) προκειμένου περί της επιλογής μεταξύ αγαθών που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες και αγαθών που ικανοποιούν κοινωνικές ανάγκες (δημοσίων αγαθών) και β) προκειμένου περί επιλογής μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δημοσίων αγαθών (δημοσίων δαπανών) .

Ετσι , η κατανομή των παραγωγικών μέσων , μεταξύ παραγωγής δημοσίων και ιδιωτικών αγαθών τίθεται ως εξής . Δεδομένου ότι, τα παραγωγικά μέσα είναι περιορισμένα και ότι προς την παραγωγή μιας επιπλέον μονάδας δημοσίου αγαθού , οι ιδιωτικοί φορείς πρέπει να υποστούν την θυσία της μείωσης της ιδιωτικής παραγωγής την πληρωμή φόρου ποιος συνδυασμός μεταξύ δημοσίων αγαθών και αγαθών που καλύπτουν ατομικές ανάγκες πρέπει να επιλεγεί , προς μεγιστοποίηση της ικανοποίησης των ιδιωτών ή προς μεγιστοποίηση της « κοινωνικής χρησιμότητας » ή « του κοινωνικού οφέλους » . Κατά τους PIGOU και DALTON η παραγωγή δημοσίων αγαθών και επομένως οι δημόσιες δαπάνες , θα πρέπει να ανέρχονται μέχρι του επιπέδου , από το οποίο το όφελος που προκύπτει για την κοινωνία από την δαπάνη μιας πρόσθετου μονάδας (οριακό κοινωνικό όφελος) να είναι τουλάχιστον , ίσο προς το κόστος , το οποίο βαρύνει την κοινωνία για την πρόσθετη αυτή δαπάνη (οριακό κοινωνικό κόστος) να είναι ίσο προς την εγκαταλειπόμενη ικανοποίηση των ατομικών αναγκών , την οποία συνεπάγεται η πληρωμή φόρου προς κάλυψη της δαπάνης αυτής . Στην τεχνολογική ορολογία , το άριστο επίπεδο των συνολικών δημοσίων δαπανών πραγματοποιείται , εφόσον πληρείται ο κανόνας της ισότητας μεταξύ κοινωνικού οφέλους και οριακού κοινωνικού κόστους . Η απόκλιση από τον κανόνα αυτό , οδηγεί σε συνολική κοινωνική χρησιμότητα μικρότερης , της μέγιστης δυνατής . Αυτό , εάν προς στιγμή υποθεθεί , ότι το όφελος το οποίο προκύπτει από την διάθεση μιας επιπλέον χρηματικής μονάδας , προς αύξηση των δημοσίων δαπανών το μεγαλύτερο από το όφελος το οποίο προκύπτει από την διάθεση της χρηματικής αυτής μονάδας προς παραγωγή αγαθών , ικανοποιούν ατομικές ανάγκες , η συνολική χρησιμότητα ή το συνολικό όφελος της κοινωνίας θα είχε αυξηθεί εάν μετατίθεντο παραγωγικά μέσα από τον ιδιωτικό στον δημόσιο τομέα .

Αντιθέτως , εάν υποθεθεί , ότι το όφελος το οποίο προκύπτει από την τελευταία δαπανώμενη χρηματική μονάδα προς παραγωγή δημοσίων αγαθών είναι μικρότερο εκείνου , το οποίο προκύπτει εάν η τελευταία αυτή χρηματική μονάδα διατίθεντο προς παραγωγή αγαθών που ικανοποιούν ατομικές ανάγκες , το συνολικό όφελος της κοινωνίας θα

είχε αυξηθεί , εάν μετατίθεντο παραγωγικά μέσα από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα . Επομένως , το άριστο επίπεδο δημοσίων δαπανών είναι εκείνο , το οποίο το οριακό κοινωνικό όφελος , είναι ίσο προς το οριακό κοινωνικό κόστος .

9.4. Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ

Οι μηχανισμοί λήψης αποφάσεων . Εχει καταστεί σαφές , ότι η βασική θέση των θεωριών του ανταλλάγματος είναι , ότι η επιλογή του τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά , βασίζεται στις προτιμήσεις των ιδιωτικών φορέων . Η θέση όμως αυτή παραμένει άνευ πρακτικής αξίας , εάν δεν λυθεί το εξής βασικό πρόβλημα . Δια ποιου μηχανισμού λήψεως αποφάσεων , καθίσταται δυνατή η επιλογή δημοσίων δαπανών ανταποκρινόμενων στις προτιμήσεις των ιδιωτών ; Εξάλλου , βασική θέση της θεωρίας μεγιστοποίησης της κοινωνικής ωφέλειας , είναι ότι το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά , να προσδιορίζεται με βάση τον κανόνα της ισότητας του οριακού κόστους προς το οριακό κοινωνικό όφελος . Αλλά και η θέση αυτή είναι άνευ πρακτικής σημασίας , αν δεν λυθεί το πρόβλημα ποιος ή ποιοι και δια ποιου μηχανισμού λήψεως αποφάσεων θα προσδώσουν αξία , στο κοινωνικό κόστος και το κοινωνικό όφελος .

Υπάρχουν δύο μηχανισμοί λήψεως αποφάσεως σχετικά με το τι και πόσο θα παραχθεί από κάθε αγαθό . Ο μηχανισμός των τιμών και ο πολιτικός μηχανισμός :

α) *Ο μηχανισμός των τιμών* . Υπό ορισμένες συνθήκες , ο μηχανισμός των τιμών , καθιστά δυνατόν τις ατομικές επιλογές , των ιδιωτικών φορέων λήψεως αποφάσεων και επιλογής των αγαθών εκείνων και των ποσοτήτων αυτών , τα οποία ανταποκρίνονται απολύτως , στην κλίμακα των προσωπικών του προτιμήσεων . Μια από τις βασικές προϋποθέσεις αποτελεσματικής εφαρμογής του μηχανισμού των τιμών για επιλογές που θα ανταποκρίνονται στις προσωπικές προτιμήσεις του κάθε ιδιωτικού φορέα , είναι η διαιρετότητα των αγαθών και υπηρεσιών , η οποία επιτρέπει εξατομίκευση της καταναλώσεως αυτών . Εφόσον τα αγαθά είναι απολύτως διαιρετά , οι μέσω του μηχανισμού των τιμών επιλογές , εκάστου ιδιώτη , είναι ανεξάρτητοι , υπό την έννοια ότι η επιλογή του ενός ιδιώτη , δεν σχετίζεται καθ' οιονδήποτε τρόπο με τις επιλογές των λοιπών ιδιωτών . Δια της καταβολής στην αγορά , επικρατούσων τιμών , ο κάθε ιδιωτικός φορέας είναι δυνατό να αποκτή τα αγαθά και τις ποσότητες τις οποίες επιθυμεί , ανεξαρτήτως των επιλογών των

λοιπών φορέων . Την ιδιότητα του διαιρετού παρουσιάζουν , κατά κανόνα , τα αγαθά τα οποία καλύπτουν ατομικές ανάγκες . Για τα αγαθά αυτά , είναι δυνατή η εξατομίκευση της καταναλώσεως . Επομένως , προκειμένου περί της κατηγορίας αυτής αγαθών , ο μηχανισμός των τιμών , καθιστά δυνατή την κάθε ιδιώτου επιλογή εκείνων των αγαθών , τα οποία ανταποκρίνονται στις προσωπικές προτιμήσεις αυτών .

β) *Ο πολιτικός μηχανισμός* . Προκειμένου όμως περί των αγαθών , των οποίων το όφελος δεν είναι διαιρετό αλλά διαχέεται στο κοινωνικό σύνολο , οι αποφάσεις επιλογής του ενός ιδιώτου , δεν είναι δυνατόν να είναι ανεξάρτητοι των αποφάσεων επιλογής των λοιπών ιδιωτών . Η κατηγορία αυτή , περιλαμβάνει τα δημόσια αγαθά . Το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά , είναι υπόθεση η οποία αφορά όλους τους πολίτες . Αυτό σημαίνει , ότι η επιλογή των δημοσίων αγαθών δεν αποτελεί ατομική επιλογή , αλλά ανήκει στην κατηγορία των λεγόμενων , κοινωνικών επιλογών . Βεβαίως ο κάθε ιδιώτης έχει τις ίδιες προτιμήσεις , όσον αφορά τα δημόσια αγαθά . Ο α ιδιώτης προτιμά περισσότερα σχολεία και λιγότερες υπηρεσίες εθνικής άμυνας , ο β δίνει προτεραιότητα στην εθνική άμυνα , ενώ ο γ έχει εντελώς διαφορετικές προτιμήσεις και επιθυμεί περισσότερους δρόμους . Έτσι γεννιέται το ερώτημα . Με ποια διαδικασία μηχανισμού είναι δυνατή η μεταβίβαση από τις προτιμήσεις των ιδιωτών , σε μια κοινωνική κλίμακα προτιμήσεων , βάση της οποίας θα προσδιοριστεί το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά ; Δεδομένης της αδυναμίας εξατομίκευσεως εν μέρει ή εν όλων της καταναλώσεως των αγαθών αυτών , ο μηχανισμός των τιμών δεν καθιστά δυνατή την κάθε επιλογή του κάθε ιδιώτη βάση των προσωπικών του προτιμήσεων , και δεν δίνει επομένως λύση στο παραπάνω πρόβλημα . Διότι εάν ο α είναι διατεθειμένος να καταβάλλει ορισμένη τιμή προς παραγωγή δημοσίων αγαθών ανταποκρινόμενων στις προσωπικές του προτιμήσεις δηλαδή , περισσότερα σχολεία και λιγότερες υπηρεσίες εθνικής άμυνας , δεδομένης της συνολικής καταναλώσεως , οι λοιποί ιδιώτες , ο β και

ο γ , δεν θα είναι πρόθυμοι να καταβάλλουν εκούσια ορισμένη τιμή για την παραγωγή αγαθών , τα οποία δεν ανταποκρίνονται στις ιδιωτικές τους προτιμήσεις . Αυτό θα συνέβαινε γενικώς με όλους τους ιδιώτες , εάν αποφασιζόταν , η μέσω της αγοράς παραγωγής δημοσίων αγαθών . Αλλά και αν ακόμη συμπτωματικώς , τα παραγόμενα δημόσια αγαθά , ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις του κάθε ιδιώτη , δεν είναι δυνατόν να αποκρύψουν τις αληθινές προτιμήσεις τους και να ισχυριστούν ότι κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει , για να μειώσουν ή να αποφύγουν την πληρωμή τιμής όταν είναι βέβαιοι ότι (λόγω της αδιαιρετότητας του αγαθού) , ούτως ή άλλως θα συμμετάσχουν στην χρήση αυτού .

Από τις παραπάνω παρατηρήσεις προκύπτει , ότι κατά τον προσδιορισμό των δημοσίων δαπανών , ανακύπτουν τα εξής δύο βασικά προβλήματα :

1ο) Δεδομένου ότι , συνήθως οι προτιμήσεις των επιμέρους ιδιωτών διαφέρουν , προκύπτει το πρόβλημα , βάση ποιας κλίμακας προτιμήσεων θα προσδιορισθεί , ποια δημόσια αγαθά και σε ποιες ποσότητες θα παραχθούν .

2ο) Δεδομένου ότι , κατά κανόνα δεν συμφωνούν όλοι οι ιδιώτες με την εκάστοτε κλίμακα προτιμήσεων , βάση της οποίας τελικώς αποφασίζεται , ποια αγαθά θα παραχθούν και σε ποια ποσότητα , προκύπτει το πρόβλημα με ποιο τρόπο γίνεται να εκτελεστούν οι λαμβανόμενες αποφάσεις επιλογής .

Η λύση των βασικών αυτών προβλημάτων , είναι δυνατή δια εφαρμογής του πολιτικού μηχανισμού .

Στο πρόβλημα της επιλογής της κλίμακας προτιμήσεων , βάση της οποίας θα προσδιοριστούν οι δημόσιες δαπάνες , ο πολιτικός μηχανισμός δίνει δύο λύσεις :

1η) Η επιλογή υπό του δικτάτορα

2η) Η δημοκρατική διαδικασία επιλογής .

Στην πρώτη περίπτωση , ο δικτάτορας είναι εκείνος που αποφασίζει την κλίμακα προτιμήσεων , βάση της οποίας προσδιορίζεται τι και πόσο θα παραχθεί . Ποια θα είναι η κλίμακα αυτή κανείς δεν γνωρίζει εκ των προτέρων . Πάντως θα πρέπει να εκφράζει τις ατομικές του προτιμήσεις ή τις προτιμήσεις της κοινωνικής ομάδας στην οποία ανήκει ή τις προτιμήσεις ορισμένων παραγόντων , οι οποίοι με την δύναμη που έχουν , διατηρούν τον δικτάτορα στην εξουσία . Ανεξαρτήτως όμως της μορφής την οποία θα έχει η κλίμακα των προτιμήσεων , επιβάλλεται επί των ιδιωτών , παρόλο που είναι δυνατόν να μην ανταποκρίνεται στις προτιμήσεις του συνόλου ή της πλειοψηφίας αυτών .

Στην περίπτωση της δημοκρατικής διαδικασίας επιλογής , η απόφαση περί της κλίμακας επιλογής προτιμήσεων , βάση της οποίας προσδιορίζεται τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά , είναι συλλογική , με την έννοια ότι στην λήψη των αποφάσεων συμμετέχουν όλοι οι ιδιώτες . Η καθολική συμμετοχή των ιδιωτών για την απόφαση επιλογής , είναι δυνατή με τον μηχανισμό της ψηφοφορίας . Η συμμετοχή του ιδιώτη στην ψηφοφορία , του επιτρέπει να εκφράζει τις προτιμήσεις του , αναφορικά με το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά και κατά ποιον τρόπο πρέπει να γίνει η κατανομή του κόστους , μεταξύ των μελών του κοινωνικού συνόλου (πόσο φόρο θα πληρώσει ο κάθε πολίτης) Από το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας προκύπτει η κλίμακα των προτιμήσεων και από αυτή προσδιορίζεται τι και πόσο θα παραχθεί . Η κλίμακα αυτή καλείται κοινωνική κλίμακα προτιμήσεων .

Εφόσον , κατά την ψηφοφορία εφαρμόζεται η αρχή της παμψηφίας , απαιτείται η κοινωνική κλίμακα προτιμήσεων να εκφράζει τις προτιμήσεις όλων των ιδιωτών . Η δια της παμψηφίας προκύπτουσα κλίμακα προτιμήσεων , δείχνει ότι άπαντες οι ιδιώτες , έχουν τις ίδιες αντιλήψεις , βάση της οποίας ψηφίζουν για το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά . Επειδή όμως , η αρχή της παμψηφίας είναι πρακτικώς ανέφικτη , στις δημοκρατικές κοινωνίες εφαρμόζεται η αρχή της πλειοψηφίας . Εφόσον λοιπόν , κατά την ψηφοφορία , εφαρμόζεται η αρχή της απολύτου πλειοψηφίας , απαιτείται η επιθυμία , τουλάχιστον των περισσοτέρων του ενός ψηφοφόρων . Αν εξάλλου , εφαρμόζεται η αρχή της σχετικής πλειοψηφίας , η κοινωνική κλίμακα προτιμήσεων διαμορφώνεται από τις προτιμήσεις των σχετικώς περισσοτέρων ομοφωνούντων επί μιας δεδομένης αξιολογήσεως , σε σχέση προς όλους τους άλλους , οι οποίοι έχουν διαφορετική προτίμηση , αποτελούν ωστόσο μειοψηφία .

Το δεύτερο ζήτημα το οποίο προκύπτει , κατά τον προσδιορισμό των δημοσίων δαπανών , είναι ο τρόπος με τον οποίο καθίστανται εκτελεστές οι αποφάσεις περί επιλογής των δημοσίων δαπανών και περί συμμετοχής των ιδιωτών στο κόστος αυτών . Η δεδομένη εν προκειμένω λύση , είναι η δια του πολιτικού μηχανισμού , λαμβάνονται αποφάσεις και είναι υποχρεωτική για όλους τους ιδιώτες . Εφόσον αποφασισθεί από την πολιτική εξουσία , το τι και πόσο θα παραχθεί από τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες , οι ιδιώτες δεν έχουν δυνατότητα επιλογής . Εξάλλου , η αποφασιζόμενη του κάθε ιδιώτη , στο κόστος παραγωγής , είναι υποχρεωτική , ακόμη και αν τα παραγόμενα αγαθά , δεν ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις αυτών .

Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας των λαμβανόμενων μέσων , του πολιτικού μηχανισμού αποφάσεων , είναι επιβεβλημένος διότι , πλην της παμψηφίας σε όλες τις περιπτώσεις , δεν υπάρχει συμφωνία των ιδιωτών για την κοινωνική κλίμακα προτιμήσεων , βάση της οποίας προσδιορίζεται το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών , ούτε και η σχετική συμμετοχή του καθενός στο κόστος (δηλαδή πόσο φόρο θα πληρώσει ο κάθε ιδιώτης) . Αυτό συμβαίνει , τόσο στις δημοκρατικές κοινωνίες , πολύ περισσότερο όταν αποφασίζει ο δικτάτορας . Ετσι στην δημοκρατική διαδικασία λήψεως αποφάσεων , απαιτείται συμμόρφωση

της μειοψηφίας προς τις εκφρασθείσες προτιμήσεις , διότι καμία απόφαση δεν είναι δυνατό να επιβληθεί . Παραδείγματος χάρη , ακόμη και σε μια δημοκρατική κοινωνία , οι οπαδοί της ειρήνης , οι οποίοι είναι αντίθετοι προς τους πολεμικούς εξοπλισμούς , είναι υποχρεωμένοι να πληρώνουν φόρο , για την κάλυψη των δαπανών ειρήνης , εφόσον αυτό αποφασιστεί από την πλειοψηφία .

Πολύ περισσότερο , είναι αναγκαστικός ο χαρακτήρας των αποφάσεων επιλογής των δημοσίων δαπανών και συμμετοχής στο κόστος , όταν οι αποφάσεις λαμβάνονται από τον δικτάτορα . Διότι σε αυτή την περίπτωση δεν υπάρχει καμιά εγγύηση ότι , τα βάση των αποφάσεων αυτού , παραγόμενα δημόσια αγαθά , ανταποκρίνονται στις προτιμήσεις τις πλειοψηφίας των πολιτών .

Οι αποφάσεις περί του τι και πόσο θα παραχθεί , από τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες , και κατά ποιον τρόπο θα γίνει η κατανομή του κόστους , μεταξύ των πολιτών , αποτελούν πολιτικές πράξεις με υποχρεωτικό χαρακτήρα (νόμοι , διατάγματα) . Την κυριότερη πολιτική πράξη του είδους αυτού , αποτελεί ο κρατικός προϋπολογισμός . Ο προϋπολογισμός εκφράζει το είδος και το ύψος των δημοσίων δαπανών , όπως αυτές αποφασίστηκαν δια μέσου του πολιτικού μηχανισμού (ψηφοφορίας ή αποφάσεως του δικτάτορα) , όπως ακριβώς οι τιμές εκφράζουν το τι και πόσο θα παραχθεί , ώστε να ικανοποιούν τις ατομικές ανάγκες , όπως « αποφασίσθηκε » βάση των δυνάμεων ζήτησεως και προσφοράς .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΑΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΤΕΥΧΟΣ Α
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1974 .
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΔΡΑΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΤΕΥΧΟΣ Β
ΕΚΔΟΤΗΣ ΣΤ. ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΕΙΡΑΙΑΣ 1975 .
- ΔΙΟΝ. ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΑΘΗΝΑ 1967 .
- ΚΟΥΤΣΟΜΑΡΗΣ Γ. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
Ι.Ο.Β.Ε.
ΑΘΗΝΑ 1976 .
- ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΑΓΓ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
ΑΘΗΝΑ 1976 .
- ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΥ Γ. ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 1981
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ι.Ο.Β.Ε.
(ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ)
- MAURICE DUVERGEL ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΑΜΙΣΟΣ»
ΑΘΗΝΑ 1979